

קלקראת שבת מלכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת משפטים

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
16:54	17:05	17:15	17:03	16:57	17:13	17:05	17:16	17:14	16:57	כניסת שבת
18:11	18:08	18:12	18:11	18:10	18:12	18:10	18:10	18:11	18:10	יציאת שבת
18:46	18:48	18:50	18:46	18:50	18:48	18:48	18:48	18:48	18:50	ר"ת

בס"ד לקראת שבת מלכותא

הלימוד השבועי לנבכני דרשו

דף היומי: בבא בתרא י"ד - כ"ז | משנ"ב: אמצע סעיף ד' וזאם שתאו' עד סעיף ט"ו | מוסר: אהבת חסד חלק ג' פרק ד' ועתה נבאר' עד פרק ה' ועתה נדבר אודות הספד' | קנין חכמה: אורחות חיים פתיחה - עד סוף יום ה'

יום המיישי כ"ז שבת תשע"ז | פניני פרשת משפטים - שקלים | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

Dirshu
דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

לאחר שהסתיימה בדיקת החמץ, החל הנכד לנער את בגדיו מן האבק שדבק בו בבדיקה, רבינו סימן לו בידו להפסיק! תמה הנכד ואמר: "הרי הבגד מלוכלך!"...

מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל מסביר מדוע אבק של מצוה אינו לכולך

"את חג המצות תשמור" (שמות כ"ג, ט"ז)

בשנים האחרונות, מחמת זקנותו המופלגת, לא היה רבינו מסוגל להשתטח על הארץ כדרכו, לכן עשה זאת נכדו במקומו: זחל על הארץ, חיפש בחורים ובסדקים, ורבינו הלך אחריו פסיעה אחר פסיעה, עומד ועוקב אחר טיב בדיקתו!

לאחר שנסתיימה בדיקת חמץ, ועל בגדיו של הנכד נצטבר אבק מחמת זחילתו על הארץ, עמד והחל לנער את בגדיו מן האבק.

סימן לו רבינו בידו להפסיק!
תמה הנכד ואמר: "הרי הבגד מלוכלך!"

הסביר לו רבינו בנועם ובמתק שפתיים: "הבגד אינו בגד מ'לוכלך'! אבק הבא מחמת מצוה אינו נקרא 'לכולך'. שום דבר של מצוה אינו 'מלכלך', אולי ה'צבע' של הבגד 'שונה', אולי אינו אותו צבע, אבל לא 'מלוכלך'!"

אגב אורחא, אם עסקנו בעניין, נציג את תיאורו של נכדו ששהה עמו שנים רבות:

כל מצוה שנצטוונו בתורתנו הקדושה - נעשתה על ידו בכל הכוחות, ואף למעלה מכוחותיו ללא שום הנחות.

ליל בדיקת חמץ... הבית נקי זה מכבר לפסח, ממורק ומצוחצח, אווירה נפלאה של נקיות שוררת בחלל הבית. לאחר שהניחו עבורו עשר חתיכות חמץ, החלה "עבודת" בדיקת החמץ, עבודה שהפליאה עין כל רואה. רבינו לא הניח לאף אחד מנכדיו או מבאי ביתו לערוך עבורו את הבדיקה, בעצמו ובמו ידיו ערך את הבדיקה, ללא שום הנחות.

הוא כופף את קומתו הגבוהה והשתטח כליל על הארץ, זחל בכל הבית, סרק כל חור וסדק, וחיפש אחר החמץ. המאמץ היה קשה עבורו, בעיצומה של הזחילה וה"עבודה" היו פניו מאדימות ושריגי גידיו בולטים מרוב מאמץ, אך הוא לא נח לרגע, זחל עד לארון הספרים ובדק בין הארון לקיה, תוך שהוא סורק כל ס"מ מביתו. בשנת תשס"ד, לאחר שניצל בנס גדול מן המאורע הקשה בלבנו, סבור הייתי שבשנה זו יוותר על המאמץ הגדול. מה מאוד הופתעתי שהחל בבדיקת חמץ כרגיל, ללא הנחות, השתטח מלא קומתו על הארץ והחל לבדוק בחורים ובסדקים.

התחננתי לפניו: "סבא, זה הרי כמעט גובל בפיקוח נפש!" אולם הוא עמד ומדד את כוחותיו, שלט עליהם באופן מופלא, יודע היה היטב כמה הוא מסוגל וכמה לא, ולכן לא שמע אלי. (שנתיים לאחר מכן, לאחר שמדד את כוחותיו וראה שבאמת אינו מסוגל לזה, רק אז "ויתר" לנכדים ו"הרשה" להם לערוך בדיקת חמץ. וגם אז היה הולך פסיעה אחר פסיעה ובודק אחר הבודק לראות אם בודק הוא היטב כעין גדול העומד על גביו).

מה שהפליא יותר מכל היה הזמן שלאחר בדיקת חמץ. לאחר המאמץ הגדול והעצום שהשקיע בקיום המצוה, כשהיה מותש כליל, ואיבריו כמעט ולא נשמעו לו, לא הלך לנוח אף לא לרגע. התיישב על כסאו, פתח את הגמרא, הרכין את גופו אל תוכה והחל ללמוד כאילו כוחו במתניו, כמו היה זה לילה רגיל ככל הלילות.

מאן מלכי רבנן

מגודל הערכתו לתורה הקדושה, היה נוהג בעצמו כפי שצריך לנהוג נושא דגלה של תורה בדור. רבינו ידע את דרגתו הגדולה בתורה, ומכאן נבעה הנהגתו המלכותית האצילה, כפי שראוי לתלמיד חכם להתנהג.

בשעות היום, בזמנים בהם יתכן כי יכנס אי מי שלא מבני המשפחה הקרובה אל הבית, היה לבוש תמיד בבגד עליון. כך ישב ולמד שנים רבות. מעולם לא ראהו איש יושב ולומד בלא בגד עליון לגופו. רק באמצע הלילה, בשעות שהיה נמצא לבדו עם אחד מנכדיו, הרשה לעצמו לשבת וללמוד בלא בגד עליון. מאז ימי נעוריו ועד ימי זקנותו המופלגים, לא ראהו איש שאינו מבני המשפחה הקרובה מעולם ללא בגד עליון לגופו.

כל תנועותיו היו מלכותיות, מחושבות ומדוקדקות עד להפליא. מעולם לא ראוהו עושה פעולה כלשהיא לחינם. שום תנועה לא נעשתה ללא מחשבה מראש וללא תכלית מדוקדקת. גם על ביתו הקטן הקפיד שיהיה בעל הופעה מלכותית. בית שקול מתיקות התורה מנסר בחללו אמור להיות "כלי" לכבוד התורה!

באחד הלילות נטוו קורי עייפות על עפעפי הנכד, שמורות העיניים נעצמו מאליהן בטרם הספיק להשיב את הסדר על כנו, ולשוות לבית מראה של בית שלומדים בו תורה. רבינו חזר מתפילת המשך בעמוד הבא <<<

מדוע בתחילה אכזבת אותי בתרומה צנועה? ומה קרה כעבור כמה רגעים שהחלטת להגדיל את תרומתך?

מכתב האדמו"ר שעזר רק לאחר תפילה מעומק הלב

הרב ישראל ליוש

'צעק יצעק' - פעמיים, דרכו של המתפלל הרגיל לצעוק פעם אחת, אם אין הקב"ה עוזרו - יפנה לעצות אחרות. אבל העני והאלמנה יצעקו עוד ועוד עד שיושיעם, כי מלבדו יתברך, אין להם מושיע.

...

בתו של חסיד אחד הגיעה לפרקה, וכיון שלאביה הרש לא היה כל, התבגרה הנערה ולא מצאה שידוך להקים עמו את ביתה. בצר לאביה פנה אל רבו האדמו"ר. שמע האדמו"ר את צרתו וכתב מכתב לעשיר גדול המתגורר במרחק רב מעיירתם, ובו הוא פונה אליו בבקשה אישית לתמוך בתלמידו ולתת לו מתנה הגונה, למען יוכל להשיא את בתו המתבגרת.

שמח החסיד על המכתב, ולמרות שהיתה זו דרך ארוכה עד לעיירתו של העשיר, לא שת ליבו לכך, סמוך היה ובטוח כי לא ישיב פניו ריקם, אחר פניה נרגשת כל כך של האדמו"ר. אך לא כך היו פני הדברים. העשיר אמנם קרא את המכתב בריכוז רב, אך פטר את העני בכמה פרוטות, וסגר בעדו את הדלת. התפלא החסיד עד מאוד, וכי זו היא תגובתו לבקשה אישית של האדמו"ר?

הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל

הוא נעצב על לבו, 'כל כך טרחתי לבוא עד לכאן, ובטוח הייתי שאוושע, מה יהיה על בתי? האם תשב בבית עד שילבינו שערות ראשה?!' שקוע בהרהורי וביגונו, פסע ברחוב הסמוך אל הבית, הוא הבין כבר כי מכאן לא תבוא הישועה, ובלבו נשא תפילה חרישית לבורא העולם שיעזור לו ויושיעו, ובמהרה יראה את בתו מקימה בית נאמן בישראל. לפתע הוא שומע קריאות מבית העשיר, המשרת קרא לו לשוב. המשך בעמוד הבא <<<

התורה מנסר בחללו, הרי הוא ארמון למלכות, ואף אם קטן הוא במימדיו ופשוט עד מאוד במראהו, הרי הניקיון והסדר צריכים לשלוט בו כבארמון מלכות. וכי קטנה היא בעיניך מה שאמרו חז"ל: 'מאן מלכי רבנן?!' עוד תופעה מופלאה שנבעה מתוך אצילותו המלכותית, אליה שמנו לב מתוך מעקב ממושך: רבינו מיעט בשינה. כל שנתו לא עמדה אלא על שלוש שעות ומחצה בלילה, ועוד זמן מועט במשך היום ככל הנצרך לקיום גופו. ביום שהחסיד רבינו מקיים סדריו, היה נוהג להשלים את הסדרים על חשבון השינה. למרות הצמצום בשעות השינה, לא ראוהו מעולם מפקח מתוך חסרון בשינה. כך נהג מי שנושא את דגל התורה של הדור כולו. (מתוך 'גדולה שימושה')

"כָּל אֱלֹמָנָה וַיְתוּם לֹא תִעֲנֶנּוּ" (שמות כ"ב, כ"א)

יסוד גדול בעניין התפילה, למד מכאן הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל. אינו דומה אדם, המתפלל לה' כאשר באה אליו צרה, וחץ מתפילתו הוא גם פועל בשאר דרכי השתדלויות כדי למצוא מזור לצרתו, לאדם שאינו פונה למגן אחר מלבד בורא העולם. הוא מתפלל אליו מעומק לבו ומשליך אליו את כל מאוויו. הוא אינו סומך על אף שליח אחר שיושיע אותו ממצוקתו. והביאור בזה הוא, כי כאשר הוא פונה אל כמה מושיעים, ומנסה כמה מיני השתדלויות, ואחד מהם הוא גם פניה ותפילה לקב"ה - הקב"ה יעזור לו, אבל מעט, כחלק מעוזרים רבים. אך כאשר הוא פונה רק אליו, ואינו בוטח באף מושיע אחר - עזרתו של הקב"ה תהיה מלאה ומושלמת, כי הרי אין עוד מלבדו. והאמת, שכך היא גם דרך בני האדם. כאשר עני מחזר על הפתחים ופונה לעזרה אצל כל מי שנקרה בדרכו, כל אחד יתן לו מעט, ופרוטה לפרוטה מצטרפת. אך אם לא יפנה לאף אדם, מלבד עשיר אחד שהוא אוהבו וקרובו, ועשיר זה יודע שידידו הנזקק פונה רק אליו מתוך קרבתו אליו, ואינו פונה לאחרים, מתוך בושה, בוודאי יתן לו מתנה גדולה, כי העשיר יודע שהעני שם את מבטחו רק בו.

תפילה כזו - אומר הגר"ש פינקוס זצ"ל - כאשר היא באה בהתבטלות גמורה, הרי היא כאילו אומר האדם להקב"ה: 'כל ישועתי ממך, רק אתה יכול לעזור לי', וחזקתה שהיא נענית יותר. כזו היתה תפילתו של חוני המעגל, כאשר עג עוגה ועמד בתוכה ואמר: 'רבנו של עולם, נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך', במעשה זה, אמר לקב"ה, אין אני כמחזר על הפתחים שפונה לכמה מושיעים, ובכללם גם אליך, אני קובע בשבועה שפנייתי היא רק אליך, כי רק אתה מושיעני! לכן, שומע הקב"ה לצעקתם של היתום והאלמנה, כי הם שמים את מבטחם רק בו, אין להם עוד מי שיכול לעזור להם, בודדים הם בעולם, אין להם לאן לפנות. לפי זה - מסיים הרב פינקוס - מדויק היטב לשון הפסוק: 'כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו';

<<< המשך מעמוד קודם

שחרית ועיניו נתקלו במראה המיטה שאינה מסודרת כראוי. לא הוציא מפיו הגה אחד ולא אמר דבר. מיד ניגש, כופף את קומתו הגבוהה, לא חס על תשעים וחמש שנותיו, והחל לסדר את המיטה בניחותא, דבר-דבר על מקומו, מתח את השמיכה, פרש אותה על המיטה וסידר את הכריות.

הנכד שזה עתה התעורר משנתו חש אליו בבהלה וקרא: "סבא, אני אסדר את זה".

אך רבינו המשיך במלאכתו, ולא אמר מאומה. לאחר שגמר להקדיש מזמנו היקר וסיים את מלאכת סידור המיטה, פתח את הגמרא, צלל לתוכה, וקול מתיקות הניגון התפשט בחלל. "שיעור חשוב למדתי באותו יום", אומר הנכד, סבור הייתי שסידור הבית הוא עניין טכני של נוחות, עד שלמדתי שיש בו עניין חשוב של כבוד התורה. למדתי כי בית שזכה להיות משכן לתורה ושקול

מדוע מיהר רבי יוסף חיים זוננפלד ללגום מן התה הרוחח כשהתארח בביתו של רבי אברהם יצחק קוק?

הרב בנימין גולד

"כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׁה" (שמות כ"א, ל"ז)

דבר מופלא עד מאד מביא רש"י בביאור פסוק זה, ומביא את דברי המכילתא: 'אמר רבי יוחנן, חס הקב"ה על כבודן של הבריות, שור שהולך על רגליו ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפיו, משלם חמשה, שההגנב נושאו על כתפיו, משלם ארבעה הואיל ונתבזה בו. לא יאומן עד כמה הקפידה תורה על כבודן של בריות! הפסוק הרי מדבר על גנב שנכנס לדיר של חברו, לוקח איתו שה, מרכיבו על כתפיו וגונבו, מעשה נפשע ובזוי! השכל הפשוט אומר, שאין להתחשב כלל באדם נקלה שכזה, שלא רק שגנב אלא עשה זאת באופן הכי אלגנטי שיש, לוקחו על כתפו, כאילו הוא נכס שלו משכבר הימים...

והנה, התורה חסה על גנב זה, על מה?! על כך שהתבזה, שהיה צריך לסחוב את הטלה על כתפיו?! אין זאת אלא, שהתורה באה להאיר את עינינו בחומר העניין של כבוד הבריות. אם על גנב גס ונבזה, הגונב את ממון חברו ללא רגשי רחמים, אבל במעשהו הוא טרח טרחה שיש בזה בזיון, חייבים להתחשב בו ולהקל מעליו את חומרת עונשו, על אחת כמה וכמה יש ללמוד מכך על האדם הישר, חברנו ורענו, או כל אדם באשר הוא, כמה עלינו להזהר בכבודו! כמה יש לטרוח שלא לבזותו! ולדאוג לפייסו בדברים אם התבייש או התבזה על ידינו.

זו היא תורתנו הקדושה, יורדת היא עד נימי הנפש הדקים של כל אדם, עד כמה קשה על האדם הבזיון הצער והבושה, שאף כשעושה מעשה רע, גם כשנכשל במעשה נפשע, אם התבייש או התבזה קצת במעשהו, זה כאב לו, זה צרב לו, ויש להתחשב בו ולפייסו. וכל זה ללמדנו על חומרת עניין כבוד הזולת!!!

•••

בשנת תרע"ד, ערכו רבני ארץ ישראל בראשות מרא דארעא דישראל רבי יוסף חיים זוננפלד, 'מסע תשובה', בכל המושבות החדשות שנוסדו אז בארץ, בכל מקום בו הגיעו, עשו להם כבוד גדול, והרבנים נשאו משאות של חיזוק והתעוררות לעורר לב העם. בערב של יום, הגיעו הרבנים לעיר יפו, שם סיימו את 'מסע התשובה', והתכנסו בביתו של המרא דאתרא רבי אברהם יצחק קוק, לטקס סיום המסע. הרבנית טרחה עבור האורחים החשובים, והגישה בפניהם תה ועוגות להשיב נפשם.

בנו של הרב זוננפלד, ניגש לאביו ולחש באוזנו: "אבא, היום אתה בתענית יארציט, שים לב שלא תשכח!!" שמע זאת הרב זוננפלד, ומיהר ללגום מן התה הרוחח כמה לגימות קטנות. לאחר מכן הניח את הכוס מידו...

בנו המופתע, חשב שאביו לא שמע טוב, אבל אביו רמז לו שזה בסדר, ותמיהתו גדלה עד מאד!

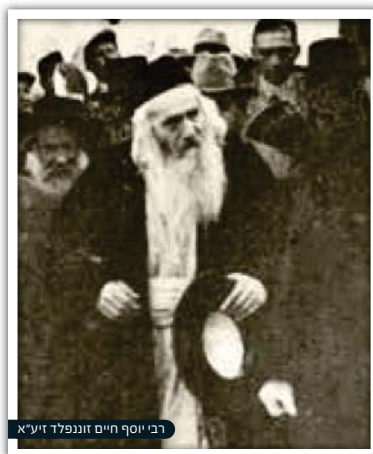
כשנגמר הטקס, ויצא הרב זוננפלד מהבית עם בנו, אמר לו: "בא ואסביר לך את אשר עשיתי. זכרתי כי שרוי אני בצום ותענית, אבל גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה. הרב קוק והרבנית טרחו מאד במצוה זו בשביל האורחים, וכיצד אוכל לפגוע בהם ולא לטעום ממה שהגישו לשולחן? ומכיון

שחששתי שיפגעו מכך - התרתי לעצמי ללגום מן התה בעיצומה של התענית, ומיהרתי לעשות זאת בעוד התה רותח, כדי שלא תהיה לי הנאת החיך מהשתיה. כמו כן שתיתי רק כמה לגימות, שיהיה פחות מהשיעור..."

העיקר שלא לפגוע ברגשות הזולת!!! עוד מסופר על רבי יוסף חיים זוננפלד, שהגיע למושבה פתח תקוה כדי לפקח על ענייני התלמוד תורה' שפתחו על טהרת הקודש במושבה. בתום סיורו בתלמוד תורה, הזמינו אחד מנכבדי המקום

לארוחת צהרים לכבודו. באמצע הסעודה נכנסה בעלת הבית, נגשה לרבי יוסף חיים ושאלה בפיה: "הכנתי עוף לסעודה, ורק לאחר הבישול נזכרתי ששכחתי להפריד את הלב לפני המליחה". הרב פסק להיתר, אלא שמיד הוסיף ואמר לבעל הבית שמנהגו מאז ומעולם, שלא לאכול מדבר מאכל שהתעוררה בו שאלה, ולכן הוא נמנע מלאכול את העוף.

בסיום הסעודה, חשש רבי יוסף חיים שאולי מעשה זה, שלא אכל את העוף שהכניח בעלת הבית פגע בה, הוא ניגש למטבח, ופנה לבעלת הבית, הודה לה על האירוח הנפלא והוסיף לפני כולם: "אצל אשה יראת ה', שאינה מתביישת לשאול שאלה כזו בפני קהל המסובים, אני מוכן לסמוך עליה למהדרין מן המהדרין!"

רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל

לכן השבתי פניך ריקם, כדי שתבין ששום דבר לא בטוח, וגם אחרי מכתבו של האדמו"ר יתכן שלא אתן לך את מה שבלבך כבר היה שלך. כשיצאת מאוכזב והבנת ששום דבר לא בידיים שלך, שמחתי מאוד להיענות לבקשתו של האדמו"ר ולעזור לך להשיא את בתך". דבריו של העשיר נפלו על אוזניים כרויות, החסיד אכן הרגיש שהתפילה החרישית שנשא מחוץ לבית העשיר, היתה מעומק הלב, בתחושה עמוקה של 'אין עוד מלבדו', ורק הוא, 'הכל יכול', אכן יכול לעזור לו.

העשיר הוציא מכיסו חפיסת שטרות מכובדת ונתן לו במאור פנים: "הא לך לחתונת בתך", וסיים בברכה "שיהיה לך ממנה ומכל יוצ"ח רק נחת". שמח החסיד על תרומתו, אך פליאתו גברה, והוא אזר אומץ ושאל את העשיר: "מעיקרא מאי קסבר? מדוע בתחילה אכזבת אותי בתרומה צנועה? ומה קרה כעבור כמה רגעים שהחלטת להגדיל את תרומתך?" "אענה לך ידידי" - אמר לו העשיר, "כאשר פנית אלי עם מכתבו של האדמו"ר, בטוח היית כי הגיע מזור לצרתך והישועה כבר בידך,

<< המשך מעמוד קודם

עלייתי לתורה, התרגשתי, וכמוזבן נתקעתי באמצע... לא הצלחתי לומר את הברכות, אבא ז"ל ניסה להרגיע אותי "תנשום עמוק", הוא אמר...

מחבר הספר 'אתהלך', הרב אהרן מרגלית, מדבר על הצורך להיזהר מפגיעה בעולים לתורה ובשליחי הציבור הניגשים לעמוד • הוא משתף אותנו בסיפור טראומתי מעברו הרחוק, ומעביר מסר חד וברור: "אל תהיה כמו זבוב שתמיד מתנחל על פח האשפה" • וגם: "העירו לך? פגעו בך? אל תקים על זה אוהל, תתנער ותמשיך הלאה"

יעקב א. לוסטגמן

"יְיָ יִרְבֵּן אֲנָשִׁים" (שמות כ"ב, כ"ב)

הרב אהרן מרגלית, הוא מרצה ידוע, שהרצאותיו הפכו לשם דבר בעולם החרדי. אלפי אנשים נשבים בקסמו, בסגנון דיבורו השוטף והנובע כמעין המתגבר, בעושר הלשוני, ברעיונות נפלאים שמעביר בהרצאותיו בדרכים מרתקות ובהומור מתובל ברגש יהודי חם.

לא תמיד היה הרב אהרן מרגלית מרצה דגול. מי שקרא מעט את ספרו 'אתהלך', או שנחשף לסיפורו בדרך אחרת, יודע שהרב מרגלית סבל בצעירותו מגמגום כבד, שלא אפשר

לו לנהל אפילו שיחה שגרתית בלי חשש. ומה

קרה כשנאלץ לעלות לתורה, ולברך את

ברכות התורה בפני קהל המתפללים

בבית הכנסת הגדול של מושב תפרח?

זה היה נורא! פשוט טרגדיה!

את הסיפור מספר ר' אהרן בזווית

מאוד אישית. הוא מספר את סיפורו

שלו, כילד שסבל מגמגום קשה, ונאלץ

לעלות לתורה בשבת שאחר בר המצווה

שלו. סיפור שהסתיים באופן עצוב למדי.

"זמן רב לפני בר המצווה שלי, כבר

פחדתי מאוד מן היום בו אצטרך לעלות

לתורה בבית הכנסת, ולומר את ההפטרה. היה

זה חוק בל יעבור ביישוב תפרח בו התגוררנו, והבנתי שאין

מנוס. התכוננתי זמן רב מראש, והייתי פשוט מבועת מן הרעיון

שאצטרך לעשות זאת."

"בסופו של דבר התברר שהחשש שלי היה בחלקו לשווא, כי

השבת שלפני בר המצווה שלי הייתה 'שבת חזון', ומנהג המקום

היה שהרב, ורק הרב עולה למפטיר בשבת זו. נשמתי לרווחה,

אבל הבעיה לא נעלמה לחלוטין, עדיין הייתי צריך לעלות

לתורה בשבת שאחרי בר המצווה, 'שבת נחמו'."

"עלייתי לתורה, התרגשתי, וכמוזבן נתקעתי באמצע... לא

הצלחתי לומר את הברכות. אבא ז"ל ניסה להרגיע אותי,

"תנשום עמוק", הוא אמר לי, "תתחיל מהתחלה לאט לאט."

עמדתי שם, נכלם ומבויש, מנסה לחלץ את עצמי ולא מצליח

להוציא הגה מהפה."

"בעודי מנסה לאזור את הכח והאומץ לומר את הברכות, צעק

מישהו מירכתי בית הכנסת: "שים שתי אצבעות בפה, יהיה לך

קל יותר." התבלבלתי לגמרי. לא הבנתי מה הוא רוצה ממני,

ובעודי מנסה להבין את משמעות הדברים, צעק מישהו אחר

מהצד: "מה פתאום, זה לא יעזור כלום, תסתום את האף עם שתי אצבעות, ככה יהיה לך יותר קל".

"אבא אמר לי: "אל תענה לאף אחד, תנשום עמוק עמוק,

ותתחיל שוב מהתחלה, לאט, לאט, לאט..." אם לפני כן לא

הצלחתי להוציא הגה מהפה, עכשיו כבר לא יכולתי אפילו

לנשום עמוק, או לנשום בכלל. אינני יודע כמה זמן לקח כל

הסיפור הזה, אולי דקה, אולי פחות, אולי יותר. אך בשבילי כל

שניה נראתה כמו נצח. הילדים עומדים שם עם שקיות נייר

חומות לזרוק עלי אחרי שאסיים את הברכות, הקהל נע בחוסר

סבלנות, ואני לא רואה את האור בקצה המנהרה."

"פתאום אני מוצא את עצמי מדדה במהירות על קביי,

ונמלט מבית הכנסת. אבא היה בהלם, ברגע הראשון

הוא לא ידע מה לעשות, אבל עד מהרה החל לרוץ

אחרי. אני מועיד את פני אל השירותים. אבא רודף

אחרי מנסה לדחוף רגל בין הדלת למשקוף, כדי

למנוע ממני את סגירת הדלת, אבל הוא איחר

בשניה. סגרת את הדלת ונעלתי אותה. בכיתי

משך שעה ארוכה, ואבא בחוץ מדבר על ליבי

שאצא. רק אחרי שהבטיח לי שאחרון המתפללים

כבר הלך הביתה הסכמתי לצאת, וכשהגעתי הביתה

מיהרתי להסתגר בחדר. לא נטלתי ידיים לסעודה ולא

ישבתי עם האורחים שהגיעו ממרחקים במיוחד לכבוד

שבת בר המצווה שלי."

"רק אחרי כשעתיים, לקראת ברכת המזון, יצאתי מן החדר,

שטפתי פנים והתיישבתי ליד השולחן בפנים נפולות. הסיפור

נגמה, מתפללי בית הכנסת שכחו מיד את מה שהיה, אבל

אני, אני לקחתי איתי את הטראומה הזאת. היא ליוותה אותי

המון שנים."

"אם היו מצליחים לשתוק עוד טיפה, אני מאמין שהייתי

מצליח לומר את הברכות. הם היו יכולים למצוא משהו יותר

יצירתי כדי לעודד אותי, אבל הם לא חשבו שכל אמירה שלהם

מורידה אותי יותר, ופוגעת בנפשי פגיעה קשה מאוד."

"חשוב מאוד שהציבור יבין את הקשיים, של נער בר מצווה,

שעולה לתורה בפעם הראשונה בחייו", אומר הרב אהרן מרגלית.

"הדברים אמורים אפילו במקרה שהנער עולה לעליה רגילה. על

אחת כמה וכמה נכונים הדברים כשהוא עולה למפטיר, וצריך

לקרוא את הברכות הארוכות. על מקומות בהם נוהגים שנער

בר המצווה קורא את ההפטרה כולה - אני כבר לא מדבר..."

"חשבו רגע על אותו נער בר מצווה שעולה לתורה. שבועות

וחודשים הוא מתכונן לרגע הזה. כמה הוא לחוץ וחושש

הרב אהרן מרגלית

להיכשל, לטעות ולהתבלבל. לילות טרופים עברו עליו בתהיה איך זה יהיה ועד כמה הוא יצליח..."

"חשוב לדעת לא להעיר, לא לקפוץ ולתקן את הנעה, כשיש לידו אבא וגבאי שידאגו לכך. וחשוב לא פחות להחמיא ולפרגן לאחר מעשה, לשבח אותו על הצורה בה אמר את הברכות, גם אם פה ושם היה כשל נקודתי."

הרב מרגלית מספר לנו סיפור טרי, שאירע שעה קלה לפני השיחה שקיימנו אתו.

"ממש הערב, לפני כשעה, התקשרה אלי סבתא מבני ברק, ומספרת לי שהנכד שלה עולה לתורה בעוד שבועות אחדים. הוא רוצה לומר את ההפטרה, כמנהג המקום בבית הכנסת בו הוא מתפלל, אבל יש בעיה: הוא מגמגם."

"הילד כמובן ניסה ללכת לטיפולים ומטפלים שונים, אבל זה לא עזר. הסבתא משתתפת כרגע בסדנא שלי בבני ברק, ושואלת אם יש לי טיפ קטן לנכד שלה, שיוכל לעזור לו עם הגמגום. הנכד אמר שהוא מוכן לנסות, הוא מאמין שהוא יצליח את הברכות, גם ההפטרה עצמה נראית לו כמשהו שהוא מסוגל להתמודד אתו, כי יש מנגינה מסודרת וזה הולך לו בקלות. עיקר הבעיה היא בברכות שאחר ההפטרה, שם הוא חושש להיכשל..."

**"בעודי מנסה
לאזור את הכח
והאומץ לומר
את הברכות,
צעק מישהו
מירכתי בית
הכנסת: "שים
שתי אצבעות
בפה, יהיה לך
קל יותר".**

"נתתי לה מספר הצעות. אמרתי לה שצריך לתת לנער אפשרות להחליט, אם הוא רוצה לעלות למפטיה, ולאפשר לו לוותר על זה אם הוא כל כך חרד מכך, הרי אם אנשים ידברו על הגמגום שלו, ויעירו לו, ויעזרו לו או יגלו סימנים של חוסר סבלנות, הטראומה יכולה ללוות אותו לאורך שנים."

"הצעתי גם שיאמר את הברכות בשקט, הוא לא חייב לצעוק בקול גדול, אם יאמר אותן בטון שקט

יותה, הסיכוי לטעות קטן יותר, וגם במקרה שיטעה - המבוכה אינה גדולה כל כך. הצעתי שהאבא יעמוד לידו ויפזם עמו את הברכות והמנגינה."

"עד כמה עלולה העליה לתורה להיות קשה בשביל נער צעיר. ישנם אנשים שלא מצליחים להבין את הקושי. הם עושים את זה בלי שום בעיה, ואף לא פעם לא הרגישו חוסר ביטחון בכאלו מצבים, אך הם צריכים לדעת שיש אנשים שאצלם זה שונה. יש אנשים שבאים עם חוסר ביטחון, מתבלבלים, מתרגשים, לוקחים ללב כל הערה וסוחבים אותה אתם לאורך זמן. זה נכון גם במבוגרים, וזה נכון שבעתיים בקרב נערים צעירים."

"לפני שנים אחדות שוחחתי עם בחור כבן 17, תושב רחובות, שהגיע לביתי לדבר איתי בימי בין הזמנים. הוא סיפר לי שבהיותו נער צעיר, מיד אחרי הבר מצווה, שלח אותו המשגיח בחיידר להיות החזן, הילד סרב אבל המשגיח שכנע אותו מאוד והוא נעתה. הניסיון לא עלה יפה, והילדים האחרים לעגו לו והשאירו

לו משקע כבד מאוד. מאז הוא לא ניגש יותר לעמוד".

"אני מצדי דיברתי על לבו שיארגן לעצמו חוויה מתקנת, שייגש שוב לעמוד ויווכח שזה לא כל כך נורא. עדיף בגיל 17 מאשר בגיל 40. הוא הלך לבית כנסת קטן וצדדי, עם מספר מתפללים מצומצם, וניגש לעמוד. אחרי התפילה הוא מרים אלי טלפון, ובקול נכאים הוא מספר לי שהכל היה בסדר גמו, אבל אבא שלו, שבמקרה התפלל באותו מניין, לא אמר לו כלום אחרי התפילה, וזה מאוד מציק לו, למה אבא שלו לא החמיא לו, למרות שהוא ידע על סרובו לגשת לעמוד כבר שנים בשל החשש מתגובת המתפללים..."

"אמרתי לו, אם אבא שלך לא מחמיא לך, תסחט ממנו מחמאה. גש אליו בערב ותשאל אותו איך היה... לא ידעתי איזה עוול אני עושה לאותו בחור, כי לא האמנתי עד כמה יכול האבא להיות אטום לרחשי לבו של הילד."

"בשעת לילה מאוחרת הוא מקיש על דלת ביתי ללא תיאום מראש, במקרה הייתי בבית. הוא נכנס פנימה ופרץ בבכי. הוא אומר לי: "ר' אהרן לא תאמין מה קרה לי, עשיתי כעצתך, ושאלתי את אבא שלי אם היה בסדר, הוא אמר לי 'כן, אבל התפללת מדי מהר!'"

"הילד נפגע עד עמקי נשמתו, ומאז כבר עברו כמה וכמה שנים, והוא לא מעז להתקרב לעמוד התפילה. אני בספק אם הוא יוכל להתפלל בשנת האבל על אבא שלו אחרי המאה ועשרים שלו..."

"את האבא נשאיר רגע בצד, זה לא הנושא שלנו. בואו נראה מה אנחנו יכולים ללמוד מהסיפור הזה. מילה טובה! מחמאה! זה כל מה שהבחור הצעיר הזה צריך כדי לקבל ביטחון ולדעת שהוא מסוגל לגשת לעמוד. שימו לב כמה חשובה מילת פרגון, הקהל לא משער עד כמה המעיים של הבחור התהפכו לפני שעשה את זה. וגם אם זה בא לו בקלות, מה רע במחמאה? האם מישהו הפסיד פעם מכך שהחמיא לזולתו?"

"להתרגל לפרגן ולהחמיא, זה עניין חשוב גם לאדם המחמיא עצמו, ולא רק לאנשים שזוכים לקבל את המחמאות. צריך לזכור שאלו ספיקות של דאורייתא, ולפעמים זה יותר מספק. מדובר פה על שפיכות דמים של ממש בחלק מן המקרים. למה לא להחמיא? מקובל בידינו שחזקה על מחמאה שאינה שבה ריקם. אף אחד לא נעלב ממחמאה!"

לסיום, מהו המסר שאתה רוצה להעביר לציבור בסיפור הזה, או יותר נכון בצרור הסיפורים שסיפרת לנו?

"המסר מאוד ברור: תהיה רגיש! תחשוב על השני! לך זה קל לגשת לעמוד או לעלות לתורה, אבל לא לכל אחד זה קל. אל תהיה כמו זבוב שתמיד מתנחל על פח האשפה. אל תחפש תמיד איפה למתוח ביקורת ואיפה להעיר הערות שעלולות לפגוע."

"ויש לי גם מסר לשליה הציבור שהעירו לו, ולא משנה בן כמה הוא, אם הוא בן ששים ושבעים או שהוא נער צעיר בן 13 וחצי:

דעו לכם, שכל העולם כולו לא שווה אפילו אנחה אחת, כך אומר השרף מקוצק. העירו לך? פגעו בך? אל תקים על זה אוהל, ואל תיפול פה. אם תשקע פה לא יהיה לך כח לצאת. קום, תנער מעצמך את הביקורת או ההערה הפוגענית, תפנים את העובדה שאנשים שמתרגלים להעיר תמיד ימצאו למי להעיר. המשך הלאה בלי לחשוב עליהם כלל, ותמנע מעצמך הרבה מאוד כאב לב ומחשבות מטרידות."

אבא אף אומר, שאת מסכת בבא בתרא הוא זוכר פחות מיתר המסכתות מאחר שלמד אותה אחרונה, ולפיכך היא פחות 'גירסא דינקותא' בעבורו

ומדוע לא התיר החזו"א למרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א לעבור לשיבת פונוביז' • הרבנית ר. צביון על זכרונות מבית אביה

׳יִנְיָקָה סֵפֶר הַפְּרִיט׳ (שמות כ"ד, ז')

אבל היו גדולים באיכות. היו שם החזון איש, רבי מאיר קרליץ, הרב מפוניבז', שבאותם ימים עלה מליטא, ועוד. סך הכל קיבל אבא חמישה עשר ספרים, מה שמלמד על מספר המשתתפים... היו שם סידור, חומש, שני סטים של משניות, עוד ספרי קודש בודדים וגם מילון אנגלי שנתן שכן, ואבא מיהר לזרוק... סבא, שידע לעשות הכל כמו ידיו, טרח ליצור מקום לספרים: הוא נטל ארגז תפוזים עשוי עץ, הוסיף מדף באמצעו, צָבַע – והנה היה לאבא ארון מושלם. במשך השנים הוסיף ארגז על ארגז, וכולם התמלאו בספרים.

בישיבת לומז'ה

אחר הישיבה הקטנה עלה אבא לישיבה הגדולה 'בית יוסף' כיון שלמדו בה מסכת 'יבמות', וסבא, שהיה ראש הישיבה, רצה ללמדו את המסכת. כאשר סיימו עבר לישיבת 'לומז'ה' שבפתח תקווה. בלומז'ה למדו באותה עת בחורים רבים שנעשו לראשי ישיבות, ביניהם: הגאון רבי מרדכי מן, הגאון רבי שמואל רוזובסקי ואחיו הגאון רבי יוסף ועוד.

אבא למד בלומז'ה כשבע שנים. במהלך שנים אלו נפתחה בבני ברק ישיבת פוניבז', וקבוצה גדולה מבחורי לומז'ה עברו ללמוד בה. הרב מפוניבז' רצה שגם אבא יעבור לישיבתו, אולם החזון איש הורה לו להשאר בלומז'ה, בנמקו: אין מן הראוי לרוקן את ישיבת לומז'ה מלומדיה! בחלק מהתקופה שבה למד אבא בלומז'ה כיהן שם הרב שך כמגיד שיעור, ועל כן אבא רואה את עצמו כתלמידו. בפורים שלחו אבא וחברו הבחור בער'ל וינטרויב 'משלוח מנות' לרב שך, שכלל רשימת קושיות על רוב מסכתות הש"ס – קושיה לכל מסכת. הרב שך התפעל מאד ממשלוח מנות מקורי זה ושמר את דף הקושיות בין גנזיו.

המשגיח בישיבה באותה עת היה הגאון רבי אליהו דושניצר, שלדברי אבא, החזון איש העיד עליו כי הוא מל"ו צדיקים נסתרים שבדור. הוא היה מעשרת תלמידי החפץ חיים שעסקו בהוצאת הדיבוק המפורסם (בצעירותו היה רגיל לטטוח את שאלותיו בפני החפץ חיים, ובערוב ימיו היה משגר את שאלותיו לחזון איש דרך אבא. מתוך הרגל היה פונה לאבא: 'תשאל את החפץ חיים מה הדין לגבי...'). אבא מספר עליו סיפורי נפלאות ממש, ואף טרח והוציא לאור יחד עם רבי שלום שבדרון ספר מחידושי תורתו בשם 'נחלת אליהו'.

סבתא היתה נותנת לאבא דמי כיס כדי שיקנה לו אוכל כדי שביעה, מה שלא היה בר – השגה במטבח הישיבה, אבל אבא רכש בכסף ספרים. כשנישאו אבא ואמא, כבר היתה לאבא ספריה שלמה...

(מתוך הספר בית אמ'י)

הרבנית ר. צביון מספרת בספרה החדש 'בית אמ'י: סבא מרן הסטייפלר קיים באבא 'ושננתם לבניך' והרבה ללמוד עמו עוד מילדותו. היו זמנים שבהם היו יושבים ולומדים כשהחזון איש יושב לידם ומעיר את הערותיו. אבא סיפר כי הם למדו במשך השנים את רוב מסכתות הש"ס, גם את הקשות שבהן, כגון מסכת עירובין, מסכת חולין ועוד. אבא אף אומר, שאת מסכת בבא בתרא הוא זוכר פחות מיתר המסכתות מאחר שלמד אותה אחרונה, ולפיכך היא פחות 'גירסא דינקותא' בעבורו.

אבא, שראה את סבא מוציא לאור את ספריו בזה אחר זה, השתוקק ללכת בדרכיו, וכבר משחר ילדותו התעסק בכתבת מחברות וספרים.

אבא סיפר כי לאחד מ'ספריו' הראשונים, שבו העתיק למחברת את שמות התנאים והאמוראים המוזכרים בגמרא ואף ציין את מספר הפעמים שבהם מוזכרים, קרא 'קדש הקדשים'. "קדש הקדשים?" שאל אותו החזון איש.

אבא שהבין כי השם אינו מוצא חן בעיני החזון איש, מחק את קצה אותיות ה-ד', וכך שינה את שם 'הספר' ל'קדש הקדשים'...

בהזדמנות אחרת, כשהחל אבא 'לחבר ספר' בשם 'שיח השדה' (כשמו של ספר שאכן הוציא בהמשך), הגיב החזון איש בחיוך בהמשכו שת הפסוק: 'טרם יצמח'...

שמחת בר – מצוה בהיכל הישיבה

אבא למד בילדותו בתלמוד תורה 'רבי עקיבא' (לימים תלמוד תורה 'מרכז'), שהיה אז התלמוד תורה החרדי היחיד בבני ברק, אצל המלמד הרב זלמן קוריץ והמשיך בישיבה הקטנה 'תפארת ציון'. יהודי שלמד עמו זוכר כיצד בהפסקות היה 'משחק' במשחקים מקוריים: לספור כמה פעמים בש"ס מוזכרים שמות התנאים והאמוראים...

בהגיע אבא לגיל מצוות נערכה 'סעודת' הבר – מצוה בהיכל של ישיבת 'בית יוסף'. ודאי סבורים אתם שפינו את הספסלים והסטנדרים וערכו שולחנות כיד המלך, אך לא כן – כל כולו של האירוע לא היה אלא שולחן צדדי שעליו הונחו מזונות ויין לפני המשתתפים. בו בזמן נמשך ה'סדר' בהיכל הישיבה כרגיל... מאחר שלא נשלחו הזמנות, לא היו המשתתפים רבים בכמות,

למחרת הדינר עבור ישיבת פוניבז', שנערך בדרום אפריקה, התפנה מרן הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצוק"ל לפתוח את המעטפות, אחת מהן הצליחה להפתיעו בשל הצ'ק בעל סכום העתק שהכילה

הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א על האלמנה שמסרה נפשה להנך ילדיה, והתוצאות המפתיעות

מולו. היה זה יהודי ליטאי נמוך קומה עם זקנקן (א' קמץ בערדל' כלשונו של הרב מפוניבז') שהכריז בקול: "ידעתי שתבואו לכאן".

מי הוא זה ואיזהו, איך ידע שאבוא לכאן, ומדוע הוא מתגורר בצרף עץ? תעלומה רודפת תעלומה... "אסביר לכם הכל!" פתח היהודי, וסיפר את סיפור חייו המדהים.

אותו ואת שמונת אחיו היתומים, גידלה אימם האלמנה בליטא, בעיר סמוכה לפוניבז'. הם חסכו לחם מפיהם, על מנת להאכיל את העגלה הקטנה, כדי שתגדל ותתן חלב, אזי יוכלו למכור את החלב ובכסף שירוויחו ישכרו מלמד. בינתיים, לא נתנה העגלה חלב, ותורה - מה תהא עליה?

שכרה האלמנה מלמד על חשבון החלב העתידי שבוא יבוא. חלף חודש וחלב אין. פרצה האלמנה בבכי מר והבטיחה למלמד שהוא יהיה הראשון שיהנה מתנובת העגלה. חלף חודש נוסף והמלמד הודיע שיש לו הצעת עבודה עם כסף מזומן, ולא עם חלב עתידי. גם לו יש ילדים להאכיל והוא נאלץ להפסיק ללמד את היתומים.

האלמנה ניצבה מולו רועדת, מעיניה זלגו דמעות, והכריזה בנימת ניצחון: "קח לך את העגלה במתנה, ותלמד את הילדים שלי תורה בכל שוויה, ובהמשך השם כבר יעזור...". בלב כבד נטל המלמד את העגלה. האלמנה והיתומים נותרו ללא משען אך עם תורה.

"כך חינכה אותנו אמא", סיים היהודי, "וכאשר שמעתי שלאחר המלחמה קמתם להעמיד מחדש את התורה בארץ ישראל, החלטתי לצעוד בדרכה. מכרתי את כל אשר לי, רשמתי את כל הסכום על הצ'ק ועברתי להתגורר כאן. בשל הסכום הגדול שתרמתי, ידעתי שתבואו הנה, אך דעו לכם שזוהי התרומה האחרונה שלי..."

(מתוך 'מידות והנהגות טובות' - הרב יחיאל מיכל שטרן)

"שְׁמַע אֲשַׁמַּע צַעֲקוֹתוֹ" (שמות כ"ב, כ"א)

רבי אברהם כהנמן ז"ל בנו של הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצוק"ל, סיפר סיפור מופלא - על כח החינוך שאשה אלמנה יכולה להחדיר בבניה, וכך סיפר:

באחד הערבים נערך דינר עבור ישיבת פוניבז' בעיר יוהנסבורג שבדרום אפריקה. למחרת בצהריים התפנה מרן הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצוק"ל, לפתוח את המעטפות, אחת מהן הצליחה להפתיע את כל הנוכחים באותו מעמד בשל הצ'ק בעל סכום העתק שהכילה.

בימים ההם לא נהגו להדפיס את שם בעל החשבון על הצ'קים, והנוכחים לא ידעו לזהות את החתימה על מנת לבקר בביתו של התורם הנכבד. מרן הרב מפוניבז' ביקש לברר את זהותו של התורם. פנו לבנק ובעבור שלושה ימים סיפק הבנק את פרטי התורם ואת כתובתו המדויקת.

הסתבר שהוא מתגורר במרחק של שמונה שעות נסיעה ברכבת מיוהנסבורג. אך לא אדם כמון הרב מפוניבז' ירע. כאשר הגיע מרן הרב כהנמן לעיר, ביקש מנהג להביאו לכתובת הרצויה. הנהג החל בנסיעה ועזב את העיר, גם כאשר הגיע לפרברים לא עצר אלא המשיך והמשיך. תמה מרן הרב מפוניבז' באוזני הנהג, לאן הוא לוקח אותו הרי לא ייתכן שהגביר הגדול מתגורר באיזה חור, אך הנהג טען בתוקף שהוא נוסע לכתובת המדויקת.

בסופו של דבר, נכנס הנהג לשכונה מוזנחת של פחונים, ושם עצה: "הנה הבית!" הצביע על מבנה עלוב שלא הזכיר כלל מראה של בית.

מרן הרב מפוניבז' ביקש ממנו להמתין, שכן חשש להסתובב לבדו במקום כה עזוב ומוזנח. דפיקה בדלת ובעל הבית ניצב

מרן הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצוק"ל

שיעורים מידע עדכונים 24

077-2613337 עכשיו בקו השיעורים של דרשו

"דבר אחד אני מבקש ממה, עזוב את ביתי ואל תוסף ראות את פני. עשה בכספי מה שתרצה". יצא סעדיה והוא עוד על סף הבית ואמר: "אתה נוקם ונוטר, אכריח אותך לקבל את שלך, בדין תורה אכריח אותך, שלום לך"

האם מותר למסור אבידה למחלקת האבידות של המשטרה? מה אעשה בחפיץ המונח בארון חשמלי?
האם מספיק לפרסם מודעה במקומון השכונתי?

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

הנה סיפור נפלא מקורות יהודי תימן בדורות עברו. הסיפור, המובא בספר 'בסערות תימן', מסופר בלשון אותנטית עסיסית, בצירוף משפטים תימניים מקוריים. "שני חברים עסקו במסחר שנים רבות, עד שאמרו הבריות שום דבר אין בכוחו להחליש את האהבה והידידות ביניהם. תמיד, עם עלות השחר, היו השניים שמים את הסחורה על חמורים ויצאו יחד לכפרים למכור סחורתם. כך הצליחו במסחרם ולא ידעו עוני. באחד הימים, והם כבר לא בבחרותם, אמר סעדיה לחברו סאלם: "אני מוכרח למהר היום לביתי. נזכרתי שהיום הוא יום "היארה-ציאט" לאבי-מורי ועלי להיות בבית הכנסת. סיים אתה את מכירת הסחורה ומחר נטראה".

"טוב" - ענה סאלם - "יהי אלוקים עמך". עלה סעדיה על חמורו וכל הדרך זירזו שילך מהה, עד שהתכסה החמור בזיעה. בא סעדיה לעיה, שהה זמן מה בבית הכנסת ויצא החוצה. הוא יוצא והנה ראה מרחוק את חברו סאלם. סעדיה, שרק עכשו הבחין שאיבד את ה"כורדה" שלו, הוא שיק הכסף, פנה אל סאלם ואמר: "אולי מצאת את הכורדה שלי?". ענה סאלם: "כן, מצאתי. מרוב חפזון נפלה עליך טוב שאני מצאתי את הכורדה ולא אחר" ונתן לסעדיה את הכורדה שלו. סעדיה התחיל למנות את הכסף. בין כך ובין כך

עמדו אנשים רבים מיוצאי בית הכנסת סביב שני החברים. התחיל סעדיה צועק: "אוי לי, אוי לי. היו בכורדה ארבעים ריאל והנה רק עשרים". סאלם צחק ואמר: "אם יש לך רצון להתלוצץ, הרי זה סימן טוב". אך סעדיה המשיך: "באמת התורה, אין כל חשק לצחוק. חסרים לי כאן עשרים ריאל. אוי שנחפזתי מעשה חפזון סופו רזון". סאלם לא הבין, אך התאפק וקרא: "מנה ידידי עוד הפעם את הכסף וחשוב, אולי היו לך רק עשרים ריאל? הן הכורדה סתומה בפתחה ואין לחשוב שנפלו ממנה ריאלים". אמר סעדיה: "הנה מניתי שוב והכסף חסר". סאלם כאב לבו וחשב: "אני לא פתחתי את הכורדה ובודאי שלא לקחתי גזל, מה לעשות?". ניכר היה שבלבו הוא מצטער.

לפתע התחיל סאלם מדבר אל עצמו ואמר: "הא", "נפלתי בפח, יצרי השיאני לקבל טובת הנאה בשכר טרחתי. הייתי בטוח שלא תדע בדיוק חשבון כספך והוצאתי מן הכורדה עשרים ריאל". עוד הוא מדבר הוציא הוא עשרים ריאל מכיסו ונתנם לסעדיה ואמר לו: "סלח נא לי וקבל את שלך, הרי לך עשרים ריאל". סעדיה הכניס את הכסף לכורדה ואמר: "מחול לך, מחול לך"

והלך לו. הלך סאלם מהר לביתו למען לא יראו העומדים כי דמעות עומדות בעיניו והענין היה לשיחת האנשים בעיה. נכנס לביתו ואשתו קבלתו במאור פנים ובברכה: "אירחיב לביתך!". והוא כמעט לא יכול היה לדבר. רק בחדר סיפר לאשתו את כל המעשה ואמר: "האם אקח כסף לא שלי? אפילו מגוי לא אקח. קל וחומר מידיד". ענתה אשתו: "למה עשית זאת, לתת לו מכסףך?" השיב סאלם: "וכי מה הייתי צריך לעשות?". "לירוק בפניו!" ענתה האשה והוסיפה: "אחרי כה הרבה שנים רבות ביחד, הוא חושד בך? האשה החזיקה בדעתה ואמרה לבעלה: "האם בשביל מצות השבת אבדה, היית צריך להוסיף לו משלך?" סאלם המשיך לדבר ולנחם את אשתו וזו כאשה נאמנה וטובה, מיהרה להביא לו מן התבשיל שהכינה וקפה "קישר". ישבו שניהם לאכול ולבם כבד עליהם מן הדבר שקרה. ראה כך אמר סאלם לאשתו "יא מארה. המשל אומה, מצוות לא נקנות בקלות כמו שמפצחים אגוזים. מצוה אמיתית צריכה לעלות בכסף ולפעמים גם בקרבנות. אני יודע שלא פתחתי את הכיס הכסף שלו ולא נגעתי בכספו והקב"ה זימן לי מצוות השבת אבדה". כך דיבר בפיו, אך לבבו היה מר עליו מאד על כך שחברו חשד בו והחליט לא לדבר איתו לעולם. באותו הלילה נפתחה דלת ביתו של סאלם וסעדיה נכנס לחדר הגדול והוא כאדם שרץ בדרך ארוכה. "הייא עליכם שלום", אמר לסאלם, "באתי לומר לך שלא התנהגת עמי כאח".

"מה קרה" - שאל סאלם - "נזכרת שחסר לך עוד כסף?". ענה סעדיה בבושת פנים: "עוד כסף... עוד כסף... למה אתה מענה אותי? למה נתת לי כסף שלא לקחת ממני, שלא מגיע לי?" השיב סאלם: "לא מגיע לך? הלא דרשת מידידי!". ענה סעדיה: "לא דרשתי, אמרתי שחסר לי. אמת היה חסר". אמר סאלם: "אם היה חסר, מי לקח אותו?".

השיב סעדיה בצעה: "מי לקח אותו? אני לקחתי. אני הטיפש ועם הארץ. בצהרים שלמתי ליחיא עשרים ריאל ושכחתי ולא רשמתי אצלי. כשבאתי הביתה נזכרתי בדבר. עכשיו מיהרתי אליך להחזיר את הכסף ולבקש סליחה ומחילה".

"לא, לא אקח את הכסף, סעדיה, ואם רעב אתה שב ואכול אתנו". "חוס ורחם עלי, אל תלעג לי, באתי הנה לא כחוטא ופושע להחזיר לך הכסף ולבקש מחילה". "הכסף אינו שלי" - ענה סאלם - "אני הפקרתי אותו ברגע שמסרתי לך אותו". וסעדיה התחנן: "אי אפשר שאשאיר את הכסף אצלי. הוא שורף את בשרי ואת נשמת". אמר לו סאלם: "וכי דאגת אתה לשרפת נשמת? על זה היית צריך לחשוב קודם בטרם לקחת את כספי. רוצה אתה להחזיר לי את כספי בחשאי מה שקבלת ממני בראש חוצות ובקולי-קולות וזה שנקרא בפוך כפרת עוון? בזה אתה אומר לטהר את נשמתך? ומה על חרפתי ובושת? וכי שוות בעיניך ולא כלום?".

המשך בעמוד הבא <<<

ידיעה ברורה בהלכות השבת אבידה והם סומכים על ידיעותיהם מלימוד פרק "אלו מציאות" בחיידה. ישנם שלוקחים את האבידה לביתם ומכריזים עליה כעבור זמן ממושך, בזמן שבעל האבידה כבר שכח והתייאש מאבידתו. ישנם שמרימים מציאה ומניחים אותה על גדר סמוכה או בסמוך למודעת ה"השבת אבידה" שכתבו או שמוסרים את האבידה ללא סימנים ברורים וטובים. בכלל מצוות השבת אבידה ישנה הלכה שעלינו להודיע לאדם כשאנו רואים שיש לו נזק. פנסי מכוניתו נשאר דלוקים, המפתח נשאר מחוץ לדלת, התפוצץ לו צינור בגינה וכדומה. האם אנו ערים מספיק לכך? כאשר אנו רואים אבידה שאין בה סימנים, לפי רוב הפוסקים פטורים מלהגביה אותה, וכך הכריעו להלכה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"נ קרליץ שליט"א. הגר"מ גרוס שליט"א מביא בספרו "משפט האבידה" בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שחייבים להשיב אבידה גם כשהבעלים לא מחפשים אחריה, כיון שאי חיפושם אינו מוכיח על ייאושם מהאבידה, שהרי אולי סבורים הם שימצאו את האבידה באחד מחדרי הבית וכדומה. השולחן ערוך פוסק שאין צורך להשיב אבידה שאינה שווה פרוטה, אך מה יקרה אם מצאנו תמונה שאינה שווה בשוק ולו פרוטה אחת, אך למי שאיבד אותה היא בהחלט שווה ונחוצה? נחלקו בכך רבותינו. לדעת הנתניבות המשפט עלינו להשיב רק אבידה שיש לה ערך בשוק של פרוטה, אך לדעת החזון איש, הגר"מ פיינשטיין והגר"ש אלישיב, צריכים להשיב תמונה או כל דבר אחר שבעליה מחשיב אותה ומוכן לשלם עליה לפחות פרוטה.

פתחנו ארון חשמל באחד הבניינים וגילינו שם ספר או דבר יקר אחר. מצאנו משהו בתוך צמחייה עבותה או בכל מקום מחבוא. פסק השולחן ערוך שאם מסתבר לנו, ואפילו כשאנחנו מסופקים ולא בטוחים, שהחפץ הוחבא שם בכוונה, אל לנו לגעת בו. אך אם הרמנו את החפץ ולקחנוהו לביתנו, אסור לנו להחזירו למקומו, אלא צריך להכריז עליו, אם יש בו סימן, ואם אין בו סימן, עלינו להשאירו אצלנו עד שיבוא אליהו הנביא. ואמנם כתבו הפוסקים שאם הרמנו את האבידה בידינו, אך עדיין לא עזבנו את המקום, אנו יכולים לשוב ולהחזירה למקום המחבוא שם היתה.

נפסק להלכה (שו"ע יור"ד רסב,ג) שמוצא אבידה חייב להכריז ולפרסם על כך שמצא את האבידה והבעלים יכול לקבלה אצלו. הפוסקים הביאו מספר דוגמאות של פרסום מציאת האבידה. לתלות מודעות בבתי הכנסיות באזור בו נמצאה האבידה, לתלות מודעה במקום בו מצא את האבידה. החתם סופר מציע לפרסם מודעה בעיתונות המקומית על מציאת האבידה, ואמנם אם מערכת העיתון גובה תשלום על פרסום המציאה, פסק השולחן ערוך (רסא,א) שאין חובה על המוצא להוציא כסף עבור הכרזת האבידה. לכן, כך כתב מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, אין צורך לפרסם מודעה בעיתונות בתשלום, ואולם כשנראה שבעל האבידה יהיה מוכן לשלם את הוצאות פרסום האבידה, פסק שולחן ערוך הרב שעל המוצא לפרסם על דבר האבידה בתשלום.

מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל הורה שאפשר למסור אבידה למחלקת האבידות של המשטרה, בתנאי שברור שהמשטרה שומרת על האבידה במקום שמור וטוב והם מחזירים את האבידה רק לאחר נתינת סימנים כהלכה. אך אם התברר שהמשטרה מחזירה את האבידה לכל דורש, גם מבלי שמסר סימנים ראויים, אסור למסור להם את האבידה, אך כמובן אפשר למסור את פרטי האבידה למשטרה והשוטרים יפנו את אלו שברירו עליה למוצא האבידה. הלכות השבת אבידה רבים הם. הבה ונלמד אותם, כפי שמתנהגים יהודים שרוצים ללמוד ולקיים!

ראה כך סעדיה וקרא בקול: "אני מוכן להכריז על פשעי בפני קהל ועדה!" ענה סאלם בתוקף: "מי יאמין לך? כל השומע יאמר כי בחמתך עלי, אתה רוצה לטשטש את הגנבה שלי ולטהר אותי בפני הבריות".

"אם כך, מה אתה דורש ממני?" - צעק סעדיה. השיב לו סאלם: "דבר אחד אני מבקש ממך, עזוב את ביתי ואל תוסף ראות את פני. עשה בכספי מה שתרצה". יצא סעדיה והוא עוד על סף הבית ואמר: "אתה נוקם ונוטה, אכריח אותך לקבל את שלך, בדיון תורה אכריח אותך, שלום לך".

בבוקר למחרת בא שליח בית-הדין לביתו של סאלם ואמר לו שהאב"ד מבקש שיבוא לדיון תורה. בקול רועד מדמעות שחנקו את גרונו סיפר סעדיה את המעשה בכסף שחשב שנאבד, וכשנתגלתה לו טעותו רצה להחזירו לסאלם ולבקש מחילה, אך זה מאן לקבל כספו ושלח אותו מעל פניו, ואמר: "מוכן אני להודות בפשע ולקבל עלי כל קנס וכל כופר שיושת עלי". כך קרא סעדיה בלב שבור. סאלם הנבון, שנודע כתלמיד חכם, ענה: "לא אקבל את כספי, התגלגלה לידי מצות השבת אבדה ואיך לא אקיימנה? באותה שעה היה בעל דיני בטוח שהסכום חסר לו ואני לקחתי כסף לא ליי. והוסיף: "וכי חשב אז סעדיה שכל המלבין חברו ברבים כאילו שופך דמו?" הדיינים ניסו בכה ובכה, הביאו פסוקים מן התורה ומן ההלכה לפייס בין שני הניצים, אך סאלם בשלו: "רבותי! לא היתה לי ברירה באותה שעה שנתתי כספי, הכרתי בפניהם של העומדים סביבנו באותו יום שיש מהם חושדים בי, לכן נתתי לו את כספי. חשבתי שגם לו תבעתי דין תורה על עלילה זו הייתי נחשב כגנב בעיני אנשי עירי ימים רבים".

הדיינים השתוממו ולא ידעו מה יהיה דינם. ולאחר התייעצות קרא אחד הרבנים הדיינים: "שמעו נא יהודים כשרים! רואים אנו שאתם שניכם אנשי אמת, שונאי בצע ולוואי וירבו כמותכם בישראל. אולם ריב ומחלוקת סופם מדנים ושנאה, אפשר לעשות בכסף, שהוא מקור המריבה, מעשה טוב. האם לא טוב לכם לשתף עצמכם במעשה צדקה בכסף זה? אתה - סאלם מוותר על כספך וסעדיה מוכן להוסיף על עשרים הריאל עוד עשרים. עשו מצוה גדולה בכסף רב זה והכניסו חתן וכלה עניים לחופה". כל קהל השומעים הללו את מורי הקהל, הסכימו שניהם לפסק הדין, וכולם ששו ושמוחו על סופו הטוב של המעשה..."

•••

על המדרכה מונח צעיף בצבע כחול-ירוק. אין כמעט ספק שפריטי הלבוש החורפיים הללו נפלו כעת מהילקוט של אחד ממאות ילדי וילדות החמד הלומדים במוסדות הסמוכים. האם להרים את הכפפה, תרתי משמע, ולנסות לאתר את בעליה באחד הגנים או הכיתות, או להשאירה במקומה, כדי שהילד/ה יבואו ויחפשו אותה בעצמם? מצאנו משחק הנמכר בשקל ב"הכל בשקל" ומצבו המשומש אינו מזהיר במיוחד. האם מוטל עלינו לתלות מודעות ולנסות לאתר את הבעלים, כשהמשחק שווה סכום מזערי?

בשונה מכל ההלכות המופיעות בטור ובשולחן ערוך, טרחו הטור והשולחן ערוך לכתוב בתחילת הלכות השבת אבידה שיהודי שהרים מציאה כדי לקחתה לעצמו, עובר בשני איסורי תורה של "לא תוכל להתעלם" ו"לא תגזול", ומבטל מצוות עשה של "השב תשיבם". רבים סבורים בטעות שמצוות השבת אבידה היא מעשה חסד ותו לא, סוג של מידה טובה ונחמדה. אך לא, זוהי מצווה מפורשת מהתורה, המסתעפים ממנה, כפי שכתבו מוני המצוות, עוד מספר מצוות, כמו "ואהבת לרעך כמוך", "לא תעמוד על דם רעך" ו"לא תונו איש את עמיתו". הרה"ג רבי יחזקאל פיינהנדלר שליט"א כותב בהקדמת ספרו "השבת אבידה כהלכתה", שלרוב האנשים אין

ר' ניסן טוקצ'ינסקי אינו נבהל מהאיזמים ועמד על דעתו. אבל אז לפתע, שלף אחד מהם אקדה טעון והישיר אותו לפניו של ר' ניסן, שהלבינו באחת כסיד...

הרב ניסן אהרן טוקצ'ינסקי זצ"ל, מנהלה של 'עץ חיים' מתמודד עם איזמים

גידולי 'עץ חיים', את המעשה באחד המלמדים ב'עץ חיים', שהבטיח לתלמידיו כי האריות המפוסלים האלו - כוח ייחודי יש להם, אם הם שומעים צלילי תזמורת הם פוצחים מיד בריקוד ומתחילים להתנועע כאילו יש בהם רוח חיים.

התלמידים קיבלו את הדברים בתמימות, למחרת הביאו מביתם תוף וחליל, לאחר הלימודים החלו לנגן וציפו שהאריות יצאו במחול, מה שכמובן לא קרה. למחרת כשבאו וסיפרו למלמד כי דבריו לא התגשמו ענה להם בחיוך: "כנראה שלא דייתם מספיק בדבריי, אמרתי שאם הם ישמעו תזמורת הם ירקדו, אבל הרי אין להם אוזניים, אז הם לא שמעו מאומה..."

הבחור האצלניקי המשיך לתאר בעיניים בורקות את התכנית הנועזת הנרקמת, להפיג את התחנה הבריטית באמצעי תחמושת ולמוטט אותה על יושביה, בעוד ארשת התדהמה שעל פני המנהל ר' ניסן הולכת ומתגברת.

"אני לא מבין?" פנה אליו ר' ניסן, כשזה ערך אתנחתא קלה, "מה לי ולזה? מה רוצים אתם ממני?"

"פשוט מאוד", חייך הצעיר מבלי להתבלבל, "אנחנו צריכים שתעמידו לרשותנו את אחד החדרים של 'עץ חיים', שצופה ישירות לבניין המשטרה, משם נוכל לתצפת בקלות על השוטרים הבריטים,

בלי לעורר חשד, ובבוא העת לירות משם עליהם את חומרי הנפץ, את הרימונים והפצצות..."

"חס ושלום, אין על מה לדבר!" נשמע בפסקנות קולו של רבי ניסן. "אתם רוצים לבוא להתמקם אצלי בבית, לערוך משם תצפיות? בבקשה, אני לא אעמוד בדרככם. אבל כאן בישיבה? בשום אופן. אין לי שום זכות וסמכות לאשר לכם לעשות זאת. הישיבה היא קודש קודשים, היא נועדה ללמוד ולהתפלל, לא לשום מטרה אחרת."

"הרי לכולנו ברור מה יהיו ההשלכות של פעולה כזו", ניסה ר' ניסן לדבר אל ליבם של הצעירים, שהקשיחו פנים לשמע דבריו. "הבריטים הרי יגלו מיד שהישיבה שיתפה פעולה עם המחתרת, ומה יקרה אז? ראשי הישיבה הדגולים, התלמידים הרבים, כולם יהיו צפויים לסבל ועונשים, יהיו כאן ביקורות פתע ומעצרים המוניים, ומי בכלל יודע כיצד יסתיים הדבר...?"

"לא! אני לא יכול לתת יד לדבר כזה בשום אופן!" פסק ר' ניסן בקול נחרץ.

ה'אורחים' הבלתי קרואים התכוננו כנראה לתגובה מן הסוג הזה. באותו רגע הם שינו את הטון, החלו להלך אימים ולהבטיח שהדבר לא יסתיים בטוב. ר' ניסן אינו נבהל מהאיזמים ועמד על דעתו המשך בעמוד הבא <<<

"יְכִי יָד אִישׁ עַל יָדוֹ הַלְהָרוֹ" (שמות כ"א, י"ד)

ירושלים של שנת תש"ז משולה היתה לחבית חומר נפץ, שדי בניצוץ אחד כדי להבעיר אותה. החיילים הבריטים, אדומי הכומתה, התהלכו ברחובות העיר אכולי זעם ותסכול, כשחברי המחותרות היהודיות מזנבים בהם בפעולות ודוחקים בהם לעזוב את הארץ עליה קבלו 'מנדט' לשלוט.

מעבר לסכנות היומיומיות ולקשיים הגשמיים, היתה זו תקופה לא פשוטה עבור עולם התורה. לא מעט צעירים מבתים טובים, נתפסו אז לקבוצות המחותרות השונות שהלהיבו את רוח הצעירים בפעולותיהם הנועזות. אנשי החינוך ניהלו אז מאבק קשה מול הסחף

החומר שמשך אחריו בחורים סוערי מזג.

בתקופה מורכבת זו נקרא הרב ניסן אהרן טוקצ'ינסקי זצ"ל אל הדגל. אביו, הגאון המפורסם, רבי יחיאל מיכל טוקצ'ינסקי זצ"ל, מנהלה של 'עץ חיים' התקרב לגיל הגבורות, והוא, בנו יחידו וחביבו שלא מזמן מלאו לו רק שני עשורים, נקרא לסייע לו ולעמוד לימינו בניהול המוסדות המפורסמים.

"אבא זכרונו לברכה", אומר לנו בפתח השיחה בנו הגדול, הגאון רבי צבי אריה טוקצ'ינסקי שליט"א, "קיבל מאביו, רבי מיכל, הוראות והנהגות רבות בניהול המוסדות. אך יותר מהכל הוא ירש ממנו

את המסירות וההקרבה למען הישיבה, את הגישה הבלתי מתפשרת לפיה טובת הישיבה קודמת לכל דבר אחר, אפילו לחיים שלו!"

והסיפורים הבאים, אותם אנו שומעים לראשונה, משקפים את האמירה הזו יותר מכל.

אם לא תסכים, נידה בך!

הדפיקות שנשמעו על חדרו של ר' ניסן באותו בוקר, לא הסגירו את הדרמה העומדת להתרחש בעקבותיהם. בפתח ניצבו כמה צעירים. לאחר שהגיפו אחריהם את הדלת, החל אחד מהם לדבר אליו בבוטות: "שמע טוב, הארגון הצבאי הלאומי (האצ"ל) מתכנן לערוך בעוד כמה ימים התקפה רצינית על בניין המשטרה הבריטית ב'מחנה יהודה'. זו עומדת להיות פעולה משולבת בכמה זירות, שתנחית בבת אחת כמה מכות כואבות על ראשם של הבריטים בירושלים."

הכוונה היתה לאותה תחנת משטרה מיתולוגית, 'הוסטאשפא' כפי שנקראה בערבית בימי הטורקים, על שם בית החולים העירוני ששכן אז מולה, זו ששני אריות נאים מפוסלים מאבן ניצבים עד היום בשעריה. התחנה הזו גובלת בבניינה ההיסטורי של 'עץ חיים', רק חומת אבנים מפרידה ביניהם.

על תחנה זו סיפר מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, שהיה מפארי

הרב ניסן אהרן טוקצ'ינסקי זצ"ל

"ריבוננו של עולם, אני רק מבקש אם אפשר שתקרע את התיק שלי בקופת חולים, ותפקיד לי מיליון דולר בבנק, לא בשביל להשתמש... אני באמת לא צריך כל כך הרבה... רק בשביל שאוכל להיות רגוע!"

רבי שלמה לוינשטיין שליט"א בסיפור שסיפר מרן הרב שך זצ"ל, על האדמו"ר שהעניק לחסידיו הזדמנות מיוחדת...

להיות רגוע! חוץ מזה, יעזור לי מאד אם תהיה לי הכנסה קבועה של עשרת אלפים דולר בכל חודש, וכמובן, גם נחת מהילדים והצלחה בשידוכים שלהם, כי בלי זה כלום לא שווה...

אם רק תיתן לי את זה, אני מבטיח שלא תכיר אותי... אני אשתנה לגמרי - מהקצה אל הקצה! בכל בוקר אשהה בבית הכנסת מצאת החמה ועד צאת הכוכבים, ואפילו שעה שעתיים אחר כך!..."

"נ... אמור לי את האמת", פנה הרבי אל החסיד הנבוך, "האם לא כך אמרת?" החסיד אישר את הדברים בניע ראש.

"ומה ענה לי הקדוש ברוך הוא?" שאל החסיד בציפיה דרוכה, והרבי השיב בקיצור ואמה: "הרבוננו של עולם אמר 'שמויחל טויב'ס' (בלי טובות)!"

והלך ברוך. אנו משכנעים את עצמנו שהחיסרון באיכות עבודתנו אינו באשמתנו, יש לנו קשיים, ניסיונות, התמודדויות ובקיצור: כולם אשמים חוץ מאיתנו...

אולם לאמיתו של דבר, הקדוש ברוך הוא אינו מחפש מי שיקיים את דברו בלי ניסיונות... בשביל זה יש לו מלאכים! אדרבא, הקדוש ברוך הוא רוצה שנקיים את מצוותיו ונעשה את רצונו, דוקא מתוך הקשיים והניסיונות! דוקא מתוך כך שבני אדם אנו, עם יצרים וקשיים!

נכון, אנחנו לא מושלמים, וגם לא יכולים להיות כאלו, אבל בדיוק את זה הקדוש ברוך הוא רוצה מאיתנו!!

לפיכך, אם רצוננו באמת שתתקבל שוועתנו, אל נא נבקש בקשות שאינן יכולות להתקבל... לא נבקש אפשרויות בלתי מוגבלות לעבוד את ה' מבלי מפריעים, שכן תפילה מעין זו לא תתקבל לעולם! אך יכולים אנו לבקש על סייעתא דשמיא, על עזרה בפרט כזה או אחר, אבל את העבודה לא נוכל לחסוך בשום פנים ואופן!

(מתוך הגדה של פסח - 'ומתוק האור')

"וְעַבְדְּתֶם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם" (שמות כ"ג, כ"ה)

אנו מבקשים מה' שישמע את קולנו, אולם עלינו לזכור כי כדי שהתפילה תישמע - צריך גם לדעת איך להתפלל... המעשה הבא אותו סיפר רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל - ימחיש זאת היטב. מעשה באדמו"ר שהעניק לחסידיו הזדמנות מיוחדת. הוא אמר להם להתפלל לקדוש ברוך הוא - כל אחד על מה שחשוב לו באמת, והבטיח כי הוא, האדמו"ר, יאמר להם מה השיב ה' לתפילותיהם... בין החסידים התעורר רעש גדול. וכי מילטא זותרתא היא, לקבל תשובה ישירה מהקדוש ברוך הוא? ואמנם, כל חסיד התבודד לו

בפינתו, התפלל מעומק הלב, ולאחר מכן ניגש החסיד הראשון אל הרבי וביקש לדעת: "מה השיב הקדוש ברוך הוא על בקשתי?"

הרבי חיך, נענה ואמר לחסידו: "לפני שאומר לך מה השיב הקדוש ברוך הוא, אומר לך מה ביקשת... ובכן אתה אמרת כך: 'ריבוננו של עולם, תראה אני מאד מאד רוצה לעבוד אותך, אבל מה לעשות? יש לי

מרן הרב שך זצ"ל

בעיות... חסר לי כסף בבנק, הבריאות שלי לא משהו, וגם נחת מהילדים לא מי יודע מה...

לכן ריבוננו של עולם, אני רק מבקש אם אפשר שתקרע את התיק שלי בקופת חולים, ותפקיד לי מיליון דולר בבנק, לא בשביל להשתמש... אני באמת לא צריך כל כך הרבה... רק בשביל שאוכל

<< המשך מעמוד קודם

בנחרצות. אבל אז לפתע, שלף אחד מהם אקדח טעון, והישיר אותו לפניו של ר' ניסן שהלבינו באחת כסיד...

לא היה זה סוד, שאנשי המחתרת מסוגלים להכל, הם לא היססו להשתמש בנשק ולחסל את כל מי שעמד בדרכם. ר' ניסן כבר התכונן לגרוע מכל, אך הצעיר משום מה לא לחץ על ההדק. "אנחנו עוד נתראה, אתה על הכוונת... חכה חכה, אנחנו עוד נמצא אותך", המשיכו להדהד בחדר מילותיו המאיימות, אחרי שהוא וחבריו יצאו בטריקת דלת זועמת.

אל תפחד מהם!

המאורע הזה לא הותיר את ר' ניסן שווה נפש. הוא שב לביתו מודאג ונסער כשאינו יודע כיצד לנהוג. מחד ברור היה לו היטב מה יקרה אם יאפשר לאנשי המחתרת לפעול מתוך בנייני הישיבה, מאידך גיסא הרי הוא אברך צעיר, אב למשפחה וילדים רכים, כלום מותר לו להקל ראש באיומיהם של אנשי המחתרת המסוגלים לירות באדם ברחוב מבלי למצמץ...

עוד באותו ערב החליט לקום ולנסוע אל הרבי הקדוש, מרן

אדמו"ר רבי אהרן מבעלזא זי"ע, לשטוח בפניו את שאלתו. הרבי מבעלזא שהה אז בירושלים. המשמשים בקודש ששמעו ממנהלה הצעיר של 'עץ חיים' כי מדובר בעניין דחוף שאינו סובל דיחוי, מיהרו להכניס אותו לקודש פנימה.

הרבי, מרן מהר"א מבעלזא, האזין לשאלה בכובד ראש. לאחר מכן נשא את עיניו הטהורות לשמים והשיב, בשפה שאינה משתמעת לשתי פנים: "היו רגועים, מי שמפחד מהקב"ה אין לו מה לפחד מאף אדם! יפה אמרת להם ואל תחשוש מהם, הם לא יוכלו לעולל לך כל רע..." כיון ששמע ר' ניסן את הדברים יוצאים מפורש מפי הרבי נגולה אבן מליבו, הוא ידע כבר שאין לו יותר ממה לחשוש. ומדבריו של הרבי לא נפלה שעה ארצה. האיום באקדח, מיותר לומר, מעולם לא התממש. נחישותו של ר' ניסן גרמה לאנשי המחתרת לסגת מהתכנית המקורית, ולמצוא דרך אחרת לביצוע המתקפה על משטרת 'מחנה יהודה', שאכן בוצעה בליל ז' כסלו תש"ז ונחשבה לאחת הפעולות הזכורות של ארגוני המחתרות.

(מתוך המבשר 'קהילות')

ר' חיים, ראש הישיבה הקדוש, פוסע בין ספסלי הלומדים, ולפתע, נעצר על עומדו. לתדהמת כל הנוכחים, החל ר' חיים מדבר בהבעות פנים, אך מולו לא עמד אף אחד!

תלמיד חכם מופלג וירא שמים, שהדרך לגן עדן היתה חסומה עבורו... למה???

שהו בהלוך, ושכח מכל העניין. כששב לישיבה, סיפר לר' חיים את כל השתלשלות העניינים, ושב לענייניו בישיבה. עבר זמן, מצבו של הבחור החמיר, והוא נפטר לבית עולמו, לדאבון לב כולם.

חצות לילה. בית המדרש עודנו מלא. הבחורים יושבים ולומדים. ר' חיים, ראש הישיבה הקדוש, פוסע בין ספסלי הלומדים, ולפתע, נעצר על עומדו. לתדהמת כל הנוכחים, החל ר' חיים מדבר עם אי מי, בהבעות פנים, אך מולו לא עמד אף אחד!

לאחר השיחה התמוהה, אץ ר' חיים לחברו של הנפטר, הקים אותו ממקום יושבו וקרא בזעקת שבה: "אוי ווי, כיצד זה שכחתי!!!" הוא הוציא סכום כסף מכיסו, והורה לבחור המבולבל: "רוץ מהה, קח סוס ועגלה וסע אל האכסניה בה התארחתם בנסיעתכם, שם תשלם לבעל המלון את חובו!"

הבחור מיהר לעשות כמצות רבו, והחזיר את החוב. כשחזר לרבו, שמח ר' חיים וסיפר לו: "חברך שנפטר, עלה לעולם האמת ועבר את כל הדינים, הלא תלמיד חכם מופלג הוא וירא שמים, אך משום מה הדרך לגן עדן היתה חסומה עבורו, וכל כך למה? כי חייב היה שבעה רובלים לבעל האכסניה. תמה הנפטר: 'זוכר אני, כי שילמתי את חובי!' אמנם אתה שילמת את חובך, ענו לו בבי"ד של מעלה, אך מה לעשות, והכסף טרם הגיע ליעדו, משמע, החוב לא שולם! מה אעשה? פכר הנפטר את ידיו ביאוש. אין מה לעשות! פסקו לו בבי"ד של מעלה 'עליך לשוב לעולם הזה בגלגול, או להשאר

בפתח גן עדן, אך להכנס - לא תוכלו! הנשמה האומללה החלה לבכות ולצעוק. או אז הגיע פסק נוסף: 'מאחר ועשית את ההשתדלות הראויה להשיב את החוב, ניתנת לך האפשרות להתגלות לר' חיים, רבך, והוא יסדיר את העניין!' כשראיתי כמה גדול הוא צער הנשמה למעלה, בטרם הושבה הגזילה, מיהרתי לזרז אותך, לרוץ ולהשיב את החוב", סיים ר' חיים את דבריו לבחור. לאחר כמה ימים, התגלה הבחור לר' חיים בשנית, ואמר לו: 'רביה, תנוח עליך דעתך על שהנחת את דעתי'. כמה עלינו להזהר בנושא הגזל. אם אדם לוקח דבר מה ולא רושם זאת לעצמו, מי יודע לאן ירדוף אותו החוב? לכן, ראשית לכל חייב האדם להיות זהיר בממונו. כל פרוטה שלא שילמנו - היא דבר מסוכן, כמו משחק באש, אדם חייב להיזהר ולשלם או לרשום כל חוב, שחלילה לא יבוא למצב שיאלץ להתגלגל פעם נוספת לעולם הזה, קשה לתאר אלו ייסורים נוראים הם, לעבור מחדש את כל החיים. יעזור הקב"ה שנזכה להיות ישרים, ונקיים בממונו, אזי נזכה לשני העולמות - העולם הזה והעולם הבא.

הרב ישראל מאיר שושן

"וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיךָ" (שמות כ"א, א')

הזוהר הקדוש מביא את תרגום אונקלוס על הפסוק הזה: וְאֵלֶּיךָ, דִּינְיָא, דְּתַסְדָּה, קְדָמֵיהוֹן. וממשיך הזוהר הקדוש "אלין אינון סדורין דגילגולא" כלומר, זהו סוד הגלגול. בחור חסידי הגיע לחזון איש ואמר לו: "רביה, מצאתי מטבע כסף... 'מעות מפוזרות הרי אלו שלו', הגמרא אומרת כי ודאי הבעלים התייאשו, עוד כתוב בגמרא שאדם עשוי למשמש בכיס, אך עדיין חושש אני, שמה הבעלים לא משמש בכיסו? האם מותר לי להשתמש במטבע שמצאתי?"

פסק לו החזון איש: "אל דאגה! המטבע ודאי שלך. זוהי ההלכה!" "אלו ממש דברי הבעל שם טוב", שמח הבחור. אומר הבעל שם טוב, שאם אדם היה חייב כסף לחברו בגלגול הקודם ולא החזיר לו, בדורות הבאים יגיע נכדו או הוא בעצמו - ויקבל את כספו חזרה. יתכן מקרה, שביט דין חייבו את האדם בכסף שלא היה חייב, אך לא היה לו את הראיות שהוא פטור, ונאלץ לשלם בעל כורחו, גם במצב כזה ישוב אליו הכסף בדורות הבאים.

הוסיף החזון איש ואמר לבחור: "אם המאבד לא התייאש עדיין מאבידתו, אז לא קיבלת את הכסף מן ההפקר אלא קיבלת את זה ממנו. כנראה בגלגול הקודם, קיבל ממך המאבד

כסף שלא כדון, ועכשיו עליו להחזיר אותו. לכן, ההלכה הפסוקה היא, שכאשר מוצאים מטבע - 'הרי אלו שלו'". כמה נורא הדבר - יכול אדם לשוב לעולם הזה בגלגול, בשביל מטבע אחת קטנה שטרם החזיר!!

את המעשה הבא סיפר ר' שלום שדרון, שמע מר' אליהו לופיאן, שמע מהסבא מקלם שמע מרבו ר' ישראל סלנט, שמע מר' זונדל מסלנט שהיה תלמידו של ר' חיים מוולוז'ין.

בישיבת וולוז'ין היה בחור חולה ר"ל, שהיה צורך לשלוח אותו לבית חולים גדול בברלין שבגרמניה. ר' חיים מוולוז'ין שלח איתו בחור נוסף, שילווה אותו ויעזור לו בדרך. נסעו שני הבחורים, והתגלגלו בכרכרות וברכבות, בדרכם לבית החולים. בדרך לנו באכסניות דרכים.

לבחור החולה, לא היה מספיק כסף. הוא נשאר חייב שבעה רובלים לבעל בית המלון, והבטיח לו שיחזיר לו את החוב עם החבר שליווה אותו. בעל בית המלון הסכים.

כשהגיעו השניים לברלין, פגשו בהוריו של הבחור החולה. הלה ביקש מהוריו שיחזירו שבעה רובלים לחברו, שישב את החוב בדרכו חזרה. החבר לקח את הכסף, נפרד מחברו וחזר לישיבה. בדרך חזר נסע במסלול אחר. הוא לא עבר דרך בית המלון בו

מה הביא את ר' ישראל סלנטר לעזוב את העיר באמצע השבת בזעקה מרה?

הרב אהרן כהן

"גונב איש ומכרו... מות יומת" (שמות כ"א, ט"ז)
בזמן עלות ניקולאי הראשון על כסא המלוכה ברוסיה, השתנה היחס ליהודים לרעה. גזירות רבות ניתכו עליהם, באותה תקופה נגזרה גזירת "הקנטוניסטים" האכזרית. הרוסים היו חוטפים ילדי ישראל ומוסרים אותם למלכות לשם עבודת צבא ממושכת. בחלקה של העיירה סלנט נפלה הגזירה שעליהם לתת ילד אחד לצבא.

עיני ראשי הקהל התחילו לפזול לעבר משכנות הדלים כמנהג הימים ההם. באותם ימים נקלעה לסלנט אלמנה ענייה, שהיתה מחזרת על הפתחים ומנגנת בתבת נגינה כמקובל בסביבה ההיא, היא הלכה בלוויית בנה הקטן, שהיה אוסף את הפרוטות שהיהודים היו זורקים לה. תוך כדי הליכה, חטפו ממנוי הקהל את הילד מידי אמו, שינו את שמו לשם אחד מילדי המקום ורשמו אותו לעבודת הצבא לשם מילוי חובתם למלכות.

זעקות האלמנה הענייה הרקיעו שחקים, דעתה נטרפה עליה, היא התרוצצה מבית לבית, דפקה על דלתות גבאי העיה, אך ללא הועיל. באותו זמן הגיע רבי ישראל סלנטר לביקור לשבת. האשה, בראותה לפניו איש נשוא פנים, נפלה לרגליו והתחננה שיציל את ילדה. ר' ישראל הקשיב לסיפור דבריה, הרגיע אותה - וביקשה לבוא לאחר שבת. בליל שבת ובשבת בבוקר, הלך ר' ישראל לבית הכנסת להתפלל ולא דיבר עם איש מאומה בעניין זה. אחרי תפילת שחרית, הגיעו כל נכבדי המקום לאכסנייתו של רבי ישראל לקידוש. אחר שקידשו על היין, קם פתאום ר' ישראל ממקומו בקצף נורא והתחיל לנזוף במסובים ולכנותם בשם רוצחים וגונבי נפשות.

בהיותו מכיר את ראשי הקהל, פנה לכל אחד באופן אישי, לאחד אמו: "הרי צדיק אתה וקושר את מטפחתך על הצוואר בשבת, כדי לא לטלטל אף במקום עירוב, ואילו לעבור על

הפסוק: "גונב איש ומכרו מות יומת" לא אכפת לך?" לשני אמה: "הרי אתה מחזר אחרי הידורי מצווה ומדקדק בקלה כבחמורה, ואילו למסור נפש מישראל לשמד מותר?" לשלישי אמה: "הרי אתה מדקדק במצה שמורה ובאתרוג מהודו, ואילו לעבור על הלאו: "כל אלמנה ויתום לא תענון", שיש עליו מיתה בידי שמים, לא אכפת לך?"

תוך כדי שר' ישראל זועק מרה שאסור להימצא בחברת רשעים, עזב בבהלה את

הבית, ובאמצע יום השבת עזב את העיה השמועה עברה מבית לבית, נזיפתו הצורבת של ר' ישראל, גאון וצדיק הדור, ובריחתו מהעיירה פגעה בהם בעלבון נוקב ויורד על תהום הנפש. גם ראשי הקהל, האחראים לחטיפה, הכירו בחטאם והחליטו לשחרר את הילד החטוף ולפייס את ר' ישראל, אולם, לא נמצא איש בכל העיירה שהיה לו העוז ללכת בשליחות זו ולהסתכל בפניו של ר' ישראל, עד שר' אליהו מקרטינגה, שהיה באותו מעמד, קיבל זאת על עצמו.

אחר חיפושים רבים הוא מצא את ר' ישראל מהלך בין ההרים שבתחומי העיר שקוע במחשבות נוגות. ר' אליהו בישר לו ששחררו את הילד החטוף, ורק אז נאות ר' ישראל לשוב העירה.

מסופר שכאשר בטלה גזירת הקנטוניסטים, ושוב לא חטפו את ילדי ישראל לצבא הרוסי, שמח רבי ישראל שמחה גדולה מאד. שמחתו על ישועת ה' והצלתו היתה כה גדולה, עד שגער בתלמידיו על שלא ברכו את ברכת "הטוב והמטיב" בשם ומלכות.

(מתוך הספר 'תנועת המוסר')

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

1-800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם

דמוקד לבני הישיבות מיסודו של אגודת אדוני
הישיבה

מיד תפסתי את עצמי, אוי! הרי אסור למסור יהודי לגויים. אני מודה לרבש"ע שעמדתי בנסיון זה, ויתכן שנשארתי בחיים בזכות זה. אחרת אין אפשרות להסביר, כיצד נשארתי לבד עם רוצחים כאלה... לא למסור את היהודי, היה נסיון גדול מאד עבורי...

הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל על הנסיונות והניסים הגדולים של חיי

"לפני המלחמה", מספר רבינו, "בהיותי בחור בן שבע עשרה, שימשתי כראש ישיבה בוורשא, בישיבה של האדמו"ר מפיאסעצנא זצוק"ל, בעל 'חובת התלמידים'. שהיתי בחדר עם מיטה אחת, ובא יהודי מרודנא לוורשא ושמו ישעילע משנה, בן אחר בן לרבי מרדכי קרעמניצ'ער, חותנו של רבי אהרן קרליני'ער, הבית אהרן. בוורשא לא היו דירות לאכסניה, והאדמו"ר מגרודז'ינסק שלח אותו אל חדר, ואמר לו שאדאג בעדו. ב"ה עמדתי בגאון בהכנסת האורחים הזו. מסרתי לו את מיטתי היחידה, ובמשך כמה שבועות ישנתי על הרצפה, וטיפלתי בו הרבה.

ועכשיו נחזור לענייננו. כשעמדתי לפני הגסטאפו, עלתה בי מחשבה שרוצה אני לנצל עכשיו את זכות המצוה, אותה קיימתי בשעתו עם ר' ישעילע משנה, ולהשאר בחיים. אבי אפילו לא ידע מה אירע עמי.

אך סיימתי לחשוב מחשבה זו, אמר לפתע איש הגסטאפו: 'תגידו לחייל ה"וורמאכט", (חיילי הצבא היו נינוחים יותר), שאיני רוצה שהגופה תשכב כאן, הוא דיבר בבזיון ובזלזול, והורה לקחת אותי ליער, ושם להוציא לפועל את פסק הדין.

החייל לקח אותי עם כלי נשקו ליער. בדרך נכנסתי אתו לשיחה וראה זה פלא – הוא ענה והתייחס אלי בצורה אנושית, ובתוך כדי שיחה התאונן על מצבו. הוא הסביר: "גם אני בן אדם עם רגשות, השארתי אשה ושלושה ילדים בגרמניה, ואיני יודע אם אראה אותם שוב". תוך כדי דיבור הביאני ליער, וירה לאויר כדי שהממונים עליו יחשבו שקיים את הפקודה, ופקד עלי לברוח מיד.

דבר זה אירע בדיוק ברגע שעלתה על דעתי המחשבה, לנצל את זכות המצוה שקיימתי בשעתו עם ר' ישעילע משנה. בטוח אני שר' ישעילע משנה – הצילני מידם, לילה אחד נדמה עלי כשבעים שנה."

(מתוך 'מי"ם חיים')

"לְשִׁמְרָה בְּדָרְךָ" (שמות כ"ג, כ')

בימי השואה הנוראה, מספר הגר"ח קרייזווירט זצ"ל אב"ד אנטוורפן, כשעצרו אותי הגרמנים יחד עם עוד אחרים, שאלתם הראשונה לכל אחד לפי תורו, היתה: "האם הם יהודים?" מי שחשש לחייו ולא עמד בנסיון, ל"ע, השיב: "לא, קתוליו!" (אפשר שאולי להתמתיק קצת ולסנגר שאמר את הדברים בנשימה אחת ללא פסיק. ש.א.ג.) אח"כ ניגשו אלי, והם כנראה לא הכירוני, כי הייתי עדיין בלי חתימת זקן (במראה החיצוני היה בי אולי מקום לטעות), ושאלו גם אותי אם אני יהודי, השבתי: "כן!" הרי בשו"ע איתא שעל כה"ג 'יהרג ואל יעבור'. הורו לי להתמתיק.

הבנתי שחיי בסכנה. כל יהודי אשר נתפס בהיותו יהודי, נחרץ דינו לאלתה, וללא עוררין בצעו הארורים את גזר הדין. פחד נורא נפל עלי כשאולצתי להשאר איתם לבד, לרגעים הבזיקה בי מחשבה זרה, ל"ע, "ואני אמרתי בחפזי נגזרתי מנגד עיניך", ולרגע קט אמרתי בלבי אולי אגלה את אזנם, שגם זה העומד לפני הוא יהודי (כדי לא להשאר לבד), אך מיד תפסתי את עצמי, אוי! הרי דבר זה אסור מקל וחומה, אסור למסור יהודי לגויים. כל

הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל

חיי מודה אני לרבש"ע שעמדתי בנסיון זה, ויתכן שנשארתי בחיים בזכות זה. קשה להסביר ולהמחיש, את הפחד האיום להשאר לבד עם רוצחים כאלה (בדידות נוראה ומפחידה), לא למסור את היהודי כרוך היה בנסיון גדול מאד."

רבינו סיפר על הדרך המופלאה, כיצד ניצל מהשובים, אחרי שנלקח בשבי בעקבות הודאתו המפלילה שהינו יהודי. הם טענו, כמובן, בתור אמתלה שרבינו חשוד בריגול למען האויב, ואי לכך נחרץ דינו... לא היה שום סיכוי על פי דרך הטבע, ולא היתה שום אפשרות שיוכל להתחמק מפסק הדין הנורא.

'לקראת שבת' אצלכם בתיבת המייל

<<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

לפתע הבחין שרבי יוסף נראה חיוור, הוא ניגש אליו, "זה שום דבר", ענה רבי יוסף, "פשוט יהודי אחד הכניס את רגלו למים ואמר - אוי, זה חם כמו הגיהנום". כששמעתי את המילה 'גיהנום' נהיה לי רע מחמת הפחד הנורא, וכעת עלי להירגע ולחזור לעצמי.."

רבי ראובן קרלנשטיין עם סיפור ששמע מרבי שלום שבדרון על איש מיוחד

לא היתה לו ברירה, הלכו יחדו בדרך והאברך התחיל לספר לו סיפורי מעשיות.. אמר לו רבי יוסף: "ראה נא, בדרך הלך מביתי לשיבה שיננתי את כל מסכת כתובות, כעת עלי ללמוד את כל מסכת יבמות. אם אשמע את סיפורי המעשיות שלך - כיצד אוכל ללמוד את כל המסכת?!.."

שאלתי את רבי שלום מדוע לא שמעו עליו בירושלים, והוא ענה לי: "בתקופה ההיא הוא לא היה 'בן יחיד' בירושלים, היו שם הרבה תלמידי חכמים, מתמידים ויראי שמים.."

הוא המשיך וסיפר לי שהיה אתו פעם במקוה, ולפתע הבחין שרבי יוסף נראה חיוור. היה נראה שאינו חש בטוב. ניגש אליו רבי שלום ושאל אולי הוא צריך עזרה. "זה שום דבר", ענה רבי יוסף, "פשוט יהודי אחד הכניס את רגלו למקוה ואמר: 'אוי, זה חם כמו הגיהנום'. כששמעתי את המילה 'גיהנום' נהיה לי רע מחמת הפחד הנורא, וכעת עלי להירגע ולחזור לעצמי.."

רבי יוסף הגאון הצדיק התפלל בבית כנסת מסוים בירושלים. פעם אחת בליל שבת, כיבדו חזן גדול לעבור לפני התיבה בקבלת שבת. הלה הראה את כל כוחו וגבורתו ומשך את התפילה. רבי יוסף, שכאמור התפלל שם, אמר לעצמו, 'נו, אין לי זמן לחזנות הזו'. ותוך כדי שהוא מדבר לעצמו עשה בכתפיים תנועה המביעה חוסר שביעות רצון.

החזן קלט את התנועה בזוית עינו, וליבו נפל בקרבו. עד עכשיו היה בטוח שכולם מתמוגגים משמחה, מרגישים גן עדן בעולם הזה, והנה הוא רואה שאותו צדיק לא מרוצה מהחזנות שלו. כל החשק יצא לו והוא סיים להתפלל מה, כמעט ללא ניגונים וקטעי חזנות. רבי יוסף שם לב שהחזן הפסיק את קטעי החזנות, ואז הלמה בו ההכרה, שהלה ראה את התנועה שעשה בכתפיים, והביעה חוסר שביעות רצון מחזנותו. הוא הזדעזע!

אחרי שסיים תפילת מעריב (הוא היה מאריך בתפילה) התיישב ושאל את עצמו: מה עושים עכשיו? ביישתי יהודי, הרגתי אותו, כיצד אני מפיס ומרצה אותו?! רבי יוסף לא המתין אף לא רגע. מבית הכנסת הלך הישר לביתו של החזן ודפק על הדלת. בני הבית תמהו: מי דופק עכשיו בדלת? הלא כל יהודי נמצא עכשיו בביתו ועושה קידוש, או שהוא כבר באמצע הסעודה. פתחו את הדלת, והנה בפתח עומד הגאון רבי יוסף שמשלביץ.

רבי יוסף נכנס פנימה, והתנפל על החזן בבכיות נוראות (בשבת!) תוך שהוא מתחנן לפניו: "תרחם על הנשמה שלי, תמחל לי על מה שעשיתי לך, אני מבקש מחילה!" בכה והתנועע, "אנא מחל על מה שעשיתי לך!"

הפחד מפגיעה ביהודי - חייב להיות נורא, בין אדם לחברו, כמה נורא ואיום!

(מתוך 'יחי ראובן')

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם" (שמות כ"א, א')

פרשת משפטים עוסקת בהלכות ובחובות שבין אדם לחברו - הן בקום ועשה והן בשב ואל תעשה.

שני חלקי התורה - בין אדם למקום ובין אדם לחברו, צמודים זה לזה, הולכים ביחד.

הפחד מפגיעה ביהודי

צריכים לדעת דבר אחד כביעתא בכותחא:

חז"ל אומרים באבות (ד,

א): "איזהו מכובד? המכבד

את הבריות", ומביאים לכך

ראיה, שנאמר (שמואל א'

ב, ל): 'כי מכבדי אכבד

ובוזי יקלו', כלומר, הקב"ה

אומר: מי שיכבד אותי - אני

אכבד אותו.

ולכאורה זו ראיה רק שמי

שמכבד את הקב"ה והקב"ה

מכבד אותו - הוא מכובד, אך

מה הראיה מכאן שהמכבד

את הבריות הוא עצמו נעשה

מכובד?! למדנו מכאן, אומרים המפרשים, דבר נורא ונפלא! התנא מביא ראיה: אם אדם מכבד את הבריות, הוא בעצם מכבד בכך את הקב"ה, כי "בצלם אלוקים עשה את האדם". היהודי הוא בן המלך, "בנים אתם לה' אלוקים" וכשמכבדים את בן המלך - אביו המלך מתכבד בכך. כבוד הבריות הוא, אפוא, כבוד ה', כבוד השכינה.

"כי מכבדי אכבד" - אם אתה מכבד אותי, על ידי הכבוד שאתה מעניק לבני, גם אני מכבד אותך, נמצא "שאיזהו מכובד? - המכבד את הבריות". זוהי גישה שונה להבנת המושג 'כבוד האדם', ליחס אל המצוות שבין אדם לחברו, כמה צריכים להיזהר בכבוד הזולת! אלו הם דברים נוראיים, מושגים אחרים לגמרי!

סיפר לי רבי שלום שבדרון זצ"ל: היה יהודי בירושלים בשם רבי יוסף שמשלביץ, יהודי תלמיד חכם, מתמיד גדול וירא שמים מרבים. על התמדתו הגדולה ניתן ללמוד מהמעשה הבא:

רבי יוסף התגורר בעיר העתיקה ולמד בישיבת "עץ חיים" בעיר החדשה, מדי יום היה הולך את הדרך הארוכה מביתו עד הישיבה. פעם אחת כשיצא מהישיבה לחזור לביתו, הציע לו אחד האברכים: "אולי אבוא אתך ונלך ביחד?" אמר לו רבי יוסף: "לא, אל תבוא איתי, אני מבקש!.."

"למה לא?" תמה האברך, "טובים השניים מן האחד, נלך ביחד!"

"אינני יכול, קשה לי, ברצוני ללכת לבד, יש לי עניין גדול בכך."

אבל הלה בשלו: "אם בין כה וכה אתה הולך, למה לא נלך ביחד?!.."

רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

מי חשש שהנאה מלימוד התורה יכולה להיות בגדר 'שוחד'? והאם משלוח מנות לרבנים - יש בו חשש שוחד?

הלימוד לשמה איזה הנאת הלב שלא מצד הטוב, אין זה מגרע את כל לימודו לשמה, כי אם ילמד בלי שמחה וחיות לא יבלעו דברי תורה בעצמותיו.

אבל יחידי סגולה חששו מדקות של הרגשת הלב הבא שלא מן התורה, מה גם שסברא נאה היא שוחד גדול לקיימה, לכן היה בודקה שוב ושוב עד שעמדה במבחן האמת.

מנהג ישראל לשלוח ביום הפורים משלוח מנות איש לרעהו, ורבים אף שולחים מנות מכובדות לרבני העיר ולדייניה, ויש לדון האם אין במשלוחי מנות אלו משום שוחד. בשו"ת 'דבר שמואל' (לרבי שמואל אבוהב סי' קצא) דן לגבי בעל דין ששלח לדיין שדן אותו משלוח מנות, האם יש לפוסלו מלדון את המשלח. וכתב שם שהכל תלוי לפי העניין וראות העין, שאם מקובל בעיר לתת משלוחי מנות לדיין, גם מי שהוא לא דן אותם, ונראה מהעניין שגם הבעל דין הזה נוהג כמנהג הקהל, אין לפוסלו. אולם אם נראה מהעניין ומסגנון המשלוח, ששלח זאת במיוחד משום שדן אותו, יש להתרחק מזה ולא לקבל כלל.

מהראוי להביא את דברי 'ספ הקדשים' (להגה"ק מבוטשאטש בהגהות על שו"ע חו"מ סי' ט' סעי' ב), שכבר כמה שנים שאינני רואה את משלוח מנות של פורים כמה שולח כל אחד ואחד, רק זוגתי תחי' מקבלת, ואיש אחד כותב כדי לדעת למי להשיב משלוח מנות ואיני רואה כלל, אמנם כתב שזה לפנים משורת הדין, עיי"ש.

"וְשֹׁחַד לֹא תִקַּח פִּי הַשֹּׁחַד יַעֲנֶה פְּקָחִים" (שמות כ"ג, ח')

בהקדמת 'נפש החיים' (מרבי יצחק בנו של הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל) כותב, שרגיל היה על לשונו של אביו הגר"ח, שכל החידושים שמחדש בגמרא רש"י תוס' או בשו"ת, ושיערה דעתו שליבו שמח מהפלפול, חשש שנהנה מדברי תורה, והיה קרוב בעיניו שהחידוש אולי אינו לאמיתיה של תורה, ובדרך בדיחותא היה אומר שזה נחשב אצלו ל'שוחד', שמשחד עצמו בשמחה ששמח מסברתו, והיה מתייגע לסתור דברי עצמו ולחזור ולשנות דבריו, ושקל בפלס איך להעמיד על האמת בסברא ישרה, ע"כ. ולכאורה על מחשבה זו שחשב, שהנאה מדברי תורה הם כמו 'שוחד' בעיניו, קשה מדברי האבני נזר' בהקדמה לאגלי טל', שכתב שיעקר מצות לימוד התורה הוא להיות שש ושמח ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעים בדמו ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה. ואיך אמר כאן הגר"ח, שחושש לנהנה מדברי תורה, עד כדי כך שזה כמו שוחד?

וביאר הגרא"י וינטרוב זצ"ל (בפירוש יראת חיים לס' נפש החיים עמ' ז) שזה לא קשה, משום שמה שנאמר כאן על הגר"ח ז"ל, הוא רק כפי דרגתו שידע לשקול בחוט השערה דאפשר שנכנס כאן הרגשה צדדית. ומה שכתב האבני נזר' הוא לאפוקי שאם ילמוד בלי שמחה בתורה ותענוג בסברא, לא יוכל להתגדל כלל, וזהו צורת הלשמה שיכול הלומד להתעלות על ידה ולא לחשוש אולי התערבה כאן איזו הרגשה של הנאה שאינה אמיתית, ואף אם יתערב עם

מהו המקור לחבוש על הראש "שטריימל" בשבת?

לשבת, מפני שהתורה הרי ניתנה בשבת, והכובע ירמז על "כתר תורה" שניתן לנו בשבת מצד "נשמע" כנזכר לעיל.

והוסיף שעל סמך זה, יש נוהגין ללבוש על הראש גם בט"ו אדר [שושן פורים] כובע זו של שבת, והוא לרמז

דברינו הנזכרים לעיל, מפני שבשושן נפעל בו הנס על התחדשות הנשמע בדברי תורה, וכמו שאמרו 'הדר קבלוהו בימי אחשוורוש מאהבת הנס', וביחוד ביום זה יום טוב של שושן שהיה התיקון על קלקול העצלות בדברי תורה, ועל ידי מחיית עמלק ביום מחה, הוחזר לנו הכתר של נשמע.

"וַיֹּאמְרוּ כָל אִשְׂרָאֵל דְּבַר ה' נִשְׁמָע וְנִשְׁמָע" (שמות כ"ד, ז')

בספר 'פרי צדיק' (לרבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל - שושן פורים אות א), מביא את הגמ' (שבת פח). "בשעה שהקדמו ישראל נעשה לנשמע, באו שישים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל וקשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע". וביאר שעניין "נעשה" הוא מעשה המצוות בפועל, ו"נשמע" הוא העסק בתורה, להיות הלב שומע לדברי תורה, ומוכיח שם מהמדרש שגם לאחר שחטאו ישראל בעגל, בכל אופן הכתר של "נשמע" נשאר לנו על ידי עסק התורה.

וכתב שעל זה נתפשט המנהג בישראל, ללבוש בשבת על הראש כובע משונה בתוארו, מאותו שלובשים בימי החול, והוא מקיף הראש כעין עטרה, מה שאין כן בשאר הבגדים, שמחליפין אותם רק במה שלובשים בגדים חשובים יותר ולא בתמונה אחרת מיוחדת

קטן שעשה עבירה בקטנותו האם חייב לעשות ע"ז תשובה לכשיגדל?

ואכפיה), שכתב שכפהו משום ששרף שטר חברו בילדותו, משמע שקטן שהזיק חייב לשלם כשהגדיל.

וכ"כ הט"ז או"ח (סי' שמ"ג סק"ב) שמרש"י יש ראייה למש"כ הרמ"א שם (מהתרומת הדשן סי' ס"ב), שקטן שעבר עבירה אף דלאו בר עונשין הוא מ"מ טוב שיקבל ע"ע דבר לתשובה. ובחיד"א (מדבר קדמות מערכת כ' אות ג') מביא בשם האריז"ל, כשהצדיקים בגן עדן רוצים לעלות למעלה יותר, מדקדקים על מה שעשו בקטנותם בני ז' או ח' שנים לאביהם ולאמם.

ועיין בשבת (קנו), מי שנולד בשבת - ימות בשבת בגלל שחיללו שבת בלידתו אע"פ שהיה קטן, ובשו"ת מהרי"ל (סי' ר"ג) תמה השואל שהלא מעשים בכל יום שנולדים בשבת ומתים בימים אחרים. והשיב לו המהרי"ל, שאפשר שלא חיללו עליו את השבת כי נולד ע"י גוי או ביממא או בלילה לאור נר שבת וכדומה, ועי"ש עוד שיישב.

ועי' בשו"ת נחל יצחק (להגאון ר' יצחק אלחנן זצ"ל, סי' ז' ענף ד'), שז' מצוות של בני נח מוטלות גם על הקטן עצמו כשהגיע לכלל דעת, דבבן נח ליכא שיעורים.

"יְכִי יָגֵף שׁוֹר אִישׁ" (שמות כ"א, ל"ה)

רש"י: שור איש - שור של איש. המכילתא: שור איש - להוציא שור של קטן, שפטור על הנזק. בספרי הראשונים והאחרונים מובא נידון גדול, אם קטן שעשה עבירה או נזק, יש לו לעשות על זה תשובה כשיגדל. בספר חסידים (אות תרצ"ב) כתוב, שכל העונות שהקטן עשה וזוכר אותם - צריך לעשות עליהם תשובה. וכן מבואר לכאורה מרש"י (ב"ק צח: ד"ה

דליקה שפרצה בשבת, בבית אדם שיש לו כת"י יחיד של חידושי תורה שכתב כל חייו, ויש חשש של פיקוח נפש אם יודע שנשרפו - האם מותר לכבות הדליקה?

והרופאים סוברים שע"י שיהרגו לזה, אזי אביו או אחד מקרוביו ימות מגודל הצער שיהיה לו במיתתו של זה, אם בכה"ג יהרגוהו ב"ד להלך חייב או לא, והשיב שמ"מ יהרגוהו לזה החייב. ומוסיף שם שאמנם בסוף ימיו היה נראה שחזר בו מזה, וס"ל שלא יהרגוהו בכה"ג שמסכן חיי אחרים ע"י הריגתו".

"אם בַּמְחֶתֶרֶת יִמָּצֵא הַגֵּנֵב וְהָפֶה וְנָמַת" (שמות כ"ב, א')

בספר 'שמירת שבת כהלכתה' (פמ"א הערה ח') הביא מהגרש"ז אוערבראך זצ"ל שהעיר מדוע בבא במחותרת מתירין להרוג את הגנב אפילו בשבת כדי להציל את הגנב ממוות. ובכיווי דליקה שפרצה אצל אדם שכל רכושו נשרף, ויכול בעקבות זאת לחלות ולהסתכן - לא מתירים לכבות בשבת. דהא ידוע שע"פ רוב, בשעה שצריכים לבשר לאדם בשורה רעה כזו, חוששין לחייו ומזמינים רופא שיהא נוכח בשעת מעשה, וכיון שכן מדוע אסור לחלל שבת?

ומביא שם מקונטרס 'עובר אורח', שנידון זה שייך גם באיש אשר זיכהו ד' בחיבורי כת"י שעדיין לא נדפסו, דלפעמים הו"ל ספק פיקוח נפש, ומדוע לא מצינו שמתחשבין בחיבי מיתות ב"ד עם הצער וספק סכנה של הקרובים, ע"כ.

לגבי הנידון המופיע ב'עובר אורח' הנ"ל מצאתי, שכתב על זה בספר 'מציון מכלל יופי' (להגר"א נבצל שליט"א עמ' פ"ט) "שאלתי קמיה דהגרשז"א אם ב"ד פסקו על אחד שחייב מיתה או מלקות,

סיפור בהמשכים

מאת: יעקב א. לוסטיגמן

תקציר הפרקים הקודמים:

את כתיבת החלק השישי והאחרון של המשנה ברורה, ונאלץ להקדיש את זמנו בעיקר לעיסוק בצרכי ציבור. כספים התמיכה הממשלתית הגיעו, מושל המחוז מאוד מעוניין לעזור ליהודים, אך ראש האצילים הפולני אינו מצליח לכבוש את שנאת היהודים המפעפעת בו, ומתערב לרעת היהודים.

בתיים של החפץ חיים ובני משפחתו נשרפים בשרפה השניה שפקדה את ראדין, וכילתה את כל הבתים ששרדו את השרפה הראשונה שפרצה כשנה קודם לכן. החפץ חיים שאיבד את רעייתו בין שתי השרפות, שבור ורצוף אך אינו נכנע למצב ומתאמץ בכל כוחו לסייע לתושבי העיירה שאבדו את בתיים. בינתיים הוא נאלץ להפסיק

פרק י"ב // נישואין שניים

עליה נסוב סיפורנו, ובה היה כבר כבן 66. למגינת לבו של החפץ חיים, החליט בנו רבי אריה לייב לעקור מראדין, ולעבור להתגורר בעיירה גרודנא. רבי אריה לייב עצמו חפץ להישאר בראדין, אך רעייתו היתה זו שהתעקשה על מעבר לגרודנא או לעיר גדולה אחרת. החפץ חיים ניהול ויכוח מר וכאוב עם בנו, וציין כי על אף שבנותיו גם הן מתגוררות לצדו, הוא אינו יכול לסמוך על כך, משום שהוא חושש שאם יציעו לחתניו הגאונים משרה של רבנות בערים אחרות, הם לא יהסו לקבל אותה, ובסופו של דבר הוא עצמו יישאר לבדו.

"הלא טרם סיימנו לכתוב את המשנה ברורה", הלין החפץ חיים באוזני בנו, "וגם יש לנו עוד מלאכה בליקוטי הלכות בעניינים אחרים. עליך סמכתי כל השנים שתסעד אותי לעת זקנתי, וכעת אתה מבקש להרחיק נדוד ולעקור מעירנו".

רבי אריה לייב הבטיח לחפץ חיים כי הוא עצמו יבוא לבקרו לעיתים תכופות ויישאר בביתו משך שבועות וחודשים יחד עם בנו הבחור, אך החפץ חיים לא קיבל את דבריו ובתוך הוויכוח הפטיח: "לא יהיה לי מנוס אלא לישא אשה אחרת כדי שלא אשאר לבדי לעת זקנתי".

רבי אריה לייב העביר לנוות ביתו את כל הדברים ששמע מאביו וניסה לשכנע אותה לחזור בה ולהסכים להתגורר בראדין, אך היא דווקא התגברה בהתנגדותה וטענה כי אדרבה, זו לבדה סיבה טובה מספיק שלא להתגורר על יד החפץ חיים, כדי שיישא אשה נוספת לאחר שמתה עליו אשת נעוריו. ואכן כשנתיים לאחר פטירת רעייתו, נשא החפץ חיים אשה אחרת, וממנה נולדו לו בן ובת נוספים: רבי אברהם הכהן אשר לימים היגר לקנדה שם כיהן כרב בית כנסת, ולאחר מכן עבר לניו יורק בה נפטר ללא ילדים, ובתו הצעירה של החפץ חיים מרת פיגא חיה, אשת הגאון רבי מנחם מנדל זקס, ואמו של הגאון רבי הלל זקס זצ"ל ראש ישיבת 'כנסת הגדולה' במודיעין עילית, ומראשי ישיבת חברון.

המשך יבוא בעז"ה.

מעורבותו של ראש האצילים בלידא, היתה בעוכריהם של יהודי העיירה. בשל כך, הסכום שהוקצה לטובת שיקום העיר, שעמד על 25 אלף רובלים, התחלק באופן לא שוויוני בין התושבים. ראש האצילים החליט להעניק לתושבי העיירה הערלים עשרת אלפים רובלים, למרות שהם מנו כשישים משפחות בלבד, ואילו התושבים היהודיים שמנו למעלה מ-150 משפחות נאלצו להסתפק ב-15 אלף רובלים בלבד. עם זאת, החפץ חיים עצמו זכה ליחס מועדף על ידי הרשויות והתושבים הערלים, בשל הכבוד הרב שרחשו אליו כולם. הרשויות אף הציעו לו להקים את ביתו החדש, במקום זה הישן שעלה בלהבות, על גבי קרקע עירונית אותה יקבל חינם אין כסף. אך החפץ חיים לא אבה לקבל מתת חינם מאת הנוכרים, והעדיף להקים את ביתו על חורבותיו של הבית הישן, לצד בית אחותו, בנו ובתו שניצבו בחצרו בימים שלפני השרפה הגדולה.

בחצי השנה שלאחר השרפה השנייה, עוד עסוק היה החפץ חיים בעזרה וסיוע לתושבי העיר, בטיפול בהגעת הכסף, בקבלת הפנים למושל המחוז ובחלוקת הכסף בין תושבי העיירה היהודיים. כמו"כ עמלו החפץ חיים ובני משפחתו על גיוס כספי תרומות מתושבי העיירות האחרות, ועל אספקת מזון ובגדים מחממים לתושבי ראדין שאיבדו את כל רכושם.

אך חצי השנה כבר עברה, החורף שוב מאיים להגיע במלוא עוזו, התושבים כולם כבר השתכנו בבתיים שכבר עמדו על תילם או בבתי שכניהם שאירחו אותם עד שסיימו את בנייתם, ורק החפץ חיים ובני משפחתו נותרו תלויים ועומדים, מניעים את כל העשייה בראדין, אך חסרי כל אחיזה של ממש באדמתה השחורה והבוצית.

באותה העת גברו בלבו של החפץ חיים התשוקה והרצון לעזוב את העיירה, ולעלות לארץ חמדת אבות. אלא שבכל פעם צצו מחויבויות חדשות שאילצו אותו לדחות את הנסיעה עוד מעט, עד שלבסוף החליט להישאר בראדין, בה התגורר כבר יובל שנים מאז נישואיו לרעייתו בהיותו כבן 16, ועד אותה העת

מתולדותיו של מרנא החפץ חיים זיע"א
תבערה בעיירה

הדירה רשומה בטאבו אבל אף אחד לא מיחה בפולש שכבר גר בנכס 3 שנים...

זווית הלכתית לדף היומי מסכת בבא בתרא פרק חזקת הבתים דף כח'

לרשום בטאבו, והאריך בזה בספר פתחי חושן קנינים פרק ב' הערה י"ד בדעות האחרונים אם רישום בטאבו מעכב את הקנייה מצד דינא דמלכותא, ומצד שאין סומך דעתו כאשר אין טאבו.

פינוי עמונה

א. אכן יש שטחים בארץ ישראל שאין עליהם טאבו, כגון הנושא שמסעיר כעת את התושבים "פינוי עמונה" שהיה נידון על קניית הקרקע לאחר שהחזיקו בה למעלה מג' שנים ולא היו רישומים בטאבו באותו אזו, ולא ניכנס לטעמים ביטחוניים ומדיניים שהובילו למצב שאליו הגיעו, השם ישמרנו מכל אויבנו מבית ומחוץ.

ערעור על בנייה בגג

ב. מעשה שהגיע בימים אלו לבית הדין, באחד שבנה על הגג והוריש את הדירה לבניו וכעבור כמה שנים ערער השכן מקומה תחתונה על היורשים שיש לו בעלות בגג והבניה בשטח השייך לו, והיורשים אינם יודעים אם אביהם קנה ממנו בכסף או בהסכמה, וההלכה היא שטוענים ליושר. אך המערער הפתיע בטענה חדשה שדירתו רשומה על שם אשתו, וממילא הדין שאין מחזיקין בנכסי אשת איש. כמובן שא"א להביא כאן מסקנת הדברים לפי ראיות ומסמכים של שתי הצדדים.

עכ"פ למדנו שכיון שהיום רוב הקרקעות רשומות ע"ש הבעל והאישה יש ליתן את הדעת בדיני חזקות לדין שאין מחזיקין בנכסי אשת איש.

אכן בנדון זה שבנו על הגג מועילה חזקה בנכסי אשת איש לפי שיטת הרמ"ה שהביא הטור (סי' קמ"ט סעיף ה') שכשחפר בורות שיחין ומערות בקרקע יש חזקה גם בנכסי אשת איש.

איסור הליכה לערכאות

ג. מה שלמדנו בפרשת השבוע שנא' "ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם" לדון בפני ב"ד של דין תורה ולא לפנות לערכאות חס ושלום.

והשי"ת יתן בלבנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות את כל דברי התורה באהבה.

פרק זה עוסק בערעור על בעלות בקרקע כאשר הקרקע מוחזקת ביד אחד, ובא מערער וטוען בעלות ומביא עדים שמעידים שהקרקע הייתה שלו בעבר. והמוחזק טוען שקנה אותה ואין בידו הוכחה לכך, אמרו חכמים שאם המוחזק יושב בקרקע כבר ג' שנים אין המערער יכול לסלקו, ונאמן המוחזק בטענתו שקנה את הקרקע. טעם הדבר, כתב הרמב"ן בדף מב' שאחר שישב שלוש שנים ולא מיחה המערער זה הוכחה שבאמת קנה, שאם לא כן לא היה שותק המערער, ולכן מאמינים לו מקנה ואבד שטרו.

הנמוקי יוסף (דף יד' בדפי הרי"ף) כתב שזו תקנת חכמים כדי שהקונה לא יצטרך לשמור את שטרו, והקצות החושן סי' ק"מ סק"א החזיק בדעה זו ע"ש.

תנאי ראשון לחזקת ג' שנים שיטעון המוחזק שקנה ואבד שטרו אבל אם אינו טוען בעלות רק ישב כל זמן שלא מיחו בו מוציאין מידו.

אכן אם קנה מאדם אחר או שירש מאביו ואינו יודע אם המוריש קנה, בית הדין טוענים עבורו שמסתבר שמורישו והמוכר לו קנו, ואינו צריך לטעון בעצמו.

והנה כהיום כל מכירת דירה רושמים בטאבו ממילא נדיר לדון בדין חזקת ג' שנים, אך פעמים מסיבה מסוימת מעוניינים שלא

האם איסור צער בעלי חיים כולל גם את בני האדם?

מה המקור לאיסור זה? והאם מותר לצער בעלי חיים לצורך האדם?

ונחלקו הפוסקים אם איסור זה אמור דוקא כשמצערם בחייהם, או שגם בהמתתם עובר על איסור זה; וכן נחלקו אם מותר לצערם לצורך האדם. ולהלכה - מותר הן לצערם והן להמיתם כשיש בדבר צורך ותועלת לאדם; ועם זאת, יש להמנע תמיד ממעשים אכזריים, שאינם מתאימים לבני אברהם יצחק ויעקב, ואין לעשותם אלא לצורך הכרחי, כגון פרנסה, רפואה, או מניעת נזק מבני אדם.

יש מהאחרונים שכתבו, שאיסור זה של צער בעלי חיים והחובה להצילם מצער, מתייחס גם לבני אדם, כלומר, אם הקפידה התורה על צער בעלי החיים, קל וחומר שהקפידה על צער האדם. אך יש שכתבו שלא הקפידה תורה באיסור זה אלא על צער בעלי חיים, שאין להם דעת ונפש המשכלת שבעזרתן יוכלו לשאת את סבלם, אבל האדם, יכול להתיישב בדעתו ולחזק את נפשו לסבול את הצער, ולכן חובה זו של הצלת בעלי חיים מצער אינה מתייחסת לאדם. (וניתן כי דבריו אמורים

רק באדם שאכן יכול ליישב את דעתו, ולא בילד, בחסר דעת ובכיוצא בהם).

[ב"מ לב, א, וראשונים שם;

ראשונים שבת קכח, ב; מו"נ לרמב"ם ג, יז; חינוך מה;

ב"י ושו"ע חו"מ ערב, ג ר"ט, וסמ"ע יג; שו"ע אה"ע ה, יז; ועוד]

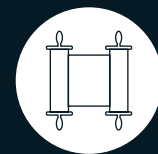
הרב יעקב ברגמן
בפרשת השבוע נאמה: "כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֶׁנֶּאֱכָר רֶבֶץ תַּחַת מְשֹׁאוֹ וְחִדְלָתָּ מֵעֶזְבֹּ לֹא עֶזְבֹּ תַעֲזֹב עִמּוֹ"; ומפרש רש"י: "עזוב תעזוב עמו, לפרק המשא". ובפרשת כי תצא נאמה: "לא תִרְאֶה אֶת חֲמוֹר אֶחִיךָ או שֹׁרוֹ נִפְלִים בְּדַרְכְךָ וְהִתְעַלְמָתָּ מֵהֶם הֵקֵם תִּקְוֶה עִמּוֹ"; ומפרש רש"י: "הקם תקים, זו טעינה, להטעין משאוי שנפל מעליו".

בגמרא נחלקו תנאים ואמוראים, אם האיסור לצער בעלי חיים הוא מדאורייתא או מדרבנן; ולדעת רבים מהראשונים, פסוקים אלו הם המקור לאיסור זה, לדעת הסוברים שהוא מדאורייתא. יש שכתבו שיתכן כי מקורו הוא מהאיסור האמור בפרשת כי תצא: "לא תִחַסֵּם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ". ויש שכתבו שהאיסור נלמד מגערת המלאך בבלעם: "על מֶה הִכִּיתָ אֶת אֶתְנָחַן", כלומר מדוע הכית אותה שלא לצורך (ראה להלן). ויש שכתבו בדעת כמה מהראשונים שאיסור זה הוא הלכה למשה מסיני.

וכן פסקו הבית יוסף והרמ"א, שאיסור צער בעלי חיים הוא מדאורייתא. וכפי שאנו למדים ממצות פריקה וטעינה, שמלבד האיסור לגרום להם צער, יש אף חובה להצילם מצער ולהוציאם ממיצר. ולכן, לדוגמה, אם אדם רואה ברחוב העיר חתול או בעל חי אחר שנפל למקום שאינו יכול לצאת הימנו, חובתו לסייע לו לצאת משם.

- מדוע פתחה התורה את ה'משפטים' דווקא במצות עבד עברי?
- מהו היחס הנכון לספרי הקיצורים שנתחברו בכל דור?
- האם על האדם לצפות לברכת ה' עליו?
- מהי מעלתה של הפשרה על די תורה?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

חבל על כל יום!

הצטרף לתוכנית הלימוד על 'הדף היומי' ו'הדף היומי בהלכה'

חייג עכשיו: 02-560-9000

הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א
מחבר הספר "הכשרות למעשה"

צליית כבד

כיצד סדר צליית כבד לכתחילה?

ג' ימים מהשחיטה: בשר בהמה או עוף, וכן כבד שעברו עליו ג' ימים מהשחיטה [72 שעות], נאסר בבישול ומותר בצלייה בלבד. כמבואר בשו"ע (יו"ד סימן סט ס"ב).
כיום הבשר המשווק לחנויות, בין עוף בין בהמה - נמלח והודח כדין, כך שאפשר לצלות ולבשל לכתחילה.
בשר הכבד משווק לחנויות חי, ויש לתת את הדעת כאשר רוצים לבשלו לאחר הצלייה, כמה זמן עבר מעת השחיטה [בכשרויות בד"ץ מופיעים שעה ותאריך].

כאשר הכבד היה במקפיא ולא רק בקירור - נחלקו הפוסקים האם נחשב כאבן, ויש למנות ג' ימים מיום ההפשרה, או לא. דעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א - להקל בכבד שהיה במקפיא יותר מג' ימים, שניתן לבשלו לאחר הצלייה.
הדחה קודם הצלייה - יש להדחיו קודם הצלייה מהדם שעליו. כמבואר בשו"ע (חיו"ד סימן עו ס"ב). כיום מקילים בזה יותר, היות והכבד עובר היטב הדחה במשחטות. אלא שיש להדחיו מפני החיתוכים שעושים בו. ובפרט כאשר נותנים עליו מעט מלח כמבואר ברמ"א (סימן עג ס"ה).
שיעור הצלייה - מעיקר הדין, אם צלה את הכבד חצי צלייתו - די בכך. כמבואר בש"ך (סימן עג סק"ב). אבל בימינו, שאין בקיאים מהי חצי צליה, נוהגים לצלותו צליה גמורה. והיינו כמו שהוא טוב ומוכן לאכילה.
הדחה לאחר הצלייה - יש להדחיו את הכבד לאחר הצלייה. כמבואר ברמ"א (חיו"ד סימן עו ס"ב). ואם לא הדיח בדיעבד מותר.
לדעת בני ספרד, כאשר אוכלים את הכבד צלוי ללא בישול לאחר מכן, אין צריך להדחיו לאחר הצלייה.

כאן ניתן להשיג את:

לקראת שבת מלכתא

החל מהשבוע פרשת משפטים ניתן יהיה להשיג את העלוז 'לקראת שבת' בגירסה המודפסת, במוקדים ברחבי הארץ כדלהלן:

ירושלים

'גל פז' - רח' מלכי ישראל 5 גאולה
ישיבת מיר בבנין המרכזי - רח' בית ישראל 3
ספרי 'אור החיים' סנטר - רח' חבקוק 2 מא"ש
פיצוחי כהן - רח' חזון איש 28 רמת שלמה
'ספרים ברמות' - רח' נוף רמות 74 רמות
משרד 'דרשו' - רח' הקבלן 45 הר נוף

בני ברק

'גל פז' רח' רבי עקיבא 88
היימ"ש סלולר במרכז ב"ב:
• חזו"א 23
• ירושלים 22
• עזרא 32
ספרי 'אור החיים' - רח' נחמיה 28

בית שמש

ספרי 'אור החיים' - רח' נחל ניצנים 3
ישיבת "תורת חיים" - רח' אור שמח 17

קרית ספר

מקווה אבני נזר - רח' אבני נזר 18
ישיבת 'אחינו' לצעירים - רח' נודע ביהודה 40

ביתר

ביהמ"ד קארלין - רח' פחד יצחק 5 גבעה B
שטיבלאך אלאמין - רח' נדבורנא

ההגרלה הגדולה של ארגון 'אחינו'

50.000 ש"ח ומתנה מיידית בשווי 1.700 ש"ח

לדוגמא:

מתנה בשווי 1,702 ש"ח
מכלול של 10

בזמן 20.15 ש"ח לרדיו, 243.240 ש"ח לטלוויזיה, 1.164 ש"ח
מקבלים מתנה בשווי 1.702 ש"ח

20 שעות בידור מיוחדות, חשיפה מיוחדת למוזיקה, 100 שעות חינוך, חשיפה מיוחדת לטכנולוגיה ובידור
מקבלים מתנה בשווי 1.702 ש"ח

מתנה בשווי 320 ש"ח
מכלול של 1

בזמן 20.15 ש"ח לרדיו, 243.240 ש"ח לטלוויזיה, 1.164 ש"ח
מקבלים מתנה בשווי 320 ש"ח

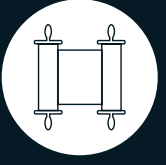
20 שעות בידור מיוחדות, חשיפה מיוחדת למוזיקה, 100 שעות חינוך, חשיפה מיוחדת לטכנולוגיה ובידור
מקבלים מתנה בשווי 320 ש"ח

מאות צעירים חוזרים למצטרף לסמסלי הלימודים בהיכלה של תורה ע"י ארגון 'אחינו', הן בפעילות של קידום דחוקים והן בפעילות נחבת בקידום קרובים. ארגון 'אחינו' בשיתוף עם ארגון 'דרשו' מחסינים אותך, להיות שותף בימי הרבים ובזכויות לרדיו דורות.

בזמן ומתוך לארגון 'אחינו' הן זוכה להיות שותף בפעילות הקודש, וזוכה מיידית במתנתה של שווי 'דרשו' שכבשו את מכלול התורה, ובמתנת נישואים.

מתנה בשווי 900 ש"ח	מתנה בשווי 800 ש"ח	מתנה בשווי 700 ש"ח	מתנה בשווי 650 ש"ח	מתנה בשווי 594 ש"ח	מתנה בשווי 533 ש"ח	מתנה בשווי 514 ש"ח	מתנה בשווי 508 ש"ח
<p>מכלול של 9</p> <p>מקבלים:</p> <p>100 שעות בידור מיוחדות, חשיפה מיוחדת למוזיקה, 100 שעות חינוך, חשיפה מיוחדת לטכנולוגיה ובידור</p> <p>מתנה בשווי 900 ש"ח</p>	<p>מכלול של 8</p> <p>מקבלים:</p> <p>100 שעות בידור מיוחדות, חשיפה מיוחדת למוזיקה, 100 שעות חינוך, חשיפה מיוחדת לטכנולוגיה ובידור</p> <p>מתנה בשווי 800 ש"ח</p>	<p>מכלול של 7</p> <p>מקבלים:</p> <p>100 שעות בידור מיוחדות, חשיפה מיוחדת למוזיקה, 100 שעות חינוך, חשיפה מיוחדת לטכנולוגיה ובידור</p> <p>מתנה בשווי 700 ש"ח</p>	<p>מכלול של 6</p> <p>מקבלים:</p> <p>100 שעות בידור מיוחדות, חשיפה מיוחדת למוזיקה, 100 שעות חינוך, חשיפה מיוחדת לטכנולוגיה ובידור</p> <p>מתנה בשווי 650 ש"ח</p>	<p>מכלול של 5</p> <p>מקבלים:</p> <p>100 שעות בידור מיוחדות, חשיפה מיוחדת למוזיקה, 100 שעות חינוך, חשיפה מיוחדת לטכנולוגיה ובידור</p> <p>מתנה בשווי 594 ש"ח</p>	<p>מכלול של 4</p> <p>מקבלים:</p> <p>100 שעות בידור מיוחדות, חשיפה מיוחדת למוזיקה, 100 שעות חינוך, חשיפה מיוחדת לטכנולוגיה ובידור</p> <p>מתנה בשווי 533 ש"ח</p>	<p>מכלול של 3</p> <p>מקבלים:</p> <p>100 שעות בידור מיוחדות, חשיפה מיוחדת למוזיקה, 100 שעות חינוך, חשיפה מיוחדת לטכנולוגיה ובידור</p> <p>מתנה בשווי 514 ש"ח</p>	<p>מכלול של 2</p> <p>מקבלים:</p> <p>100 שעות בידור מיוחדות, חשיפה מיוחדת למוזיקה, 100 שעות חינוך, חשיפה מיוחדת לטכנולוגיה ובידור</p> <p>מתנה בשווי 508 ש"ח</p>

להשתתפות בהגרלה מוקד 'אחינו' ו'דרשו': 02-5609000

בחורי ישיבה - האם מברכים את 'ברכת האורח'? מה מברכים על מיץ ענבים מפוסטר? ומהי ברכתם של 'גרעינים לבנים'?

'ברכת האורח'

- שלושה אנשים ויותר האוכלים יחד (וכל אחד אוכל מלחמו הפרטי) - ראוי שהגדול שבהם בחכמת התורה 'לזמן'.
ואם אחד מהם גדול בבקיאותו מכולם, ואחר גדול בפלפולה של תורה - הבקי עדיף.
- האוכל אצל אחר צריך לכלול בברכת המזון ברכה לבעל הסעודה. ובחורים האוכלים בישיבה - נחלקו הפוסקים אם צריכים לומר את ברכת האורח על אלו שתרמו את ארוחתם.
- מיקום ברכת האורח בברכת המזון: יש אומרים שמקומה לפני המילים "במרום ילמדו"; יש אומרים שמקומה לפני המילים "אותנו ואת כל אשר לנו"; ויש אומרים - לאחר "אל יחסרנו".
- אורח שמכבדים אותו 'לזמן', ראוי שלא יסרב, וכפי שאמרו חז"ל: "מצוה הבאה לידיך אל תחמיצנה"; ויש שכתב שמטעם זה ראוי לבעל הבית לזמן תמיד בעצמו.

מצות 'וקדשתו'

- נאמר בתורה על הכהן: "וקדשתו", ומפרשים חז"ל: "לפתוח ראשון" - כגון בעליה לתורה, "ולברך ראשון" - להוציא את כולם ידי חובה, או לפתוח ראשון בברכה.
- ישראל תלמיד חכם, קודם לכהן שאינו תלמיד חכם. ואם הכהן גם הוא תלמיד חכם, אלא שהישראל גדול ממנו, אין חובה להקדים את הכהן לישראל, אך ראוי להקדימו.

ברכת הפירות והיין

- ליין נקבעה ברכה מיוחדת, "בורא פרי הגפן", משום שהוא משביע - "סועד את הלב", בלשון חז"ל והפוסקים - ומשפח. ואם טעה וברך על היין 'העץ' - אין לברך שנית.
- יין שעבר בו דבר שמקובל לערב בו כדי להשביחו, או כדי לאפשר את שתייתו - אף אם היין מהווה מיעוט בתערובת, הריהו נחשב לעיקר, וברכתו 'הגפן'.
- מיץ ענבים ברכתו 'הגפן', משום שהוא ראוי לתסוס ולהפך ליין. ומיץ ענבים שעבר תהליך שמונע את תסיסתו - לדעת פוסקים רבים דינו כיוין, ויש שהורה שברכתו 'שהכל'.

ברכת פירות בוסר

- פרי שברכתו 'העץ', ולא נגמר גידולו אך הוא ראוי לאכילה - לדעת השולחן ערוך והרמ"א ברכתו 'העץ', ויש אומרים שעד שהפרי יגיע לעונת המעשרות, ברכתו 'האדמה'.
- כאמור, לדעת השולחן ערוך והרמ"א ניתן לברך 'העץ' על פרי אף בתחילת גידולו; אך אף לדעתם, על ענבים אין לברך 'העץ' עד שיגיעו לגודל שבו ניתן להפיק מהם יין.
- כאמור, לדעת השולחן ערוך והרמ"א ניתן לברך 'העץ' על רוב הפירות אף בתחילת גידולם; אך אף לדעתם, אם הפרי אינו ראוי לאכילה אף בשעת הדחק, והכשירוהו לאכילה - ברכתו 'שהכל'.

ברכה על גרעינים

- גרעיני פירות העץ שיש הנאה באכילתם - נחלקו הפוסקים אם ברכתם 'העץ' או 'האדמה'. ואם אוכל את הפרי ולאחריו את הגרעין, לכל הדעות נפטר הגרעין בברכת 'העץ' שברך על הפרי.
- גרעיני דלעת ('לבנים') וגרעיני אבטיח קלויים הנמכרים בפני עצמם - ברכתם 'האדמה', אך גרעינים שהוציאום בבית מדלעת ואבטיח, וייבשום והכשירוהו לאכילה - ברכתם 'שהכל'.
- השותה שמן זית בפני עצמו, לא יברך עליו, כיון שאין הנאה בשתייתו. ושמון סויה, שמן קנולה וכיוצא בהם - יש שכתב שברכתם 'שהכל', ויש שהסתפק שמא דינם כשמן זית.

האם מותר בימינו לקרוא בשבת לאור הנרות?

ומה הדין כשאור החשמל דולק יחד עם אור הנרות? והאם מותר לקרוא לאור מנורה עם 'עמָעָם'?

הרב משה גרין

נר שמן או כל נר אחר שחומר הבעירה שלו נוזלי - אסור להטותו או לנענעו בשבת, משום שקירוב השמן אל הפתילה מגביר את בעירת הנה, ויש בכך איסור 'מבעיר'. וגזרו חכמים שלא לקרוא לאור הנה, מחשש שמא יטה את הנר על מנת להיטיב את אורו; ואף נר מוצק שהופך לנוזל תוך כדי בעירה, נכלל בגזירה זו.

הנרות מוצקים בימינו, העשויים מחומרים משובחים הדולקים היטב, ונותרים מוצקים במשך כל זמן הבעירה, וכל שכן אור החשמל - יש אומרים שמותר לקרוא לאורם, וכן מנהג רוב ישראל; ויש

אומרים שאין לקרוא לאורם.

ולדעת המתירים, אם דולקים במקום אחד נרות שמן יחד עם נרות אלו, או עם אור החשמל - מותר לקרוא אף לאור נרות השמן, כיון שאם יכהה אורם, די באור הנרות האחרים ובאור החשמל, ואין חשש שיטה את נרות השמן.

ומנורת חשמל שניתן להגביר את עוצמתה באמצעות 'עמָעָם' (דִּימָר) - נחלקו הפוסקים אם מותר לקרוא לאורה.

[שו"ע רעה, א, משנ"ב, א ו ד, וביה"ל ד"ה וכן;

ביאורים ומוספים דרשו, 9, 14 ו-24]

האם מותר לסחוט חצי לימון לתוך כוס קולה בשבת?

על כך ועוד בדיני איסור סוחט שהוא מתולדות מלאכת דש

הרב יצחק פוליטנסקי

סחיטת משקה מפרי

אחת מתולדותיו של מלאכת דש היא איסור סוחט, אשר בדומה לפעולת הדישה, שבה מנתקים את המאכל מקליפתו כדי שיהיה

מוכן לאכילה, כך גם בפעולת הסחיטה נעשית הפרדה של הנוזלים מתוך הפרי כדי שיהיו מוכנים לשתיה.

אמנם במלאכת דש אין איסור כאשר מפרק אוכל מאוכל, אך כאשר סוחט ומוציא את הנוזלים מהפרי, נחשב הדבר ליצירת משקה חדש שלא היה ראוי לשתיה כשהיה בתוך בשר הפרי.

האיסור בזיתים וענבים

אסור מדאורייתא לסחוט זיתים וענבים בין בכלי המיועד לכך ובין ביד ואפילו כדי לאוכלם מיד - אסור, כיון שהתורה החשיבה אותם למשקים החשובים בכל מקום לצורך שמן ויין.

האיסור לסחוט שאר פירות

גם בשאר הפירות והירקות שרגילים לפעמים לסוחטם לשתיה וכדו' [ואפילו רק חלק מהאנשים] גם בהם הורו חכמים איסור לסחוט אותם לתוך כלי או לתוך משקה

או לרסקם כדי שיהפכו למשקה, וזה מכיון שחששו שמא יבואו לסחוט גם פירות אחרים האסורים מדאורייתא כגון זיתים וענבים. לכן אסור לסחוט אפילו ביד תפוזים, תותים, רימונים, אשכוליות, תפוחים וכדו' כדי להוציא מהם מיץ, לתוך כלי או לתוך משקה. אך בתפוזים ואשכוליות יש המסתפקים האם איסורם מדאורייתא כיון שדרך רוב העולם לסוחטם.

וכן אסור לסחוט לימון לתוך תה וכדו' (אף כשאינו רותח) אך מותר לתת פרוסות או חתיכות לימון לתוך מים קרים או לתוך תה שאינו רותח בדרגת חום 'שהיד סולדת בו' או בכלי שליש.

מציצת פירות בפה

בענבים וזיתים שאיסורם מדאורייתא, הורו הפוסקים לאסור למצוץ אותם בפה כאשר מחזיקם בידו לשם כך, כיון שנחשב לסוחט בידו ואם מכניסם לפה אין כמובן כל איסור בכך. **בשאר הפירות** רבו הפוסקים להתיר למצוץ אותם בפה גם כשמחזיקם בידו, ולכן מותר למצוץ לימון או כל פרי אחר אך יזהר שלא לסחוט ממש.

(התקציר הובא מספרים ומקורות שונים, אך אין לפסוק ממנו הלכה למעשה ללא עיון במקורות)

גליון רמ"ו
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלס"א

ידידי לסיפור קליפסן על אישור לשהמש בתורה

סיפורי חז"ל

עלה אלי ההרה

מנין היה יודע משה אימתי יום ואימתי לילה. שהוא מחשב ארבעים יום וארבעים לילה אצל הקדוש ברוך הוא, והלא ברקיע לילה ביום יאיר? אלא כל אותם ארבעים יום היה הקדוש ברוך הוא עוסק עמו במקרא ביום ובמשנה בלילה, בשעה שהיה מלמדו מקרא היה יודע שהוא יום, וכשהיה מלמדו משנה יודע שהוא לילה. עוד סימנים אחרים היו לו למשה להבחין על ידם בין יום ובין לילה. כשהיו המלאכים מקלסין להקדוש ברוך הוא בקדוש, קדוש, קדוש, היה יודע שהוא יום. וכשמקלסין אותו בברכו ובברוך, היה יודע שהוא לילה. וכן כשהיה רואה גלגל חמה בא ובורע לפני הקב"ה היה יודע שהוא לילה. וכשהיה רואה כוכבים והלבנה ומולות באים ומשתחווים לפניו, היה יודע שהוא יום. ועוד כשהיה רואה שהמלאכים שוחקים מן להוריד להם לישראל היה יודע שהוא יום, וכשהיה רואה שהמן יורד היה יודע שהוא לילה. ועוד זאת כשהיה שומע קריאת שמע קודם לתפילה היה יודע שהוא יום, וכשהיתה התפילה קודמת לישראל היה יודע שהוא לילה.

(שו"ט י"ט)

פרשת השבוע

וכי ימכור איש את בתו לאמה

פעם אחת בעת ששבת הגה"ק בעל "ערוגת הברוש" בבעלזא בצל הרה"ק מהרי"ד זיע"א, בשבת פרשת משפטים. וקראו אותו לתורה. ובהגיעו לפסוק "וכי ימכור איש את בתו לאמה" התאנח מאד מקירות לבבו. ובאותו זמן נתגדל הרה"ק רבי אלעזר מפאלטישאן זיע"א שהיה אז ילד אצל דודו מהרי"ד מבעלזא זיע"א. והוא לא הבין אנחה זו מה היא, ילדות היתה בו והעז לשאול את הרב האורח לסיבת אנחתו. ענה לו ה"ערוגת הברוש" "זי זענען נאך זוי יונג און זי מוזען אלעס וויסען?" (אתה צעיר כל כך ורוצה לדעת הכל?) אח"כ קרא לו הרב ואמר, כשתגדל ותזכה ללמוד בספר הזוהר הקדוש, תבין את סיבת אנחתו. והיינו כי בספר הזוהר מפרש פסוק זה על הקב"ה וכנסת ישראל ועל גלות בני ישראל מארצם. ואומר שם, איש דא הקדוש ברוך הוא, בתו דא כנסת ישראל ברתא דמלכא וכו'. כלומר שהפסוק מיידי מענין גלותנו שהקב"ה מכר את בתו לאמה עיי"ש. ועל זה ודאי מותר להתאנח.

ורפא ירפא (כ"א – י"ט)

מסופר: בוינה היה איש אחד חסיד מטשורטקוב, שהיה לו מכר הרחוק מחסידות ובקושי היה שומר תורה ומצוות. כשהגיע לימי הזקנה נתקף במחלה, ובהיותו איש אמיד לא חסך בהוצאות רופאים ורפואות. ופנה למומחים גדולים ביותר, אך ללא הועיל, עד שהוא ורופאיו התייאשו מרפואתו. כאשר פגש בו רעו החסיד, סח לפניו את דאגתו ויאשו. השיב לו חברו, הלא נמצא פה עמנו בוינה איש

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 6:11 ת"א: 6:12 ר"ת: 6:51

זמני כניסת השבת

ירושלים: 4:57 ת"א: 5:12

פרשת משפטים – שקלים

חשיבות עניית אמן

סיפור זה אירע לפני כמה מאות שנים, בזמנו של הגאון הקדוש רבי מרדכי יפה "בעל הלבושים" זיע"א, (יומא דהילולא ג' אדר) בהיותו רב וראש ישיבה באחת העיירות הקטנות של פולין, הגיעה אל רבי מרדכי יפה משלחת מהעיר פוזנן ובידה כתב רבנות, לבוא ולכהן אצלם כרב אב בית דין וראש ישיבה, רבי מרדכי יפה הסכים להצעה, אולם אמר לחברי המשלחת כי לפני שישב על כס הרבנות של עירם, עליו להשתלם תחילה בחכמת עיבור החודש, דבר הדורש ידיעה יסודית באסטרונומיה, ולשם כך עליו לנסוע לאיטליה וללמוד שם אצל אחד מחכמי הספרדים הידועים בבקיאם במיוחד בחכמה זו. שלוחי פוזנן קיבלו את התנאי, והם הודיעו בשם ראשי קהילתם כי הם מוכנים לחכות עד שרבי מרדכי יפה ישתלם בחכמת עיבור החודש, ויבוא לכהן פאר בעירם. ואכן למחרת היום שם "בעל הלבושים" את פעמיו לדרך, הגיע לוונציה שבאיטליה והתארח בביתו של החכם הספרדי רבי אבוהב זיע"א, הלה קיבל אותו בסבר פנים יפות, והסכים ללמדו את חכמת האסטרונומיה. שלשה חודשים ישב רבי מרדכי יפה בביתו של רבי אבוהב, הם למדו תורה וחכמה, ובמיוחד הדברים שהיו נחוצים לו להשתלמותו בחכמת העיבור.

באחד הימים כאשר השניים ישבו ולמדו, נכנס לחדר בנו הקטן של החכם הספרדי ובידו פרי, הילד בירך על הפרי בורא פרי העץ, ואביו ענה אחריו אמן, אולם רבי מרדכי יפה שהיה שקוע בתלמודו, לא השגיח בו ולא ענה אחריו אמן. החכם הספרדי השתומם מאד, ונזף בתלמידו על כי לא ענה אמן אחרי הברכה, רבי מרדכי יפה קיבל את הנויפה, ולא התראה לפני רבו לפי הדין במשך שלושים יום. לאחר מכן בא אל רבו וביקש ממנו סליחה ומחילה, ולפני שרבו מחל לו, אמר לו דברים כדרכונות על החובה לענות אמן, וביקש אותו להתחייב להקפיד על עניית אמן, ללא הבדל אם הוא שומע את הברכה בבית המדרש בתפלה בציבור, או משפתיו הטהורות של ילד יהודי, יחד עם זאת אמר הרב אבוהב לתלמידו כי הנויפה לא כיפרה לגמרי על חטאו, וכי תיקונו יהיה שבכל מקום בו יעבור בדרכו הביתה, ישא דרשות בזכות עניית אמן, ויעורר את הלבבות לקיום מצוה זו שהיא מוונחת וצריכה חיזוק גדול, כמו כן ביקש את רבי מרדכי יפה לצוות על בניו ועל בני בניו אחריו, להקפיד על קיום מצוה זו של עניית אמן. ורק אחרי שהוא הבטיח כל זאת, מחל לו רבו בלב שלם.

בהודמנות זו סיפר לו הרב אבוהב את הסיפור הבא, וביקשו לחזור עליו בכל הזדמנות אפשרית: לפני שנים חי בספרד יהודי תלמיד חכם וצדיק שהיה קרוב למלכות, המלך נהנה מחכמתו של ידידו היהודי

ונוהג היה להיוועץ בו מפעם לפעם בכל מיני עניני המלוכה. למלך ספרד היה גם כומר אישי שונא ישראל מובהק, ששנא במיוחד את ידידו היהודי של המלך, כומר זה השתדל תמיד להסב צרות ליהודים שישבו במדינת המלך, ומפעם לפעם הציע הצעות לגירוש היהודים, הצעות אלו נתבטלו תמיד בהשפעת הידיד היהודי של המלך, ודבר זה העלה עוד יותר את חמתו של הכומר, שגמר אומר לסלק את היהודי מן הדרך ויהי מה. הוא חיכה לשעת כושר שלא איחרה לבוא.

פעם כאשר המלך נזקק לכסף, יעץ לו הכומר לגרש את כל היהודים, ולהחרים את רכושם לטובת אוצר המלוכה, שוב באו מנהיגי הקהילות אל ידידו היהודי של המלך, וביקשוהו להתערב לביטול הגזירה, בבואו לארמון נתקבל על ידי המלך בידידות חמימה כתמיד, דבר זה שימח מאד את היהודי השתלדן שהיה סמוך ובטוח כי גם הפעם יעלה בידו לבטל את הגזירה. בינתיים הגיעו פקידי מלוכה חשובים וביניהם גם כומר האישי של המלך, והלה ניהל עמם שיחה. היהודי שלנו נזכר כי עדיין לא התפלל מנחה, ומאחר שהיה כבר מאוחר במקצת, ניצל את ההזדמנות שהמלך היה עסוק עם אורחיו האחרים, נעמד לו בפניה שקטה והחל להתפלל שמונה עשרה. להזדמנות זו חיכה הכומר הערמומי, הוא קם פתאום ואמר כי הוא יתן למלך ברכה קדושה, וכל הנוכחים יענו אחריה אמן, כאשר סיים את ברכתו, ענו כולם אמן פרט ליהודי שלנו שעמד והתפלל שמונה עשרה. הכומר העמיד פנים כמי שמצטער מאד, הוא פבר את ידו, תפס את ראשו וצעק שהיהודי קלקל לו את הברכה, בכך שלא ענה אמן, הנה זהו הידיד היהודי הנאמן שלך צעק למלך, הוא לא רוצה ליטול חלק בברכתו, בגלל שבלבו הוא בז לך, וחורש נגדך מזימות, סינן הכומר הארסי. חמתו של המלך בערה להשחית נגד היהודי שכה העליבו, הוא ציווה להוציאו מיד להורג במיתה משונה ולשלחה למשפחתו.

מובן מאליו כי הפעם לא היה מי שיבטל את גזירת הגירוש, וכל היהודים גורשו ממדינת המלך, מזלו הנורא של היהודי הצדיק הפיל אימה ופחד על כל היהודים, ויותר מכולם התרגש רבה של הקהילה, שהיה חברו של הקדוש, אותו הוא הכיר בתור ירא שמים מושלם הנזוהר במצוה קלה כחמורה, הרב התפלל ולא יכול היה להבין מדוע היה סופו של צדיק כזה כה חמור, הוא לא הטיל כמובן ספק בצדקת ההשגחה העליונה, והיה ברור לו כי הצור תמים פעלו, אך בכל זאת היה רוצה לדעת על מה ולמה קרה לצדיק מה שקרה, הוא רצה לדעת מה היה חטאו של הצדיק שגרם למות כה משונה, הרב רצה לדעת זאת כדי להזהיר את היהודים לבלתי יחטאו, התענה הרב בצום תעניות אחדות, והתפלל וביקש שיודיעו לו מן השמים את סיבת הדבר. בקשתו נענתה והצדיק בא אליו בחלום, כדי להודיע פשר הדבר וכך אמר לו:

נדוניה שמסרתי בידך מה עשית בה

משל לעשיר אחד שהיה לו בן שהגיע לפרקו, השיאו אביו אשה, נתן לו נדוניה גדולה ופסק לו מזונות לשנים אחדות, היה הבן סמוך על שולחן אביו כל אותן השנים. משכלו לו מזונותיו קראו אביו ואמר לו, בני, מעתה חייב אתה לעמוד ברשות עצמך ועליך ללמוד כיצד להרויח כסף, קח איפוא ממון זה שקצבתי לך נדוניה, צא בין הבריות ועשה בו סחורה, אך ראה לבדוק יפה איזה מסחר שתבחר לך לעסוק בו. נטל הבן את כסף הנדוניה, נסע לאחד הירידים כדי לקנות סחורה, משבא לעיר וירד לשוק, ראה בחלונותיה של אחת החנויות כלים יפים להפליא ומראם כמראה כלי זהב, וסבור היה שכלים אלה עשויים זהב טהור. נכנס לחנות ושאלו לחנוני בכמה אתה מוכר כלי זהב אלה? הכיר החנוני בטיבו של הקונה התמים ואמר לו, כלים אלה עשויים באמת זהב טהור ומחירם הון רב, אולם לך אמכרם לך בזול, שכן זקוק אני דחוף למזומנים. קנה האברך כלי זהב אלה במחצית כסף הנדוניה, ובמחצית השניה קנה מיני שטרות חוב, אלא שמוזיפים היו והוא לא ידע. נטל סחורה זו וחזר ובא אל אביו, הביט האב בסחורה שהביא בנו וחשכו עיניו, הכלים אינם אלא פשוטי כלי חרס צבועים בצבע של זהב ואינם שווים אלא פרוטות, ועל כגון זה הוציא הבחור את מחצית כסף הנדוניה, אוי לעיני שכך ראות צעק האב, סכום גדול שכזה איבדת בידיים ממש, ומה עשית במחצית השניה של הנדוניה? שטרי חוב קניתי מאלה הקרויים ניירות ערך השיב הבן, והיכן הם? הבה ונראה אותם, מוציא האברך חפיסה של שטרות מתוך תיקו ומראם לאביו, העיף זה עיניו בשטרות ספק כפיו והתחיל מצעק מה עשית? שטרות אלה הלא מוזיפים הם, זה זמן רב שמושטטים שומרי המלך בארץ ומתחזקים אחרי עקבותיהם של הזיזיפים, ושל אלה העושים סחורה בשטרות הללו, ועתה לא זו בלבד שאיבדת כספך בענין רע, עוד עלולים אנחנו להימסר לדינה של מלכות על קניה ומכירה של שטרות מוזיפים, ובמקום שתעשה חיל ותהיה לאיש, עתה הסכלת עשה, כספך איננו ועוד צפוי אתה לענשה של מלכות.

הנמשל: כשנולד אדם נותן לו הקב"ה נדוניה הגונה, פוסק לו כך וכך שנים של חיים ומספק לו מזונותיו, כדי שיוכל לעסוק בתורה ולקיים מצוותיה ולזכות לעולם הבא, אולם לא זו בלבד שאינו משתדל להשתכר כדי פרנסתו לעולם הבא, אלא הולך ומאבד כספו בעניינים לא טובים, ומוציאו על דברי שטות והבל, כסף מלא זה שנתן לו ה' יתברך טבין ותקילין, הוא פורט לאסימונים שחוקים, קונה בו שטרות מוזיפים עושה בו עבירות וכו' ולכשיבוא להתייצב בפני אביו שבשמים, ישאל מה סחורה עשה באותה נדוניה שקיבל? יוציא ויראה כלי חרס אלה שצבעם זהב, שטרות מוזיפים וכדו', כלום לא ינזוף בו אביו וידבר אתו קשות: נדוניה שמסרתי בידך מה עשית בה?

(בשם הגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א)

אל תדאג ואל תפחד, אני באתי בזה לומר לך את הסיבה מדוע היה סופי ככה, למה ומדוע זכיתי לגזר דין קשה כזה, ובכן אתה הלא יודע כי הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, חטאי היחידי היה, כי פעם אחת החסרתי עניית אמן אחד, כאשר בני הקטן ברך המוציא לחם מן הארץ, זה היה אפוא חטאי היחיד, אולם הקב"ה האריך אפו ודחה את מתן העונש לשעת מצוא, שעה זו באה, כאשר לא עניתי אמן על ברכת הכומר, והמלך הרגיש עצמו נעלב מאד, בשעה זו העמידו אותי לדין בפני בית דין של מעלה, והקט יגור אמר, הלא דברים קל וחומר, ומה לפני מלך בשר ודם נחשב לעבירה חמורה, אם לא עונים אמן על ברכה שמברכים אותו, בפני מלך מלכי המלכים הקב"ה על אחת כמה וכמה, וכך יצא דיני למיתה, ונענשתי על שלא עניתי אמן על הברכה שבירך בני הקטן.

ועתה ידידי אמר הצדיק לחברו בחלום הלילה, ספר נא את הסיפור הזה לבני ביתך, ולכל היהודים הבאים במגע עמך, כדי שיידעו להיזהר כולם בענין החמור הזה של עניית אמן אחרי ברכה, למרבה הצער אין היהודים נזהרים בכך וזו גם אחת הסיבות מדוע המשיח עדיין לא בא עד כה, במיוחד שהיהודים מזלזלים בעניית אמן אחרי שתי ברכות הקשורות בעניין הגאולה, האחת היא ברכת "המחזיר שכינתו לציון", שמיד אחריו אומר הקהל מודים דרבנן, מבלי שיענה תחילה אמן על הברכה, והברכה השניה היא: ברכת "הפורס סוכת שלום" גם כאן שאומרים אחרי זה "ושמרו", מקדימים את ה-"ושמרו" לאמן שצריכים לענות אחרי הברכה. והמשיח יושב ומחכה שהיהודים יענו אמן על שתי הברכות הללו.

בכלותו לספר את סיפורו, ביקש שוב הרב אבוהב את רבי מרדכי יפה, שיתקן את הדבר על ידי כך שיפרסם את עניין עניית "אמן" בכל הזדמנות, הוא אמר לו גם כי כאשר לא עונים לברכה של שליח ציבור גורמים לכך שהברכה ההיא תהיה לבטלה, ומתחייבים ח"ו מיתה בידי שמים, אותה מחליף הקב"ה בעוני לאחר שעני חשוב כמת. הרב אבוהב סיים את דבריו באומרו, כי כתוב "ועמך כולם צדיקים" כל יהודי הוא בבחינת צדיק, וצדיק הוא זה המקיים כל יום את כל מה שאותיות צדי"ק מרמזות על "צ" תשעים פעם עונים אמן על ברכות, אומר "ד" פעמים קדושה, שומע "י" קדישים, ואומר ק' ברכות. רבי מרדכי יפה הגאון הגדול שהתפרסם מאוחר יותר כ "בעל הלבושים", נסע הביתה לאחר שסיים את לימודיו באיטליה, הוא היה אסיר תודה לרב אבוהב לא רק בשל לימודי חכמת העיבור, אלא גם ובעיקר בגלל הערותיו המועילות בדבר הנחיצות הגדולה של עניית אמן אחרי כל ברכה וברכה.

צ'ין אדם לחברו

הנעלבים ואינם עולבים

מסופר על רבי יעקב שהיה שמש בית הכנסת ביאנובה הסמוכה לפינסק, וגם שימש כשליח ציבור בימים נוראים ובמועדים. ונודע בקולו הערב ובתפילותיו החמות והמעוררות. פעם בליל כל נדרי האריך רבי יעקב בתפילת העמידה, רוב הציבור כבר סיים את תפילתו ואלו הוא היה עומד אחוז שרעפים ומתפלל בכוונה ובדבקות. ראש הקהל שניהל את עניני הקהל בתקיפות ובעזות, דפק על שולחנו כאות לחזן שעליו לסיים את תפילתו. ואולם החזן דבק היה בתפילתו ולא שם לב למתרחש סביבו. לפתע איבד ראש הקהל את סבלנותו. וניגש אל החזן וסטר לו על לחיו על שהעז להטריח את הציבור יתר על המידה. רבי יעקב לא נע ולא זע ולא הגיב מאומה על עלבונו. וכאשר סיים תפילתו פתח במנגינה נעימה באמירת "עלה תחנונינו מערב" כאלו לא אירע דברים ממוקיריו של רבי יעקב שאלוהו מהיכן שאבת כוחות נפש לגבור על רגשותיך ולהיות בין הנעלבים ואינם עולבים? השיב רבי יעקב, מיד לאחר שקיבלתי את הסטירה מראש הקהל אמרתי בליבי כי אני מוחל לו מחילה גמורה ואין לי עליו שום תרעומת, שכן הצדק עימו, שהרי אין זה נאה לראש הקהל להמתין לשמש שיסיים

תפילתו. הוסיף רבי יעקב ואמר, אילו הייתי נוטר טינה לראש הקהל בליבי, לא הייתי ממשיך להיות שליח ציבור ביום הכיפורים כדי שתפילתי לא תהא בבחינת טובל ושרץ בידו". הבלגתו המופלאה של רבי יעקב וויתורו המופלג על כבודו הם שעמדו לו לזכות בן גדול שהאיר עיני חכמים בתורתו, הלא הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארליץ זיע"א.

איך אפשר לנוח אם ליהודי כואב
מסופר: מספר ימים לאחר שלקה הגאון הקדוש ה"חזן איש" זיע"א בהתקף לב, נשמעה דפיקה בדלת ביתו. אחותו שפתחה את הדלת, שמעה מיהודי שבתחם כי ברצונו לדבר עם הרב. נכנסה אל חדרו של אחיה והבחינה בחולשתו. דרשה מאחיה במפגיע כי למען בריאותו, ינוח תחילה ובינתיים היהודי ימתין עם שאלתו. שמע לה ה"חזן איש" ושכב לנוח. אולם מייד התיישב וביקש ממנה לקרוא ליהודי פנימה. "תביני", אמר לאחותו שניסתה למחות, "אלי לא מגיעים אנשים סתם כך. הם באים עם לב כואב בגלל בעיה שמציקה להם. ואיך אוכל לנוח כשבחוץ עומד אדם שלבו כואב?".

הילולא דצדקיא

שבת קודש כ"ט שבט

הרה"ק רבי ישכר בעריש מדאלינא ב"ר יצחק אייזיק מזידיטשוב (תרמ"ו)
הרה"ק רבי חנניא יו"ט ליפא ב"ר יקותיאל יהודה (קדושת יו"ט – תרס"ד)

יום ראשון ל' שבט

הגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין ב"ר משה יהושע יהודה לייב (אב"ד בריסק – תרפ"ה)
הגאון רבי נתן צבי פינקל ב"ר משה (הסבא מסלבודקא – תרפ"ז)

הגאון רבי ירוחם פישל פערלא ב"ר אריה צבי (תרצ"ד)

יום שני א' אדר

רבינו אברהם בן מאיר (אבן עזרא – ד"א – תתקנ"ד)
הגה"ק רבי שבת ב"ר מאיר הכהן (ש"ך – תכ"ג)
הרה"ק רבי יצחק אייזיק ב"ר צבי מכפר ספרין (אבי העט"ז – תק"ס)

הרה"ק רבי ברוך מגארליץ ב"ר חיים (תרס"ו)

יום שלישי ב' אדר

הרה"ק רבי אהרן אריה ב"ר מאיר הגדול מפרעמילשאן (תקע"ג)

הרה"ק רבי יוסף ב"ר שבת מראשקוב
הרה"ק רבי יצחק מאיר מזינקוב ב"ר אברהם יהושע העשיל מאפטא (תרט"ו)

הרה"ק רבי ישראל ב"ר אברהם מרדכי מגור (תשל"ז)

יום רביעי ג' אדר

הרה"ק רבי מרדכי יפה ב"ר אברהם (הלבוש – שע"ב)

יום חמישי ד' אדר

הרה"ק רבי יהודה לייב ב"ר יוסף (רבי לייב שרה"ס (תקנ"א)

הרה"ק רבי זאב וואלף מטשארינאוטראה ב"ר נפתלי צבי (תקפ"ג)

זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

פרפראות

מסופר: כשנסע הרה"ק רבי ארון לייב מפרעמישלאן זיע"א (יומא דהילולא ב' אדר) אל הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זיע"א, צוה על עגלונו להחליף עמו מקום ואף את כובעו של העגלון לקח והלביש לעגלון את הספאדיק שלו. התקרבו לעיר ובאו לקראתם קבוצה של תלמידי רבי מנחם מענדיל ששלחם לקבל פני צדיק. מיהרו התלמידים לעגלון הלבוש ספאדיק וקבלו שלום ממנו, רק הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א ניגש לעגלון המדומה ואמר שלום עליכם רבינו, שאלו רבי ארון לייב מהיכן הבחין בדבר? ענה ראיתי באיזה שפלות הוא מנהל את הסוס וידעתי שהוא הקדוש.

פרשת משפטים-שקלים, כ"ט בשבט, ער"ח אדר תשע"ז
שבט מברכים חודש אדר. המולד ביום ראשון, שעה 6 עם 20 דקות, 9 חלקים. ראש חודש בימים א-ב.

גיליון מס' 210
שנה 4

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם (כא, א) -
חמש תבות וכ"ד אותיות, לרמז לדין שעליו להיות בקי בחמשה חמשי התורה ובעשרים וארבעת ספרי הקדש. (אוהב ישראל)

ואלה המשפטים מפרש רש"י מוסיף על הראשונים. ורמז לזה בתבת ואק"ה נוטריקון ליהודים היתה אורה ושמחה, כי בשמחה של עשית המצוה, מתעורר האדם להוסיף עוד מצוות עליהראשונות. (תפארת שבמלכות)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם -
נוטריקון וחיוב אדם לחקר הדין, הדין מצוה שיעשה פשרה טרם יעשה משפט, אם שניהם רוצים, תשמע שניהם יחד מדברים, לא פני נדיב יהדר, התנבר מהם. (בעל הטורים)

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד (כא, ב) -
רמז יש פאן לדברי חז"ל בן חמש למקרא, כי ראשי התבות וסופיהן של תורה גביאים בתובים בגימטריה תקי"ח, מתי היא עבודת העברי לקנות המקרא? כאשר קלאו לו חמש שנים והוא נכנס לשנתו הששית. (אמרי נועם)

כי תקנה עבד עברי בגימטריה 943, ממנו התבות דין זה בעבד נמבר בבית דין = 942, כפי שפרש רש"י, ולא כפי שמכר עצמו. (מגדנות)

ונשיא בעמד (כב, כז) - ונשיא בגימטריה עם שני הכוללים, אסוי במקלכה. (ישמח משה)

ועבדתם את ה' אלקיכם (כג, כה) - אמרו חז"ל
עבודה זו תפלה, ורמז יש פאן למנהג חסידים הראשונים שהיו מתפללים במקום למודם, כי ועבדתם נוטריקון מנחה ערבית ושחרית במקום דברי תורה, וכן יש רמז שצריך להתפלל בצבור, ועבדתם נוטריקון מנחה ערבית ושחרית דינם תמיד בצבור. (דברי עמוס)

ואל-משה אמר עלה אליה' אתה ואהרן (כד, א) -
ראשי התבות בגימטריה גד' דסיון, בדברי רש"י שאמר לו זאת ביום ד' בסיון. (מגדנות)

בתרגום יונתן נאמר כאן: ולות משה אמר מיכאל סרכן חקמתא, דהינו המלאך מיכאל שהוא שר הממנה עליהחכמה. ורמז לזה, כי התבות ואל-משה אמר עלה אליהו"ה, בגימטריה מיכאל השר עליהחכמה. (מגדנות)

ספורים בפרשה

ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם (כא, א)

ישב תלמיד לפני החזון אי"ש ודין בפניו על הדין שאמרו חז"ל, כי המוצא מעות בלי סמן יכול לקחתם, מפני שהבעלים מתאשים מהם, שכן אדם עשוי למשמש בכיסו בכלי שעה, ותמה: "עקבתי אחרי תלמידים בלשיבה, ולא ראיתי שימשמשו בכיסם כל העת?" השיב החזון אי"ש: "אין הדין משתנה בשל כך, כי חז"ל כבר קבעו את הדין, והפקר בית דין הפקר". וכך ענה לתלמידים שבאו אליו פעם בשאלה דומה: "מצאנו מטבע שילינג ברחוב, ומתחבטים אנו שמא המאפד לא משמש עדין בכיסו, והרי זו מציאה לפני יאוש שאסורה?" השיב החזון אי"ש: "אין לחשוש שמא אותו יחיד לא משמש בכיסו, כי אלו הם ענינים נסתרים בכבשי דרחמנא, שמטבע זה מכלוני יעבר לידי פלמוני". לשמע הדבר, נענה אחד מהחבורה והסמיך את דברי הזהר הקדוש על הפסוק: **"ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם" -** "אלין סדורא דגלגולין", והוסיף את דברי הבעל-שם טוב שלפעמים מתחבב האדם עדין לשלם לחברו ממון שאינו חייב לו, כדי להחזיר לו חובו אליו מגלגולו הקודם. נענה החזון אי"ש למשמע הדברים כמספים להם, והוסיף: "הרי המקרא אומר 'אשר תשים לפניכם', דהינו שצריך לסמוך על הדין שנודאי כבר התנאש בעל האבדה. ואם תאמר שקא לא חש בכך, בודאי קשור הדבר בסוד הגלגול, כדי להשיב חוב ישן מגלגול קודם. אבל אם האדם ימשמש בכיסו ויתנאש, לא תקן בכך את חובו, שהרי הלה זכה כבר מן ההפקר. ולכן מסבבים זאת בהשגחה פרטית שבעל האבדה לא יבחין באבדתו, ובינתים ימצא את החבר ויזכה בה בישר כפי שהורו חכמים, ועל-ידי פן החזיר הלה את-חובו מגלגולו הקודם".

ורצע אדניו את-אזנו במרצע (כא, ו)

עוד מילדותו, התבלט הרבי ר' השיל מקרקא בחריפותו. בהיותו כבן שבע, ישב בפני רבו בשעה שלמד את פרשת השבוע, וכשהגיעו לפסוק זה וראו את דברי רש"י: "את אזנו המנית ולא השמאלית, און-און לגזרה שוה", תמה תלמיד אחד: "מה פשר הספק אם הכונה לאון ומנית או שמאלית? והרי בכל-מקום בתורה ימין קודם לשמאל, ולמה צריכים לגזרה שוה?" קם הילד השיל וענה: "הרי אמרו חז"ל, שהספה לרציעת האון היא מפני שאותה און שמעה 'לא תגנב' בסיני והאיש הלך וגנב, ולכן תרצע. ואמרו במדרש, שהדבור היה יוציא מימין הקב"ה לשמאלם של ישראל, ויצא אפוא שהאון השמאלית היא ששמעה תחלה 'לא תגנב', וכדי שלא תחשב שיש לרצע ודוקא און זו, לכן צריכים אנו לגזרה שוה שהימין קודם..."

מלאתך ודמעך לא תאחר בכור בניה תתרילי (כב, כח)

בשבת קודש פרשת משפטים שנת ת"ש, בעת שהגרי"ז מברסק שעה בולנא במנוסתו עם פרץ מלחמת העולם השנייה, התבנס עמו מנן מצמצם בביתו לתפלות השבת. לאחר קריאת התורה פנה אל הנוכחים בשאלה: "האם יש דין לא-תאחר בפדיון הבן? והשיבו: 'הרי זה עתה קראנו בפרשה מלאתך ודמעך לא תאחר בכור בניה תתרילי', והמלים לא תאחר מוסבות גם על 'בכור בניה', וכן מפרש הרמב"ם בפרוש המשניות".

היה היה

סקול יסקל השור ובעל השור נקי

העיררה טגלאש, הנה עיררה קטנה במזרח הנגריה, שבה היה קהלה יהודית קטנה במשך למעלה ממאה שנה, עד שעלה עליה הכזרת בשואה האיומה. אחד מתושביה המבוגרים, היה הנגיד רבי שמואל מטגלאש, שהיה בראונו ובראקהו, חסיד כהלכה ואיש מעשה, ואת פרנסתו מצא מפטום שורים, אותם היה מגדל ומוכר את בשורם לסוחרים בקר. רבי שמואל היה חסידו הנלהב של רבי משלם פיש סג"ל לאוי מטאהש, ופעמים רבות היה נוסע להסתופף בצלו בבית-מדרשו שבפפר טאהש. הרבי היה מחבב מאד את רבי שמואל, והיה מכנה אותו מתוך חבה יתרה: "רבי שמואל שלנו", ואף בגדו לשמש כבעל-תפלה בבית-מדרשו בתפלות המוספים של ראש השנה ויום הכפורים, ובתפלותיו הערות והנלהבות העלה את המתפללים טפח וטפחים מעל הקרקע.

המעשה ארע בליל שבת-קדש פרשת משפטים-שקלים, פאשר רבי שמואל שהה באותה שבת בצל רבו בטאהש. הרבי ישב בראש השלחן, פאשר מסביב מסבים חסידיו ואנשי-שלומו, ורבי שמואל ישב בסמוך לרבי פיאה למעמדו וחשיבותו. בעת הסעודה, פאשר החלו לומר את הזמירות לכבוד השבת, קם הרבי לפתע והחל לרקד בהתלהבות גדולה, כשהוא מפרץ ומכרכר לכבוד השם, והקהל בלו מתרה-מחזיק אחריו בשיר ורגו. לפתע, תוך כדי הרקודים הסוערים, פנה הרבי אל רבי שמואל שרקד בסמוך לו, ושאל: "ר' שמואל, האם כבר קראת את פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום?" פליאה אחזה את הנגיד לשמע השאלה הבלתי צפויה, אולם הוא השיב מיד: "בדאי עשיתי כן, ואמנם קראתי את הפרשה בערב שבת". "אם כן", המשיך הרבי ושאל: "שמא תאמר לי ביצד הוא לשון הפסוק שבפרשה?" והרבי החל: "סקול יסקל השור", כשהוא ממתין לשמע ביצד רבי שמואל משלים את-הפסוק, ובעוד הלה ממשיך את-המלים "וגם בעליו" ... עצרו הרבי בטיפחה על-שקמו, ונקשו נקש קרא: "לא, לא! אל תאמר כן!" רבי שמואל נותר נבדו ומבלבל, והצדיק שב לרקודו יחד עם החסידים, והמשיך בשמחתו הגדולה ובזמירותיו הערות לכבוד השבת.

שעה קלה עוברת, ושוב פונה הצדיק אל החסיד ושואל: "האם קראת את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום?" וכשרבי שמואל עונה בחיוב, בעודו אפוף פליאה ותמיחה, שומע הוא את הרבי ושאל: "שמא תאמר לי את לשון הפסוק 'סקול יסקל השור'?" ורבי שמואל מנסה לענות מתוך שגרת הלשון: "וגם בעליו" ... אך הרבי מהסה אותו מיד, קוטע את-דבריו וחוזר לרקודיו. המחזה המוזר הלזה חזר ונשנה פעמים מספר, עד שכל החסידים ששהו בבית-המדרש החלו לחש כי דבר נעלה ונסתר מתחולל לנגד עיניהם. חדיי-און שמעו את הלופי הדברים שעברו בין הרבי לבין החסיד הנגיד, וכאשר התפרסם הדבר בין באי בית-המדרש, נזעקו יודעי דבר ואמרו: "הרי הרבי צודק בדבריו, כי לשון הפסוק פאמת אינו כן. שהרי התבות 'וגם בעליו יומת' נאמר בפסוק 'השור יסקל', ואלו סופו של-הפסוק 'סקול יסקל השור', הוא 'ובעל השור נקי'". מיד הובא הדבר לידיעתו של רבי שמואל, והפקחים שבהם רמזו לו להזהר בלשונו ולדעת מהי התשובה הנכונה שעליו לענות לרבי פאשר ישאל שוב, ואמנם, לא עברו דקות מספר, ושוב פנה הרבי אל רבי שמואל וחזר על שאלתו בבתחלה: "נאמר בפרשה 'סקול יסקל השור'. אמר נא ר' שמואל מה נאמר אחריו?" והפעם השיב הלה פראוי וכנבון, כשהוא קורא בקול: "ובעל השור נקי!" לשמע התשובה הנכונה, אורו פניו של הרבי, והיה נפר כי אכן גדולה נגולה מעל-לבו, והשלוח שבה לשפן על-פניו. הוא שב וחזר שוב ושוב על לשון הפסוק: "ובעל השור נקי", והוסיף: "באמת, כך כתוב בתורה הקדושה".

השבת עברה על רבי שמואל ביעף, אולם הוא היה שרוי כל העת תחת השפעת המאדע הפביר של ליל שבת. הוא דע פי דבריו של הרבי לא נאמרים לריק, ודע פי פונה נסתרת טמונה בהם, אך לא ידע מהי, וחשש מפני הפאות. במוצאי שבת-קדש, נפרד רבי שמואל מרבו הנערץ, כשהוא ממתין לשון לרמז פלשהו לפשר הדברים החתומים שנאמרו בליל שבת. הדרך נמשכה שעות ארוכות באישון לילה, וכאשר הגיע רבי שמואל לבית מגוריו בישוב טגלאש, פנה תחלה בהרגלו אל הרפת רחבת הידים שבבעלותו שעמדה בפאתי הישוב, ובה עמדו עשרות שורים מפטמים ובראי בשר. נכנס רבי שמואל לשטח הרפת הגדולה, הציץ פה ושם כדי לראות את שלום השורים ואם אחד מהם לא נחסר, ולאחר שראה כי הכל עומד בתקנו, פנה ויצא החוצה. ובעודו יוצא משטח הרפת, החלו לפתע עמודי התווך הגדולים שעמדו בירכתים ועליהם נתמך הגג הפבד פלו, לרעד ולהידועע קנני-סוף, ובעוד רבי שמואל מביט בהם בפחד ואימה, קרסו הללו בבת-אחת תחתיהם, והגג הפבד נפל פלו והתרסק אל תוך הרפת הגדולה. בפנים חרות ובשפתים מלבינות, הביט רבי שמואל אל גל העצים והאבנים שלפניו, פאשר לאזינו מגיעים קולות העוקה החנוקים של השורים הבהים אשר נקברו חיים תחת ההריסות. כפשע היה בינו לבין המחצות תחת ההריסות, אלו היה מאחר פרנעים ספורים את יציאתו מהרפת, ובאזינו צלצלו דבריו של-הרבי: "ובעל השור נקי".

על-אתר סב רבי שמואל על עקבותיו ושב לחצר רבו, ובהגיעו לשם פרץ בסערה לבית-המדרש וספר לכל החסידים את הנס הגדול שנעשה עמו, כשהוא מודה ומהלל את הקב"ה בסוד ישרים ועדה, על אשר הצילו מרדת שחת, שפך חמתו על עצים ואבנים ותהי לו נפשו לשלל.

מאורות

ד"ר יצחק ירחם דיסקין ז"ל
ליום ההלולא כ"ט בשבט תרפ"ה

בנו יחידו של רבי יהושע ליב דיסקין מברסק, וממנו קבל תורה נודע בגאונותו בתורה, אך לא רצה להתפרנס מהרבנות. לאחר פטירת אביו בירושלים בשנת תרנ"ה, עלה לארץ ישראל ועמד בראש בית היתומים שהקים אביו ושיבת אהל משה/ ש"סד. עמד בראשות הנהגת הישוב האשכנזי בירושלים, ולחם פנגד אלו שבקשו לשנות את צביונה. בנו יחידו נפטר בגיל צעיר, ובתו היחידה נספתה בשואה עם בעלה ושלשת ילדיהם, ולא נותרו ממנו צאצאים. משקנו הקודם של בית היתומים היה צר מהכיל, והוא החליט לבנות לשם-כך בנין רחב-ידיים. לאחר פעילות מאמצת, עלה גידו להשיג סכום עתק, אותו הפקיד למשמרת בידי הבנק הגרמני שבירושלים. לילה אחד ראה בחלומו את אביו המהרי"ל, שיעץ לו למשך את כל הכסף מהבנק, וכשקם בבקר ודרש זאת ממנהל הבנק, סרב הלה, שכן הדבר היה בעת מלחמת העולם הראשונה. רבי יצחק ירחם השתדל ענין אצל המושל התרפי, והלה דרש ממנהל הבנק לשחרר את-הפקדון. לאחר שעות מספר הגיעה ההודעה, כי הבנק הראשי הלאים את כל פספי הפקדונות, וכספי הצדקה נצלו אפוא בדרך נס. בשעת חובת הבנין הקדש לבית היתומים, געה בכבי ואמר: "ככל מפעל המיצר דבר-מה, דורכים הפועלים על-הפצצים דומים ופגומים. אולם במוסד זה עלינו לטפל בנשמות שבורות של יתומים מילדי ישראל, וירחם ה' עלינו שלא נמעל בתפקידנו, ולא נדרף חליה על הנשמות".

יוסיף דעת

מהפסוק שבפרשה "וושם אליהם אחרים אל תזכירו, לא ישמע עליהם", דרש החת"ם סופר שאסור לגנות לפי התאריך הלועזי ואין להשתמש בו בכתיבה, וכן פסק תלמידו המהר"ם שיק שיצא בתרופת נגד אדם שחרת על מצבה את התאריך הלועזי בלי רשות. וכן כתב ה"דברי חיים", והוסיף שאין למצוא לרבר שום צד היתר. אחרים התירו את הדבר, והזכירו את מדברי גדולים שהזכירו תאריכים לועזיים, ביניהם ה"בית יוסף", שבשעה שהוא דן בעניין שאלת טל ומטר בחוץ לארץ הוא מזכיר חודשים לועזיים בשמותיהם, וכן כתב הרמ"א: "בשנת אלף ותקמ"ו, בחודש דצמבר למספרים". כך גם מצאנו שמהר"ם פדואה, הש"ך וה"חיות יאיר" השתמשו בתאריך לועזי, ומפליא לראות כי החת"ם סופר עצמו כתב באחת מאיגרותיו תאריך לועזי, אלא ששם פנה אל הממשלה הנוכרית ולכן נאלץ להשתמש בספירה זו. הגר"ע יוסף מוכיח, כי התאריך הלועזי אינו קשור לזמן לידתו של אותו האיש, מפני שהוא חי בזמן קדום יותר בתקופת רבי יהושע בן-פרחה מנבוא בסנהדרין, והמניין הוא למלכות הרומיים ולכן אין בו איסור. אולם גם המתירים כותבים שעדיף להשתמש בתאריך עברי, וגם בענייני חול יש להעדיף את המניין לבריאת העולם. רבי יעקב בן-חביב כתב שגם כאשר משתמשים בספירה הלועזית, אין לכוונתם בשמות סודרים לחודשים ועדיף לכוונתם בשם, מפני שנאמר "ראשון הוא לכם לחודש השנה", ניסח ראשון ולא "נואר" ראשון, אך אחרים כתבו שגם שמות החודשים שלנו הם שמות בבליים, וכבר כתב הרמב"ן שכיום מונים לבריאת העולם ולא ליציאת מצרים. על הברון ידא-השמים רבי שמעון זאב רוטשילד מסופר, שהביא פעם מפולין סופר מיוחד לכתוב לו ספרי תורה תפילין ומוזות, אך כאשר הלה הגיש לו את החשבון ומנה את עבודתו לפי החודשים הלועזיים, שילחו מביתו לאחר שפעם מיליון סופר מיוחד לכתוב לו ספרי תורה שלא ייתכן שהוא ירא שמים אם הוא מונה לפי מניינים.

ואנשי-קדש תהיון לי

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

אם-אדניו וגו' (כא, ד) - עוד נראה לפרש הפרשה דרך רמז, כי הצנח התורה להאדם לשנים לפניו בתמידות כל הדברים האלה בין ענינו. והוא אומר **אשר תשים לפניכם**, שתמיד ישים האדם ענינו זה לפניו. והוא כי תקנה עבד עברי - הלא ידעת כי האדם נחלק לשנים, חלק אחד רוחני והוא העקר, וחלק אחד גשמי שקרא ה' לנשמה לשמשה, שבאמצעותו מקנים כמה מצוות אשר צוה ה', וכל יקרא שם עבד, כי אינו אלא שמש לנפש שבשכיחה יקרא אדם, כמו שאמר הכתוב **על-בשר אדם לא וגו'**, שזה יגיד כי לא הכשר יקרא אדם, וכן אמר אדם אתם - אתם קרויים אדם ולא אמות העולם, שאין להם נפש רוחנית.

ולזה מצוה התורה להאדם כי תקנה עבד עברי - פרוש עברי עובר, כי אינו קיים לעד, כי מי גבר יחיה ולא ידאה מות, על-דרך כצל עובר, וזמן קריעתו הוא עד ששים שנה, על-דרך אומרם תבוא ככלח אל-יקבר, ואמרו בש"ס כי בן ששים שנה הוא זמנו של אדם ללכת, כחשבון ככלח שאין הוא כעלות גדיש, וזה הוא אומרם **שש שנים פרוש בלי-ימיו הם ששים**, והגם שאמר שש יש חשבון שייכל כללות א' וכאן כולל העשירי. ובשבעת - פרוש בעשר שנים השביעית יצא לחפשי העבד, על-דרך אומרם במתים חפשי.

ואמרו תבת חנם לרמו על-יד מי תהיה הציצית? על-ידי חנם שהוא סי' מ' וחילוקיהו, שהם נקראים בתבת חנם, כאומרם בספר הזהר הקדוש כי במלי דמגנא הוא זיניהו דהאי סטרא, ולזה לא שלטי בדבר מצוה שעושה האדם בדימים יקריים, וכן תמצא שכל דבר טמא לא בתנא, מה שאין ידוע דבר מצוה וקדשה צריך להם טרם גדול ודימים יקריים:

דרפו של ה' נודע ביהודה רבי יחזקאל לנדא, מאז התמנה לרבנות פרג הגדולה, לא היתה סוגה בשושנים. מתנגדים רבים היו לו, בהם כמה מחשובי הקהל, שמסבות שונות לא ראו את בחירתו בעיון-יפה, אולם בסופו של דבר הכירו כלם במעלותו הגדולה. כבר באספה הראשונה, כאשר רבי יחזקאל התכנס עם דיני העיר פרג כדי לדון בעניני העיר, ראו המתכנסים כי הרב החדש אינו יושב בנחוצות על-כסאו, שכן קומתו של ה'נודע ביהודה' היתה גבוהה משכמו ומעלה, והכפא לא היה מתאם למדותיו. "שמא הכפא גבוה מדי"? פנה אחד המסבים הנכבדים ושאל, כשכוננה נסתרת וחדה מקפלת בין דבריו, כאלו מבקש לומר שמא כפא הרבנות גבוה מדי בעבודתך. אף הרב ענה מיד בפקחות ובשינונית: "לא, הכפא עומד על-מכונו ואין בו מגרעת, אלא שהשליחן נמוך מדי..."

שביעות מספר עברו מאז הגיע רבי יחזקאל אל העיר פרג, ובאחד הימים התקיימה ברית מילה ב ביתו של אחד מחשובי הקהלה. לכבוד המצוה ולכבודו של אבי הון, התכנסו גדולי העיר בראשות הרב החדש, והסבו יחד אל הסעדה. ישבו המתנגדים יחד, והחליטו כי ישעת-כשר נקרתה בדרךם. כדי להבאיש את-ריחו של הרב ולקנטרו בהלכה. מה עשו? נטלו קולית של בהמה, שהיא עצם הירך שבשור, ושברו אותה מעט מתוך פנה תחלה. את העצם מסרו בידו של ה'ירש דוכנא' המקומי, העוזר התמים של המלמד, ובקשו ממנו להופיע באמצע הסעדה לפני הרב, ולשאל את חות דעתו על כשרות העצם, באמתלה שעצם זו נמצאה אצל הקצב, לאחר שהבהמה נשחטה זה מכבר והבשר כבר נמכר לרבים. רבי יחזקאל לא חשד במאום, וכאשר הציג הנער התמים את הקולית לפניו, הביט בה בעיון וחזה את-דעתו להתר. לרגע זה המתניו מתנגדיו, ומיד הקיפוהו כלם כתנור של עכנאי, והחלו לגנב כנגדו תלי תלים של ראיות הפוכות, אשר על-פיהן יש לפסוק את הדיו לחמרה. החל הרב לחפף בדעתו אם אמנם דברים נכונים במיהם, אלא שהפעם שנו הללו את גימת הדברים, והחלו לפתע להביא ראיות מנגדות שמהן עלה כי אמנם נתן להכשיר את הבהמה. וכך הכבירו הללו מלים, פשהם עוקרים הרים בתוריותם ומגלים בקיאות עצומה בתורה, עד שה'נודע ביהודה' השתיקם בבת-אחת ובקש מהם להאזין לדבריו. "שמעו נא, אחים אהובים. הרי מנהג הוא בכל תפוצות ישראל, שכל קהלה מבחירה אלוף לראשה, אשר על-פיו נהתכים כל דת ודין באסור והתר, ובכלם סומכים על מוצא פיו. ולכאורה עולה התמיהה, כיצד נתן לסמוך על דעתו של הרב? והרי מצוה השנייה פרושה על-יכל החיים, והרי לא ימלט שלא יכשיר הרב את האסור ויטהר את הטמא?" השאלה הנוקבת הדדימה את הסובבים, ובכלם שתקו לשמע את תשובת הרב. "אלא על-יכרח עלינו לומר", הקשיף רבי יחזקאל ואמר, "כי מן-השמים מגנים על הרב הנבחר ושומרים את דברו שלא יפשל בדבר הלכה. אך בלי-זאת כאשר השאלה אמיתית ונוגעת למעשה, אז זוכה הרב לסייע מן-השמים והוא פוסק בהלכה, אולם בשאלה ענין זו, שאינה אלא לקנטר, אין כאן זכות הרבים ולכן אפשר לטעות בה". התשובה המפליאה שהיתה בבחינת נבואה, הפליאה את המקנטרים, והם שתקו מתוך בושה וכלימה, אך התנגדותם עדין לא פגה והם המתניו לשעת-כשר.

לא עברו ימים רבים, וההזדמנות לא אחרה לבוא. היה זה בשעת אחר הצהריים, כאשר אל ביתו של ה'נודע ביהודה' הגיע הקצב המקומי, ובידו עצם שבורה. הפעם היתה זו שאלה מעשית, שנגעה להפסד מרבה של בהמה גדולה שושחטה ולכללים רבים שעלולים היו להטרה, אם הרב יפסק את ההלכה לאסור. בוקר רבי יחזקאל את העצם, התעמק והפך בדיו, ולבסוף הציא את דינו לזכות. "הבהמה כשרה" אמר, והקצב נשם לרוחה. שעה קלה לאחר מכן, כאשר ה'נודע ביהודה' פנה לבית-המדרש הגדול כדי להתפלל מנחה בצבור, ראה כי הצבור גועש ורועש, וכלם מביטים עליו ומתלחשים ביניהם. על-נקלה הבין רבי יחזקאל כי דבר מה ארע, ועליו נסוב הרעש, ולאחר שבקש הסברים, נודע לו כי למדני העיר טוענים שנגשל בדבר הלכה, והבהמה היתה אסורה באכילה ללא ספק. הוי אומר, הרב החדש הכשיל את רוכשי הבשר באכילת טרפות. ותהום העיר.

"המתניו נא לי שעה קלה", בקש ה'נודע ביהודה', ומהר לחדר ספריו כדי לעין שוב בדבר ההלכה. לא נדרש לו אלא זמן קצר כדי לגלות, כי אמנם שנגה יצאה מתחת ידו והדין נוטה לחיוב. צער גדול התפשט בבלו, והוא חש לאות גדולה בגופו. מתוך שברון-לב ופחד גדול שמא נכשל בדבר הלכה, פרץ בבכי מר, ובעודו מתלעלע בבכיו נפלה עליו תרדמה ויישן. ובחלומו ראה את זקנו הרבי ר' השיל מקראק שהתגלה לפניו ואמר לו: "מה לך בני? מזה דמעתך מעל פניך, שכן דברי התוספות במסכת פלונית, מפרשים בדרך-ידי". הקיץ הרב מחלומו, נטל לידיו את המסכת, ולשמחתו ראה את דברי התוספות הברורים העומדים לימינו, והדברים מחזרים בשמלה. כשנכנס ה'נודע ביהודה' לבית-הכנסת ובידו הגמרא הגדולה, כשאצבעו מכוונת אל דברי התוספות, הציץ בה רבי זרח אדלויץ, אחד מאזנייה המפלגים של פרג, ועל-אתר קפץ וקרא בהתפעלות: "חי ראשי, כי הדבר התגלה לרבנו מן-השמים". וכאשר ספר לו רבי יחזקאל על החלום המפלא שראה, אמר רבי זרח: "אם זכיתם שזקנקם הגדול עומד לימינכם כדי לסייע לכם בהוראה, מקבל אני מעתה עלי את מרותכם", ומאז הפך רבי זרח להיות מאוהביו הגדולים והמשבועים, וכל העם ענו אחריו מקדש. ♦

דברי הימים

ככ"ט בשבט, ע"ר"ח אדר תק"ח, נפטר רבי אשר בן מר"ג, אחד מחכמי טבריה האשכנזים הראשונים שהצטרפו ליישוב החדש של רבי חיים אבובלפיה, אשר בנה מחדש את העיר טבריה בשנת ת"ק, ומצבתו היא הראשונה מתושבי טבריה האשכנזים.

בל' בשבט תקפ"ז, נפטר רבי מנחם מענדל משקלוב, מתלמידיו המובהקים של הגר"א מוילנא ומחיה היישוב היהודי בירושלים. הוא שימש את הגר"א בשתי השנים האחרונות לימי חייו, ולאחר פטירתו סידר את כתביו והביא חלק לדפוס. בשנת תקס"ח עלה ארצה, והשתקע בטבריה, בה ישבו כבר תלמידיו הבעש"ט שהגיעו אליה עשרות שנים קודם לכן, ועקב חילוקי הדעות ביניהם עבר לצפת כדי להימנע ממחלוקת. בשנת תקע"ג פרצה מגפה גדולה בצפת, ולכן החליט בשנת תקע"ו לעלות אל העיר ירושלים, והיה הראשון לייסוד הקהילה האשכנזית שבה.

בא' באדר תכ"ג, נפטר רבי יהושע הלוי הורביץ מפרעמישלא, שהיה מכוהן בפי בני דורו בשם ר' יהושע הארוך, וזאת על-שום שמדו שבת גבה קומתו עד מוצאי שבת. בידי צאצאיו השתמר ניגון מיוחד שהיה שר בשבת-קודש, והצדיקים לבית רופשיץ ודו"קוב היו נוהגים לשיר ניגון זה בשבת קודש בחרוזי "לא אל שבת" שב' בתפילת שחרית.

בא' באדר א' תכ"ג, נפטר הר"ח, רבי שבת הכהן מהעלישוי, בעל הפירוש 'שפתי כהן' על השולחן ערוך. את השם שבת יש לכתוב בלא אל"ף, כמו שכתבו בעלי התוספות ששבת הוא שם ישראל ושבתא הוא רוח רעה. הציור הנפוץ מתמונת הש"ך אינה שלו, אלא של רבי חיים דייטשמן מקעלין, תלמיד ה'נודע ביהודה', שנפטר בשנת תקצ"ו.

משפחה

בצווי "כל אלמנה ויתום לא תענון", הכפלו שלשה פעלים: "אם ענה תענה אתו כי אם יצעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו". ובאר הרבי מקוצק, שבאשר מענים יתום ואלמנה, הרי הוא להם עוני כפול והצער מעורר בהם את יסורי יתמותם ואלמנותם, שאם היה האב חי לא היו מענים אותם, ונמצא שצערם כפול, ולכן צעקתם כפולה והקב"ה אף ישמע אותם בכפילות.

תלמידיו של רבי ישראל סלנטר, באו אליו פעם בסמוך לחג הפסח, ושאלוהו מה הם ההדורים שעליהם להדר אחריהם באפית המצות. "הדור אחד יש לי", אמר רבי ישראל, "שלא להכביד על האלמנה העוסקת בלישת הבצק, שכן עליה יש לאו מיוחד של 'כל אלמנה ויתום לא תענון'."

אבי תומים ודן אלמנות היה רבי אריה לין, ובלבו הרחום היה חומל על היתומים הרבים שלמדו בתלמוד-תורה עיר-חיים שבירושלים, בו שמש כמשגיח, והיה פוקח עליהם את עינו הרחוקה ודואג להם בדרך כבוד. ספר רבי אליהו זלוטניק, ששמש בדין ומורה-צדק בירושלים, כי בילדותו התיתם מאביו, ואמו שהייתה עניה מוודה הכניסה אותו לבית-היתומים דיסקין. באותם ימים, לבשו כל חניכי המוסד בגדים זהים, ובאשר היה מתארח בשבתות ומועדים בבתי קרוביו, היה לובש את-בגדיו שהסגירו כי יתום הוא, וצערו היה גדול מנשוא בשהיה שומע לידים מתלחשים מאחורי גבו על יתמותו. יום אחד נגש אליו רבי אריה, והזמינו להתלוות אליו אל חוט אחד בשכונת גאולה, אצלו הזמין בעבורו מעיל יפה עליו שלם מכספו שלו. הוא דקדק לתור אחר בד משבתי, דחק בחיט שימדד את מדות גופו כהלכה, ובקש ממנו להכין את הבגד באופן נאה ומכבד כמו לחתן ביום חתונה. "לא סתם בגד נאה בקש רבי אריה להעניק לי", ספר רבי אליהו לעת זקנותו, זמן קצר טרם נפטר לבית-עולמו, "כי אם בקש להעניק לי גם את השמחה וההתרגשות המיוחדת שיש לכל ילד צעיר, בשעת הזמנת בגד חדש התפור לפי מדותיו."

רבי משה אהרן שטרן, המשגיח של ישיבת קמניץ, היה מעודד רוחם של אלמנות ויתומים, מחזקם ומאמצם, ודואג לכל מחסורם. פעם פנתה אליו אלמנה אחת צעירה לימים, שבעלה נפטר בקצור ימים ושנים, והותר בביתו ילדים רבים בשנים, וספרה לו בכאב על אחד הבנים, ילד כבן שבע, שמתוה בושח ואימת הצבור מקרב לומר קדיש על-אביו. רשם רבי משה אהרן את חברת מגוריה, ירד ורכש סדרה של ספרים העוסקים בתולדות צדיקים והליכותיהם, ולעת-ערב עלה לבקר בבית המשפחה. במקדש שעה שלמה ישב עם היתום הקטן, דבר עמו ארכות, והבטיח לו מתנות נוספות בנוסף לספרים. בשכר אמירת הקדיש, עמלו לא היה לריק, והילד החל לומר קדיש על-אביו, ולמרות טרדותיו לא שכח רבי משה אהרן להעניק לו מדי פעם מתנות כדי לחזקו.

רבי משה אוירבך, ממייסדי התנועה החרדי בארץ ישראל לפני למעלה מאה שנה, היה מקפיד מאד על מנהגי אבותיו, והיה מחמיר לעצמו גם במקום שאפשר היה להקל. בעוד לאחריה היה מקל, אף גם בהתנהגותו המחומרות, היה נזהר שלא לגרם צער לאחריים. שנה אחת, בחל המועד פסח, בקר בבית אלמנה אחת, ובאשר הציעה לו האלמנה כוס תה, נענה ושתה. התפלאו מלויי שבאו עמו, שכן ידעו היטב את מנהגו הותיק שלא לטעם מאומה בפסח מחוץ לביתו, ולמראה תמיהתם הכבירה: "המקננות מאכילה מחוץ לבית בפסח, אינה אלא הנהגה טובה, אף הצווי של 'כל אלמנה ויתום לא תענון', הוא לאו מדאורייתא, ואין המנהג דוחה צווי מפרש שבתורה."

שנה אחת, בעת שהמגיד רבי שלום שבדרון שהה בארצות-הברית, אליה נסע לטובת מוסדות התורה והחסד שבארץ ישראל, התארח בבית משפחה אחת, שאביה שבק חיים והותר צאצאים רבים. באותה שנה חל ליל הסדר במוצאי שבת, ונעטן של ההכנות הקרבות מאז צאת השבת, החלו בעריכת הסדר בשעה מאוחרת, רבי שלום המתין בסבלנות עד שהאלמנה תסיים את הכנותיה, ובאשר הכל היה ערוך וקצמן, התישב האורח הדגול יחד עם כל בני המשפחה לעריכת הסדר. אחד הבנים הפיר היטב את רבי שלום, וידע עד כמה הוא מקפיד לאכל את האפיקומן קדם חצות, ולכן האיץ במקבים שימיהו בקריאת ההגדה ויקצרו באמירת פרושים ואמרות עליה, כדי שייסקיקו לסים את הסעודה קדם חצות, אולם רבי שלום הבחין בכך ונעץ בו עינים נוקבות. "אל תמהר אותם בשום אופן", אמר לו בפסקנות פמה פעמים, ובקש ממנו לאפשר להם להתנהל לאטם מתוך שמחת החג. השעה הייתה מאוחרת מאד כאשר סימו את הסעודה, והאפיקומן נאכל הרבה אחרי חצות. "הייתי בטוח", ספר הבן לימים, "כי רבי שלום יהיה פאוב מאד על שכה עלתה לו, אולם על-פניו לא נפר מאומה, והוא היה שריו בהתרומוות הרוח כראוי פחג החרות. נגשתי אליו לאחר גמר הסדר ואמרתי לו 'זו בודאי הפעם הראשונה שנגאלצת לאכל את האפיקומן לאחר חצות, ועליך מבקש אני סליחה ומחילה'. אף רבי שלום השיב במנוחת הדעת: 'לאכל אפיקומן לפני חצות הוא דין מדרבנן, ואלו לצער אלמנה הוא אסור דאורייתא. הרי הלילה הוא הלילה המיוחד מכל לילות השנה, ואמך ממתנה כל השנה ללילה זה כדי לשאב נחת מלידתה ונכדתה, וכי היה מתר לי למנע ממנה כליזאת ולהפגם לחשש אסור דאורייתא?'"

יצאה לאור מהדורה חדשה של הקנטרים "פורים טיש" לתלמידים
80 עמודים גדושים בפזמונים ושירים בדיחות וחידודים, באווירה פורימית משמחת להשיג: בתנות הספרים "עין יעקב", שוק מאה שערים ירושלים, מול השטייבלאך תשמישי קדושה "עטרות" רחוב חזון אי"ש 25 בני ברק, ובבית שבת טיש' רחוב הר"ן 3 ביתר עילית

מטעים

מכה איש ומות (כא, יג)

תבות רבות בפרשת משפטים מטעמות בטעם תביר, ורמז יש כאן לאדם, שבעניני ממונות צריך לכף את-יגרו ולשפר את תאנותו לממון. (מראה יעקב)

ומכרו את-השור החי (כא, לה)

תבת ומכרו בטעמי קדמא ואזלא, לרמז לדיעה המובנת במקרא שנהלקו אם אזהרת התורה היא לבית-הדין או למזיק ולנזק, וטעמי קדמא ואזלא מרמזים לבעלי-הדין שפונים זה לזה. (רבי יחיאל)

על-בלידבר-פשע (כב, ח)

טעמי הפסוק הם פורפזור, תלישא קטנה, קדמא ואזלא, שנקראים בקול גדול, מפני שבאשר אדם מוסר חפץ לחברו לשמר עליו, ואחר-כך קשב לטלו ממנו, טעון השומר שהחפץ נגב ממנו, מתעורר ביניהם רעש גדול, והמפקד תובע את השומר לבית-הדין. וטעמי הפור מרמזים על פזור האהבה שהיתה ביניהם, והם נתלשים זה מזה ומקדימים והולכים עד האלקים לבית-הדין, וטעמו יתיב שדוקה בצורתו לשני קוים נפרדים שהתחברו, כמו אלו שהזירו להיות ייודים. (נר תמיד)

אם-ענה תענה אתו (כב, כב)

תבת אתו באנתהתא, ולא מפרש מהו הענש על עניי אלמנה ויתום, מפני שענשו של המצערם גדול מאד, עד שאי אפשר לכותבו. (שיחות לספר)

מדגש

על הפסוק 'בסף ישקל במהר הבתולות' מובא ב'דעת זקנים': 'זהרם משה אמר, כי במהר עולה מאתים זוז יתר אחד, ויש אם למקרא'. רבים התחבשו לכאור בנותו, ולכן הגיה החיד"א שצריך לומר 'ז' וזים' שהם בגימטריה 270 בתבת 'במורה' שהיא 271, וזו בנותו 'יתר אחד' ויש אם למקרא' שמשמשים אותה מלאה וא". אחרים בארו שתבת במהר במספר קטן היא 13, ומאתים היא 14, ובשקויראים מאתים אין האלף נשמעת (ולא פטויעים ואומרים מאתים) ואז מספרה 13 כמו 'במהר'. יש שדרשו את התבה במלוי האותיות, במורה מלא עולה 708 ומאתים במלואו 707, וזו בנותו 'יתר אחד'. אחרים דרשו שהתבת 'מאתים' זוז יתר' בגימטריה 1,121, יתר אחד על 'במורה הבתולות' מלא וא"ו שהוא 1,120. או 'במורה הבתולות' = 1,114, כמו 'מאתים יתר אחד'.

ממלה

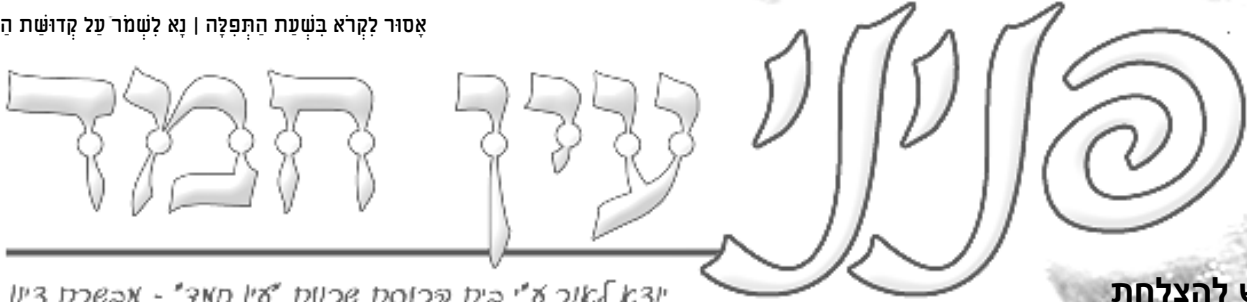
בבית-הדרשו של רבי אשר פסטולין בנו של רבי אהרן הגדול מסקליו, היה פעם אברך אהר שאין תוכו כבדו, ובשעה שהיה מתפלל היה מתענע נמרצות באחד משרפי מעלה. הביט בו הרבי, ואמר בתוכחה: 'על אברך זה אפשר לדרש את דברי חז"ל במסכת בבא-קמא שדרשו 'סקול יסקל השור' - איני יודע שגבלה היא? אל תקרי 'סקול יסקל' בשי"ן שמאלית אלא שאקל יסקל בשי"ן ימנית (פהני של בני ליטא שהיו מבטאים שי"ן ימנית בשמאלית), דהינו 'ער שאקלט און שאקלט זיך' (מתענע, בלשון אשכנז). אולם אין בו רוח חיים כמו הנבלה...'

כך היה הרבי ר' יהונתן איבשיץ מפרש פסוק זה שבפרשתנו: "אם-בסף תלזה את-עמי?" בלשון תמיהה, וכי ילזך הכסף בשעה שאתה נאסף אל-עמך? "אתהעני עמך" - איך נוטל עמך במותך אלא רק את מעשיך הטובים שעשית בימי חיך, כאשר גמלת חסד עם הזולת ונתת צדקה לעני שעמך.

פְּרֻשַׁת מְשַׁפְּטִים | תשע"ז

אָסוּר לְקַרָּא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוֹר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיּוֹן

לַעֲלוֹי נִשְׁמַת חֲמוּתִי, פְּדִילָה דְלִיהַ בַּת עִזוֹ ע"ה

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכולת עין חמד - אגודת ציון

לרפואת כל חולי ע"י ובכללם ציון בן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרֻשַׁת מְשַׁפְּטִים – בֵּין אָדָם לַחֲבֵירוֹ

"וְאֵלֶּה הַמְּשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיהֶם" (שמות כא, א)

וכאן פותחת התורה דווקא בפרשת "עבד עברי", שכן כידוע על האדון, אשר קנה לו עבד עברי - מוטלת חובה גדולה לשמור על כבודו של עבדו ולדאוג לטובתו!

מעתה, לאחר שרמזה התורה בפרשה הקודמת על חובת השמירה על כבודו של החבר - היא ממשיכה בפרשתנו ומלמדת, כי לא רק על כבודו של החבר השווה במעמדו מחויב האדם לשמור, אלא אפילו על כבודו של עבדו, העומד לכאורה במדרגה פחותה ונמוכה משלו.

ועוד אפשר לומר, התורה מבקשת לרמוז לדיינים המופקדים על המשפטים, שעליהם לנהוג בדיוק, כפי שנוהג המזבח בו עסקה התורה זה עתה...

כשם שהמזבח אינו מבדיל בין קרבן העני לקרבן העשיר, ואת כולם הוא מעלה לרצון - כך גם הדיינים צריכים לנהוג באותה מידה כלפי העני וכלפי העשיר, ולא לנקוט הנהגה, חלילה, של איפה ואיפה. כפי שכותבת התורה בהמשך: "וְדַל לֹא תַהְדֵּר בְּרִיבוֹ" (שמות כג, ג) "וְלֹא תִטֶּה מִשְׁפַּט אֲבִיבְךָ בְּרִיבוֹ!" (שמות כג, ו).

יהי רצון שנקיים את דברי התורה הקדושה, וניזהר בכבודו של כל אדם ונזכור את דברי רבותינו: "מה ששנאו עליך אל תעשה לחברך".

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א

חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

פירש רש"י הקדוש: "ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח? לומר לך, שתשים סנהדרין אצל מזבח".

לכאורה נראה להוסיף טעם נוסף, והוא על פי מה שכתב רש"י בפרשה הקודמת: "ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו" (שמות כ, כב). "ופירש רש"י שם - אשר לא תגלה ערוותך - שעל ידי המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיך."

ואף על פי שאינו גילוי ערוה ממש, שהרי כתיב: "ועשה להם מקנסי בד לכסות בשר ערוה ממתינים ועד ירכים יהיו" (שמות כח, מב), מכל מקום, הרחבת הפסיעות - קרוב לגילוי ערוה הוא, ואתה נוהג בהם מנהג ביזיון.

והרי דברים אלו קל וחומר: "ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על ביזיון - אמרה התורה הקדושה - הואיל ויש בהם צורך, לא תנהג בהם מנהג ביזיון, חברך שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על ביזיונו - על אחת כמה וכמה!".

הרי לנו, כי הפרשה הקודמת מסיימת בהלכה, אשר יש בה כדי ללמדנו על גודל חובת הזהירות בכבודו של הזולת. נושא אשר הינו חלק בולט בהלכות שבין אדם לחברו!

מעתה, ברור כי אך מתאים היה להמשיך מכאן ואילך ולעסוק בשאר ההלכות שבין אדם לחברו, כהמשך לסיום מהפרשה שעברה.

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי משפ' שטרית מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה עינת בת רחל ברכה רונן אברהם וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה ארז מזרחי וב"ב נעם יצחק בן רחל ברכה חי הפקות ואירועים יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע נטלי בת יונית שלמה ודנה דוד וב"ב קסירר אפרים וב"ב כולל ברסלב אילת י.מ.י.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב רעיה בת אסתר

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר רונית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט סיון בת אסתר עמית בת טובה יוסף בן רוחמה גלית בת גילה יפית בת ג'ינה נתנאל בן ג'ינה אורן בן נעמי אילן בן ג'וליאט ענת נעה בת מזל טוב אסף בן סופיה דוד עומרי בן יהודית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו זרי בן ימנה אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דינאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

הגה"צ אליעזר ברלנד בן עטיא שליט"א מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרחה- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה גילה בת אקבאל - בריאות ואריכות ימים אסתר בת סוליקה סימי בת סוליקה אורן בן אסתר דינה בת מזל יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל אקבאל בת נושפארין שירה שילת בת אורלי תמר פורטונה בת מיסה רפאל משה בן רחל מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה טובה בת אורה שלו בן מזל פחיתה אליהו בן מאיה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה מישא אסתר בת זוהרה שאול בן סילביה עינת בת רחל ברכה בנימין בן יקוט רינת רחל בת עפרה יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה רונית בת סבריה קסנש בת דגטו יצחק בן חנון כל עם ישראל

25/02/2017		כ"ט שבט תשע"ז	
פרשת משפטים			
הפטרה: "ויכרות יהידע" - מלכים ב, י"א ושני פסוקים של מחר חודש			
ר"ת	יציאה	כניסה	י"ם
18:42	18:05	16:53	
18:39	18:02	17:10	ת"א
18:39	18:03	17:10	חמפה
18:42	18:05	17:12	ב"ש

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלון מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי
--	---	--	--

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

מה דינו של כלי שאפו בו מאפה עכו"ם?

שאלה: ?

תשובה: !

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

גוי שאפה מאפה בתבניות אפיה, ואחר כך אפה היהודי לחם או עוגות באותן תבניות, מותר כל המאפה באכילה. וכן התבניות, שאפה בהן הגוי מותרות בשימוש, לאחר שינקה אותם היטב, ואין צריכים הכשר. ולכתחילה ימתין 24 שעות לפני שיאפה בו שוב. **מקורות:** פרי מגדים (הנהגת או"ה סדר שלישי אות לו) היות ופת גויים בטל ברוב, אין לך כלי, שלא יהא במאפה, שבו רוב כנגד כולו. וראה בשו"ע (יו"ד סימן צט ס"ז). וכן העלה בספר בין ישראל לעמים (פ"א אות לג).

מְדַבֵּר שֶׁקֶר תִּרְחֶק

עד כמה חמור דבר שקר בעולם העליון, זאת לא ניתן לתאר ולשער. להלן סיפור מופלא ביותר אותו סיפר הרה"ק רבי משה פאלייר מקוברין זיע"א: רבי יהודה אריה לייב (הידוע כ'מוכיח מפלונאה') היה שרוי באהבה גדולה עם הר' משה מפולנאה, ועשו ביניהם תקיעת כף, שמי שיסתלק תחילה לעולם שכולו טוב, יבוא ויגיד לחברו, מה שהתנהגו עמו.

חלף זמן מה, ור' משה התבקש לבית-עולמו. לאחר מכן בא לרבינו וסיפר לו, כי מיד כשנסתלק מן העולם, קראו אותו לדין לבית-דין של מעלה, והלך עימו משה רבינו ע"ה והעיד עליו, שקיים את כל התורה כולה לפי בחינתו! ואמרו הבית-דין לאחר ששמעו את העדות: "אף על פי כן נביא ספר תורה ונראה", וגללו ספר תורה לפניו וכיוון שהגיעו לפסוק: "מְדַבֵּר שֶׁקֶר תִּרְחֶק (שמות כג, ז) שאלוהו: "מדוע כשהיו קוראים אותך לס'ת קראוך בשם מורינו- והרי אין זה אמת, כיוון שלא לימדת אותם ולמה קראוך מורנו?!"

והיה בדעתם להורידני שוב פעם בעולם הזה, והצטערתי מאד על זה, ועמדתי וטענתי: "הייתכן בשביל חטא קל כזה, שקראוני בשם מורינו, ועוד שלא ברצוני, אתגלגל עוד הפעם בעולם?!", ודנו בענייני בשנית, ויצא פסק דין, שאני אבוא אליך להגיד לך הדברים אלו ועל ידי זה, שתספר את העניין ילמדו ממני בעולם כמה חמור השקר, ובזכות זה יתקיים השם מורינו, שהם ילמדו ממני עניין זה".

"ולכן באתי אליך ומבקש אני ממך, שתספר להם את הדברים, כפי שגזרו עליי, ודע לך, שאלמלא דין זה, שהייתי חייב לרדת לעולם הזה אליך, מפני תקיעת כף לבד לא הייתי מחוייב כלל לרדת לזה העולם, שכן תקיעת הכף הייתה בטעות, כיוון שלא ידעתי בהיותי בעולם הזה, כמה קשה לצדיק לבוא ולהתראות ולרדת בזה העולם.

מחצית השקל

אנו מבקשים, וממש מפילים תחינה מכם, קוראי העלון לסייע לנו בהעברת מחצית השקל לטובת מימון העלון. כידוע העלון ב"ה יוצא בכ-6,500 עותקים!

אנו נמצאים בחובות מול בית-הדפוס וחייבים את עזרתכם. אנא סייעו לנו בטרם יהיה מאוחר מדי !!!

כידוע העלון אינו מכיל פרסומות. זכות המצווה תעמוד לכם אלף המגן בבריאות, הצלחה, נחת מהילדים, שידוכים, זרע בר-קיימא, פרנסה בשפע וכל מילי דמיטב

למעוניינים, נא לפנות לליאור 0504-115673.

כמו כן, ניתן לשלוח צ'ק, נא לכתוב לפקודת ביה"כ עין חמד בצרוף קרוס

או להפקיד ישירות לחשבון- מס' בנק 10 (בנק לאומי). מס' סניף 678. מס' חשבון 02798958

(החשבון ע"ש ליאור עצמון- בהפקדה בבנק לאומי)

מנויים

לקבלת העלון חנם ב-email: מידי שבוע, שלח את כתובתך אל: PnineEH@gmail.com

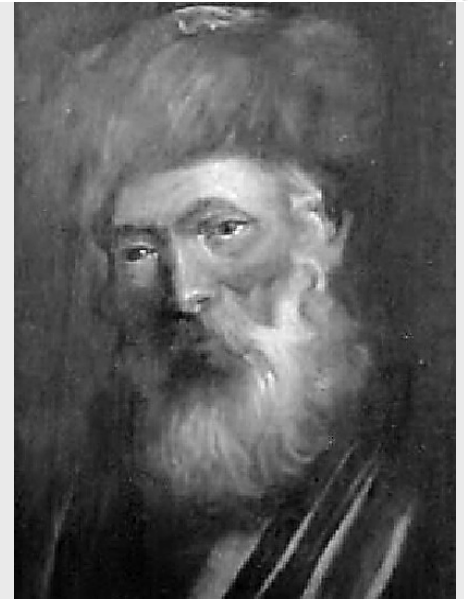
הקדשת העלון

נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זוג הגון, חזרה בתשובה וכו"- נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805

לשאלות בהלכה

לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144

האדמו"ר הרב ברוך הלבֶרשטאם מגארליץ זצ"ל - נולד בשנת ה'תקפ"ט (1829) ברודניק (בנו החמישי של אביו). נקרא על שם הגה"ק רבי ברוך פרנקל זי"ע הידוע ע"ש ספרו ה'ברוך טעם' (אבי אמו), שנסתלק כשנה קודם לידתו. כבר בעודו צעיר לימים נתפרסם בחכמתו ובצדקתו. בשנת ה'תרמ"ג (1882) עלה על כס הרבנות ברודניק, ושמו יצא ברבים כגאון וצדיק מובהק, מקים עולה של תורה. בשנת ה'תר"נ (1889), שנה לאחר פטירת דודו (ר' שמואל טייטלבוים), חזר לכהן בגורליץ (כאשר את מקומו ברודניק מילא בנו הגה"ק רבי צבי הירש).

גאון בנגלה ובנסתר. מלומד בניסים. רבים פנו אליו ונושעו. בעל רוח-הקודש. ענוותן. הסתיר את מדרגותיו ובהצנע מעשיו המופלאים. סגפן. האדמו"ר הראשון מגורליץ. במשך שלושים שנה לא בא לפיו טעם בשר! העיד עליו אביו, כי יש לו נשמה, שלא היתה בעולם הזה ארבע מאות שנה, והוא כולו אמת. וכן העיד פעם הרה"ק מקאלאשיץ זצ"ל, כי כל שיחותיו של הרב מגארליץ היו ברוח הקודש. (מבאר הצדיקים, דברי חנה ח"ב). וכן אמר עליו הגאון ר' יהושע מבעלז, כי שלישי מהעולם עומד עליו וקראו בשם 'חכם העולם'. ידע את זמן פטירתו מן העולם. נפטר ב-א' אדר ה'תרס"ו (1906). ציונו במעלה ההר בגורליץ, שכן ביקש הרב להגן על כל יושבי העיר מלמטה. חי כ-77 שנים.

אביו: האדמו"ר הרב חיים מצאנז (בעל ה'דברי חיים'). **אמו:** מרת רחל פייגא (בת ר' ברוך תאומים-פרנקל, ה'ברוך טעם'). **אשתו:** מרת פסיל (זיווג ראשון- בתו ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים בעל ה"יטב לב" מסיגוט), מרת לאה (זיווג שני- בת ר' שמואל שפירא מלאנצהוט בנו של ה'בני יששכר' זי"ע). **מרבתי:** אביו, ר' חיים. **בניו:** ר' משה מבארדיוב, ר' צבי הירש מרודניק, ר' שלום מניסקא, ר' אלישע מגורליץ, ר' סיני מז'מיגראד. **בנותיו:** מרת חנה (נישאה לר' משה יהודה לייב שפירא מסטריז'וב), מרת יוכבד רבקה (נישאה לר' אריה לייבוש טייטלבוים מקרטשוב, נינו של ה"אריה דבי עילאי), מרת רייזיל (נישאה לר' משה אייכנשטיין- מזידיטשוב בנו של רבי סנדר ליפא האדמו"ר מזידיטשוב, ובשנית נישאה לר' פנחס חודורוב מזביא נכדו של רבי חיים הגר מקוסוב ובשלישית נישאה לר' יהודה אריה לייב אלטר השפת אמת' הידוע כאדמו"ר מגור). **מספריו:** **ידברי ברוך-ברוך שאמר**- ערך ר' ליפא זילברמן.

○ יפר החסיד הישיש ר' מוטל ה ציטרונבויים ז"ל, יליד העיר יאסלא, שזכור לו מאורע מעניין מימי ילדותו, כאשר רבי מאנדל בארון זצ"ל מיאסלא נתקף במחלה מסוכנת והיה מרותק למיטתו ימים רבים והגיע עד לשערי מוות ל"ע. יום אחד בא לבקרו דודו הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע, והי בצאתו מעל פניו, וכבר עמד בחוץ לעלות אל המרכבה שהסיעה אותו, באה במרוצה אשתו של החולה, היא הדודה פרימיטל ע"ה (בתו של הרב מיאסלא), והפצירה בו בבכיות שיפעל רפוש לרבי מאנדל. נענה הצדיק ואמר לה בלשון זו: "אל תדאגי פרימיטל, הוא יתפא מחולי זה, ותבוא לו הרפואה על ידי שועל...". סתם ולא פירש כוונתו.

והנה אירע לימים לא רבים, שמישהו פתח את דלת הבית, ובאותו רגע ראו כולם, שנמלט החוצה בעל חיים שזינק מתחת למיטת החולה - והיה לפלא! (המספר ר' מוטל"ה למד אז בחידר לתשב"ר, שנמצא סמוך למעונו של ר' מאנדל, והילדים בראותם את השועל בורח פתחו במרדף אחריו, גם הוא עצמו רץ עמהם וראה במו עיניו את השועל, שצבעו היה צהוב), מאותה שעה ואילך הוטב מצבו של רבי מאנדל והתאושש לאיתו.

ר בינו אמר על עצמו שהוא "מבין" דהיינו, שמכיר פנימיות האדם אם תוכו כברו בהבטתו עליו. ומסופר שבהיותו סמוך לשולחן חותנו (הגאון ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים) שבת שם אדם שפלפל עם חותנו רבות בדברי תורה, כשראה חותנו את חילו הגדול בתורה העריכו כאדם המעלה והראה לו אותות קירבה, אבל רבנו החזיר את פניו מאותו אדם, ואף לא נתן לו שלום, כשהוכיחו חותנו על כך, השיב לו שהאיש אינו מוצא חן בעיניו, ביום ראשון שלח חותנו אברכים מחסידיו לאסוף כספים עבור האורח החשוב, אך רבינו יצא אחריהם ומנעם מלמלא אחר הוראת חותנו, **כשנסע משם האיש והגיע לצאנז עקבו אחריו, ומצאו, כי הוא משומד ולוכד נפשות ברשתו.**

מעשה שהיה אצל הרה"ק מגארליץ שנכנסו אצלו שני בחורים, אחד מהם היה ירא שמים ואילו רעהו היה ל"ע בור וריקא. הבחור השני רצה לנסות את רבינו האם יש לו רוח-הקודש וסיפר לחברו הראשון בטרם נכנסו לקודש פנימה שהוא עשה איזה חטא גדול והתערב עמו שהרה"ק לא ירגיש בחטא. לאחר מכן נכנסו שניהם, וכשהבחור הירא שמים הושיט ידו להרה"ק קיבל אותו בסבר פנים יפות וכו', ואילו כשהבחור השני הושיט את ידו, צעק הרה"ק מגארליץ עליו: **"מחוצף. האיך אתה מעיז פנים להקב"ה וכו'".** ואז נוכחו הכל לדעת, כי הרה"ק מגארליץ זי"ע ראה הכל ברוח קדשו.

"ראה, חיסרון אחד כבר יודעת הנערה על הבחור, והוא שהבחור הינו מבוגר. לא כדאי, שהיא תגלה עליו עוד חיסרון, והוא שהבחור גם שקרן!".

ואז המשיך מרן ואמר: "הרי אם הנערה תשאל את הבחור מה גילו, אין היא שואלת זאת, מפני שאינה יודעת מה גילו, הרי וודאי היא כבר בדקה זאת והסכימה לצאת עימו על אף גילו".

"אלא ודאי, כי כוונתה בשאלתה בן כמה הוא, היא מפני שהיא יודעת, שבחורים מבוגרים בגילים שכאלו מרבים לעיתים בשל גילם, שלא לומר את האמת ומשנים מגילים האמיתי ולעיתים אף עלולים להפחית מספר שנים לא מועטות מגילים".

"ועל כן", המשיך רבינו, "במקרה שהיא תשאל לגילו, כל כוונתה בשאלה זו היא כדי לבחון אותה, האם אומר אמת או שמשקר, וממילא לא כדאי לו להתגלות כשקרן", סיים הרב.

נדהמתי מתבונתו של מרן הרב שטיינמן, שראה את מהלך הדברים אחרת ממני לגמרי. התקשרתי מיד לבחור והעברתי לו את דברי מרן הרב שטיינמן.

הבחור ששמע את דברי מרן החליט, שאכן יאמץ את דעת תורה ויאמר את האמת בכל מצב! בדיוק כפי שיעץ הגאון שטיינמן.

הפגישה החלה, ואכן כבר בתחילת הפגישה שאלה הנערה ממש בשאלות הראשונות לגילו של מיודענו, הלה השיב את גילו המדויק.

ב"ה, הפגישה צלחה, והללו החליטו להיפגש בשנית. השניים נפגשו מספר פגישות ומצאו התאמה טובה ביניהם ולאחר זמן קצר החליטו בשעה טובה להקים את ביתם זה עם זה.

בינתיים, בתקופת האירוסין, סיפרה לו הכלה, כי אכן עוד לפני שנפגשו, בזמן הברורים ההדדיים, בדקה היא את גילו המדויק של הבחור!

וגילתה לו, כי הסיבה היחידה ששאלה אותו בפגישה הראשונה לגילו, היא רק כדי לבחון אותו האם הינו דובר אמת בכל מצב או שהשקר חלילה רגול על לשונו, ואם זה המצב אינה מוכנה להמשיך בפגישה.

ורק כאשר מצאה, שאמר לה דברי אמת הסכימה להמשיך ולהיפגש עמו, וב"ה בזכות כך זכה להקים את ביתו. תארו לכם, שהיה הבחור משקר מגילו האמיתי, מי יודע, אם היה כלל זוכה להתחתן?!

אין ספק, כי התייעצות עם 'דעת תורה' היא צריכה להנחות אותנו. אל לנו לסמוך על דעתינו, שכן לעיתים ייתכן מאוד כי בראיה שלנו נחשוב, כי הדבר הנכון לעשות הוא דבר אחד וכאשר נתייעץ עם 'דעת תורה' נקבל תשובה אחרת לחלוטין.

לפנינו מעשה אותו סיפר הגאון ר' רפאל שמואלביץ זצ"ל (ששימש מראשי ישיבת מיר ומראשי מערכת האנציקלופדיה התלמודית ושהיה נין לסבא מנובהרדוק ונכד לסבא מסלובדקא ובן הגאון ר' חיים שמואלביץ).

אחד מהתלמידים, שלמד בישיבתנו, על אף שהגיע לפרקו, לא הצליח לצערנו למצוא את זיווגו. השנים חלפו ועל אף שפנה למספר שדכנים, ההצעות השונות לא עלו יפה והוא נותר רווק.

כשהגיע לגיל שלושים ושבע! הוצעה לו הצעת שידוך מצוינת. מדובר בנערה כבת עשרים ושמונה, הצעירה ממנו בכתשע שנים, ואף הוברר לו, כי היא בעלת מידות טובות, צנועה ויראת ה'!

לפני שיצא הבחור לפגישה, הוא הגיע אליי וביקש להתייעץ עימי: "כבוד הרב, עומד אני להיפגש אי"ה היום עם נערה, הצעירה ממני בכתשע שנים, ומבקש אני לדעת במקרה ובמשך הפגישה היא תשאל אותי לגילי".

וכאן הפנה הבחור את מבטו אליי ושאל: "האם מותר לי לעגל את הגיל שלי ולומר, שהנני צעיר בכמה שנים מגילי האמיתי על מנת שלא תירתע מגילי? כמוכן, אם הפגישות יתקדמו לצעד רציני, אספר את האמת לגבי הגיל".

שמעתי את שאלתו ואמרתי לו, שלעניות דעתי יכול הוא להנמיך ולעגל במעט את הגיל שלו, על מנת שהגיל, שהינו דבר פחות חשוב ממידות ותכונות, לא יעכב את המשך הפגישה, ובגינו תחליט הבחורה, כי הוא אינו מתאים בעבורה בגין גילו המבוגר.

בטרם סיימתי את דבריי, אמרתי לו: 'היות שהיום בצהריים הנני מתעתד להגיע לבני ברק, ובעז"ה אכנס עבורך אל מעונו של מרן הגאון הרב אהרון יהודה לייב שטיינמן שליט"א, אעלה את שאלתך ואבקש לדעת, מהי 'דעת תורה' ואשיבך דבר, כפי שיעץ רבינו.

הגעתי בצהריים לבני ברק ונכנסתי לביתו של מרן. הצגתי בפני הרב את שאלת הבחור ואת דעתי בעניין זה. הרב שמע את הדברים ולהפתעתי המרובה ענה לי כדברים הללו:

<p>הרב שבתי בן אסתיאטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל גאולה בת טובה ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל הרב עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל דב בן יצחק ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה סלים בן פרחיה ז"ל לטיף בן פרחיה ז"ל מאיר בן נעמי ז"ל דניאל רפאל בן חגית ז"ל יהודה בן סעידה ז"ל עפאת בת השמת ע"ה כל נשמות עם ישראל</p>	<p>הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל אביבה בת איירין ע"ה אברהם בן יונה ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל חי זידי בן קלרה ז"ל יוסף בן סעדה ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעמה ע"ה מישא אסתר בת זרהה ע"ה אברהם בן דינה ז"ל</p>	<p>לע"נ</p> <p>תנצב"ה</p>	<p>הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמואל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעמה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל רפאל בן אסתר ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעמה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעמה ע"ה</p>	<p>הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותן ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>
---	--	---	---	---

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402

טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש כט שבט תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 4:57 תל-אביב: 5:12 חיפה: 5:03 מוצאי שבת: ירושלים: 6:11 תל-אביב: 6:12 חיפה: 6:11 ר"ת: 6:50

פרשת משפטים

שינון לתלמידים

להפוך בורים לתלמידי חכמים

דרכו של הגאון רבי זרח ברוורמן זצ"ל היה לכתת רגליו במושבות החדשות שנוסדו בארץ, ולחפש נערים ובחורים בעלי כשרונות, ובמיוחד מבני עניים, ומשדלם לבוא עמו לירושלים וללמוד בישיבתו.

נערים אלו, שלא היתה להם כל ידיעה בלימוד, והיו בורים גמורים, עלו ונתעלו במחיצתו ונהפכו לתלמידי חכמים מובהקים.

ומרגלא בפומיה: "אם תוציא יקר מזולל" (ירמיה טו-ט) ודרשו בגמרא פסוק זה, על המלמד את בן עם הארץ (ב"מ פה). כלומר, שומה עלינו להוציא ולברר את בעלי הכשרונות מבני עמי הארץ ולהוציאם לתלמידי חכמים.

"ללמד-יקר בעיני מכל..."

כאשר הקים רבה פתח תקוה הגאון רבי ראובן כץ זצ"ל את בית הדין האזורי בעירו, חיפש אחד מועמד מתאים למשרת דיין מבני העדה הספרדית. חקר ודרש הרבה, מי הם טובי הכוחות התורניים בעדה זו באותה תקופה, ומכולם נתן עיניו בגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל. הלך והציע לו שיבוא לפתח תקוה וישב ב"מותב תלתא" לדון ולשפוט בין איש לרעהו.

המשרה שהציע לו היתה חשובה ומכובדת ביותר. אולם רבי יהודה השיבו בהחלטיות גמורה, שאין בדעתו לעזוב את הוראת התלמידים בישיבת פורת יוסף, כי הוא רואה בכך את יעוד חייו.

אך רבי ראובן כץ לא הרפה. הוא הציע לו משכורת כפולה פי חמש ממשכורתו בישיבה, בהטעימו כי בתנאיי רווחה כאלה יוכל להמשיך לשקוד על התורה גם בעתיד מתוך מנוחת הנפש.

אך רבי יהודה לא הושפע מנימוק זה, והיה נחוש בדעתו להשאר בפורת יוסף להעמיד דורות תלמידי חכמים. "עסק התורה עם התלמידים הצעירים יקר בעיני מכל" - אמר.

וזאת ליהודה

המלמד תורה לתלמידיו, ישנן הדברים בסבלנות, בטוב טעם ובסדר נכון!
נלמד מהפסוק: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (פרק כא-א)

וכתב רש"י: אמר לו הקב"ה למשה, לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא סדורה בפניהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו. לכך נאמר אשר תשים לפניהם, כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם. עכ"ל.

כתב המאירי (משלי טז-כב): לעולם יראה החכם להשפיע מחכמתו לזולתו שזהו תכלית השלימות בחכמה ולא סוף דבר שישלים גדר חכמתו בהשפעתו, אבל שגם הוא בעצמו יוסיף לקח. כי עכ"פ הוצאתו בפה ללמד לזולתו יועיל הרבה לזכרונו, אף כי ישתדל לחדד שכלו להשיב לשואלים.

נמצאנו למדים, כי מה שמקדיש מזמנו ללמד תורה לאחרים, אף כי חלשים הם בלימודם, ולכאורה עלול הוא להפסיד מכך שהרי יכל ללמוד יותר בלעדס, אין הדבר כן. אלא אדרבה, בזה שמלמד מרויח יותר!

וכן דרשו חז"ל (כתובות נ): על הפסוק "הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד" (תהלים קיב-ג), חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה וחד אמר זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאלין לאחרים.

וביאר שם המהרש"א: בזה דומה המלמד אחרים, לצדקה. כמו שהנתון צדקה לא רק שלא נחסר לו כלום אלא עוד מוסיף לו ברכה. כך הוא המלמד לאחרים, לא רק שאינו מחסיר מתורתו כלום, אלא עוד מוסיף לו לימוד.

והחפץ חיים (בספרו נדחי ישראל - פרק יד) כתב: ואל ידאג כלל על ביטול תורתו (בזה שמלמד את החלשים בתורה) משום דאיתא (בתנב"א ג-ג, ד) דבשכר שמלמד תורה לרבים, הקב"ה מפקח אותו ומוסיף לו חכמה ובינה וכך נאמר שם: "כל תלמיד חכם המלמד תורה ברבים לישראל לש"ש, ואינו נושא פנים לעשיר ולעני, אלא מקרא הוא מקריא את כולם, ומשנה הוא שונה לכולם כאחד, מתוך כך הקב"ה מרחם עליו ונתן בו חכמה ודעה, בינה והשכל, ונותן לו חלק עם הצדיקים אברהם יצחק ויעקב."

באחת משיחותיו אמר הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל: "התפקיד שמוטל על ראשי הישיבות והמשגיחים, הוא לא רק בתור ראש ישיבה ומשגיח, אלא מוטל עליהם לשמש ולמלא בתור אב ואם לתלמידים. היינו להתמסר לתלמידים כדי להבטיח הצלחתם... ולכן מוטל התפקיד על הרמ"ם להיות מסורים לכל תלמיד ותלמיד, לדאוג להרנן ליבו, להסיר מלבו את דאגותיו וטרדות נפשו כמו אב ואם..."

עלון "איש לרעהו" פרשת משפטים הוקדש לעילוי נשמת
האשה החשובה מרת חיה בת ר' פסח אשת רבי יעקב ניימאן זצ"ל

רדפה תורה וחסד כל חייה ונפטרה ערב ר"ח אדר

ת . נ . צ . ב . ה .

נתרם על ידי ידידנו בני-משפחתה הי"ד

להזהר בכבודו של כל אדם באשר הוא!

נלמד מהפסוק: "חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע עאן תחת הש"ה" (פרק כא-לז)

ואמרו חז"ל בגמרא (בבא קמא עט:): תנינא, אמר רבי יוחנן, בא וראה כמה גדול כבוד הבריות, שור שהלך ברגליו [משלם הגנב] חמשה, שה שהרכיבו על כתפו [משלם] ארבעה. ומפרש רש"י עה"ת: שור שהלך ברגל ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפו משלם חמשה, שה שנסאו על כתפו משלם ארבע הואיל ונתבזה בו.

לאחר מתן תורה אנו מוצאים, עפ"י דברי חז"ל, כיצד מתייחסת התורה לדמותו של אדם שיש בו צלם אלוקים, אף שהוא אינו אלא גנב שפל, בכ"ז חס המקום על כבודו כפי שהביא רש"י.

והוסיף בזה הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל (באור יחזקאל) שאף כי בטבע האדם, כשרואה את רעהו בכזו שפלות של גניבה, ודאי מאבד הלה כל ערכו בעיניו ומזלזל לגמרי בכבודו. מכל מקום רואים שדעת התורה היא אחרת, ומחשיבה את ערכו של אותו אדם עד כדי להתחשב בכבודו שלא יתבזה, משום שלמרות פחיתותו יש בו חלק אלוך ממעל, ומכאן נלמד עד כמה גדול החיוב בכבוד הבריות.

וכבר הובא יסוד זה ברש"י (סוף פרשת יתרו): "ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון, אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון, חברך שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על בזיונו, על אחת כמה וכמה?

הגאון רבי שמחה שלמה לוינ' זצ"ל ביאר (הובא בקונטרס שמחת שלמה) שענין זה להכיר בערכו של כל אדם באשר הוא, ולשמור על כבודו, מלמדת אותנו התורה בדוקא אחרי מעמד הר סיני שבו זכו לראות את מעלתם הגבוהה של הנבראים, בהיותם יצירי כפיו של הקב"ה, ומחמת זה נצטוו מיד לראות את המעלה המסתתרת בניצוץ נשמתו אף של הגנב השפל ביותר.

בדרך זו ניתן להבין את מה שלכאורה יש לתמוה: מדוע לאחר קבלת התורה, התחילה התורה בפרשתנו, פרשת משפטים שעוסקת בעניינים שבין אדם לחברו, דוקא בנושא עבד עברי שמכרוהו בית דין בגניבתו, מדוע לא התחילו בדיני שומר חינוס שגומל חסד עם חברו לשמור עבורו, או בדיני השבת אבידה וכיו"ב, שאלו עוסקים בענייני חסד והטבה לזולת, ומדוע פתחה התורה דוקא בעיסוק באנשים הגנבים השפלים שנמכרים לעבדות?

והביא רבי שמחה שלמה את ביאורו של המהר"ם מלובלין זצ"ל (בספרו זכרון מאיר) שבדוגמא זו באה התורה ללמדנו שהמצוות שבין אדם לחברו אינן נובעות מן המצפון האנושי גרידא, אלא מן החכמה העליונה האלוקית, וכמו שמצאנו בדיני קנין עבד עברי, שקונה העבד, כקונה אדון לעצמו, ואם יש לו כר אחד צריך ליתנו לעבדו והוא ישאר בלי כר לראשו, ודבר זה אין לו הגיון אף לפי התפיסה הסוציאלית ביותר. וממילא הוכחה חותכת מכאן שגם המצוות השכליות כמו חסד והטבה לזולת אינן ניתנות להבנה עד תכליתן, שכן מקורן בתורת ה' ואין שכל אנושי יכול להשיג טעמם והבנתם לגמרי.

הוא שאמרו חז"ל "ואלה המשפטים" - מה הראשונים מסיני אף האחרונים מסיני, והיינו, אף המשפטים שהם אמורים להתקבל כמצוות שכליות פשוטות, עיקר חיובם הוא מפני שניתנו בסיני מפי ה' ולא מחמת השכל האנושי. ולכן פתחה פרשתנו בדוגמא של "כי תקנה עבד עברי".

ובזה ביאר רש"י לויין את השייכות של פרשה זו דוקא לאחר מתן תורה, שכן מקודם לכן לא היתה להם השגה ברגישות עליונה כזו, שצריך ליתן את הכר היחידי לעבדו או להטיב לזולתו בדיוק כפי שרוצה להטיב לעצמו, וזה נתחדש רק במתן תורה, שנהיו ישראל לעם סגולה ולממלכת כהנים וגוי קדוש.

שלא לבייש...

כשנכנס פעם כ"ק האדמו"ר מבעלזא - רבי אהרן זצ"ל, להדליק נרות חנוכה וניגש אל המנורה, הורה לפתע למשמשו לקחת את המנורה ולהכניסה אליו החדרה. לאחר כמה דקות יצא הרבי עם המנורה והדליק את הנרות כדרכו בקודש.

החסידים שראו מעשה זה התפלאו מאד, והיו סבורים שבוודאי היה לאדמו"ר בזה עניינים נסתרים וגבוהים העומדים ברומו של עולם...

ואולם לאחר ההדלקה, סיפר להם המשמש גופא דעובדא שכך היה נעשה: תפקידו [של המשמש] היה להכין את הנרות מדי יום ביומו ולהכין בהם שמן זית. והנה באותו יום קרה שבטעות התחלף לו בין כד השמן לבקבוק של משקה אחר שהיה בו מי דבש הדומה במראהו לשמן, והכניס בשוגג את מי הדבש במקום שמן זית, וכשהאדמו"ר ניגש להדליק הבחין מיד בטעות ולא רצה לגלותה ברבים ולגרום לבושת פני המשמש ברבים, לפיכך הורה להכניס המנורה לחדר ושם החליף לשמן זית.

באר החיים

ביקורת - בעזרה מכובדת

את המעשה שלפנינו סיפר יהודי על הגאון רבי אברהם דב אויערבאך זצ"ל (אח הגרש"ז זצ"ל), ממנו ניתן ללמוד היאך אפשר להוכיח ולהעיר לזולת בצורה מכובדת באופן שישמר כבודו של הזולת:

"בהיותי בחור נגשתי להיות חזן, ואחר התפלה כביתי את הנרות שבעמוד החזן, ברוח פי. ולא ידעתי שבספר חסידים כתוב לא לכבות את הנרות ברוח הפה.

"לאחר קצת זמן ניגש אלי רבי אברהם דב, ושאלני בתמימות כמי ששואל דבר הלכה, האם יודע אני למה בערב שבת כשמטיבים את הנרות ומדליקים אותם, מכבים ברוח הפה. אף שבספר חסידים כתוב לא לכבות ברוח הפה...?

"אמרתי לו שאינני יודע. ואז השיב לי, כיון שכל הטעם משום סכנה, ובערב שבת שהוא מצוה הרי שומר מצוה לא ידע דבר רע... מלבד הידע החשוב שקיבלתי, למדתי מזה כיצד ניתן להעיר לאדם בדרך כבוד ובשיא הרגישות, ושאפשר ליידע אדם על הלכה שנתעלמה ממנו גם בצורה מכובדת ועקיפה שאבין מעצמי שביום חול לא מכבים כך, ולא מוכרחים לעשות זאת ע"י מחאה ישירה, מתנשאת ופוגענית...

פורסם בגליון "שים שלום"

"לביישי"?

בעת שלמד הגרי"ש אלישיב זצ"ל, בשיעור שהיה מוסר מידי ערב בביהמ"ד "תפארת בחורים", את המעשה המובא בגמרא על אמו של רב נחמן בר יצחק, שגילו לה החוזים בכוכבים כי בנה יהיה גנב, ולכן היתה מכסה את ראשו בכל עת.

ממשיכה על כל הגמרא (שבת קנו:): "אמרה ליה כסי רישין כי היכי דתיהוי עליך אימתא דשמאי, לא הוה ידע אמאי קאמרה ליה".... [=ביקשה ממנו שיכסה ראשו, שיהיה לו יראת שמים ולא ידע מדוע מבקשת זאת].

ושאל אחד הלומדים בשיעור: מדוע לא אמרה לו אמו את הסיבה האמיתית שמחמתה היא מכסה את ראשו, מפני שראו עליו החוזים שיהיה גנב...?

כמה אופיינית היתה תשובתו של הרב אלישיב לשואל: הוא סובב אליו את ראשו בתמיהה גלויה על השאלה והשיב במלה אחת: "לביישי"!

משוש דו"ד

לדבוק במדת האמת ולהתרחק מכל דבר העלול לגרום לו ולזולתו לשקר!

נלמד מהפסוק: "מדבר שקר תרחק" (פרק כג-ז)

ופירש הספורנו: מכל דבר שיוכל לסבב שקר כאמרם ז"ל: הוי זהיר בדברך שמה מתוכם ילמדו לשקר. עכ"ל. והיינו שהזהירות מלגרום לרעהו לשקר נכללת בציווי "מדבר שקר תרחק". וכפי הדוגמא שכתב רבי יהודה החסיד ז"ל (בספר חסידים - תתרטב): אם תראה בני אדם מתלחשים ואתה חפץ לדעת מה מתלחשים, אל תשאל להם, נן תעשה אותם שקרנים, שאילו היו חפצים שתדע היו מגידים לך, ועתה שאין חפצים שתדע, יגידו לך שקר.

שלמה המלך ע"ה אמר (במשלי יב-ט): "שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר" וביאר החפץ חיים (בספרו שפת תמים פ"א) שמזהיר בזה על הדיבור, שישתמש בו בכל ענין באמת ושיזהר מן השקר, כי מי שיש לו שפת אמת הוא נזהר בדיבוריו שיוציאם על קו אמת, הדיבור ההוא יצליח ויכון לעד ויאמינוהו בכל דבריו, כי הבריות יחזיקוהו באיש אמת, כיון שהורגל כל ימיו לדבר אמת.

אבל מי שיש לו לשון שקר, לא יאמינו דבריו אלא עד רגע, כי השומעים דבריו יאמינו בהם לשעה, ואחרי כן כאשר יבדקו דבריו ויחקרו אותם יכירו כי שקר המה. ובא הכתוב הזה להזהיר את הבריות שיהיו טהורים בדיבורם, שלא ידברו אלא אמת. עכ"ד הח"ח.

יש הסבורים בטעות כי ההשתמשות במדת האמת בכל תוקפה, יש בה כדי לגרע ולסתור במשהו את השלום, וממילא ככל שישנו מהאמת כן יגדל השלום. אך זו טעות. כי אדרבה, האמת והשלום משלימים זה את זה, וכל מה שמצינו "שינוי מפני דרכי שלום" אין הפירוש שהשקר יתפוס קצת את המקום של האמת ח"ו, אלא שהשינוי יהיה רק בדרך ובטקטיקה של מסירת האמת אך בלא לגרוע ממנה. ולכן שייך מה שאמרו "האמת והשלום אהבו", וכן מה שנאמר במגילת אסתר "דברי שלום ואמת" כי אין סתירה ביניהם.

ונבין זאת ביסוד הגדול שאמר הגאון רבי אברהם יצחק בלוך זצ"ל בענין זה, ואלו דבריו: "הוראת האמת צריכה להיות בכל הקפה ותוקפה. בכל חריפותה ועומקה. כי אם יחסר דבר-מה מהוראת האמת בשביל איזה טעם שהוא, חשוב ונכבד ככל שיהיה, יחסר כבר מהוראת האמת לאמיתה, ולכן הוראת אמת נחשב זה הנמסר והנלמד בשלימותו בלי שום פגם, מבלי התחשב עם משהו, רק האמת הטהורה כמו שהיא.

אך דרך הגשמתה בחיים צריכה להיות באופן שיוביל למטרה הרצויה, ומן הנחוץ להביא בחשבון איד ובמה להוציא לפועל את התכלית הנרצת. היינו שתתקבל האמת, ובזה צריכים אנו כבר להתחשב עם כוחותיהם וסגולותיהם של המושפעים, מכיון שלא כל אחד כוחו יפה לקבל את אמת כמו שהיא, כי זה המתאים לבני-עליה המסוגלים לדברים יותר נאצלים, אינו הולם את אלו שאינם עומדים על גובה זה.

זהו השלום המביא לתכלית האמת, אבל כשמכופפים את האמת בשביל השלום. כשמטמינים ומחביאים אותה, אז לא רק שהאמת תיפגם ותחסר, אלא גם השלום אינו בא. שלום קטיעא הוא. כי שלום זה שאינו מבוסס על יסוד האמת, הרס הוא ולא בנין, פחד ולא שלום.

כיסוד הדברים הללו, אך בסגנון אחר, כתב גם הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל (בספר זכרון שמואל): "האמת והשלום אהבו" (זכריה ח-ט). יש שחושבים כי למען השלום צריך לוותר קצת על עקרונות האמת, וכאילו יש סתירה בין האמת והשלום, שהרי אם אדם רוצה לעמוד על האמת, הרי בהכרח צריך הוא ללחום בעד האמת, וממילא זה פוגם בשלום.

אך אין זה נכון. צריך באמת ללחום באופן עקבי בעד האמת, אבל אין זה סתירה לשלום. כי הפירוש האמיתי של שלום, הוא להעמיד כל דבר על מכונו. לא לטשטש את הגבולים. לתת לכל דבר את מקומו ולקבוע את גבולו, בבחינת "יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא את הכל".

"שקר שנאתי ואתעבה"

סיפר הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל: יום אחד ראו את הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל כשהוא שרוי מעט ברוגז, והיה זה לפלא משום שאצל רבי שמעון לא היה שייך כלל שיכעס.

לאחר מכן התברר, שעל הבלאנק הרשמי של הישיבה הדפיסו את מספר הבחורים, והוסיפו על המספר הנכון שלושים בחורים יותר! והמליץ על כך רבי שמואל את הפסוק "שקר שנאתי ואתעבה" שרבי שמעון ממש תיעב את השקר.

ראש הישיבה

עולם השקר ועולם האמת...

הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל ביקש בצוואתו שלא יספידוהו לאחר מותו משום מעשה שהיה, אותו סיפר לנכדו:

"הדבר אירע בימי הרעב במלחמת העולם הראשונה. כיתר אנשי ירושלים אף אני ובני ביתי סבלנו מחרפת רעב. באותם ימים היה בירושלים גבאי צדקה שקיבל כספים מחו"ל לחלק לנזקקים. הגיעו לידי הגבאי כספים שנועדו לי, אך לא קיבלתיים. חלפו ימים ואותו נדיב-לב כתב לי בהקפדה "הכניצד אינך מאשר את קבלת הכסף ששלחתי לך ע"י פלוני?"

"הלכתי לגבאי וביקשתי את הכסף. הוא ענה לי: עלי לבדוק תחילה, האם מתגורר בירושלים עוד אדם הקרוי אריה לוי? שמא כספים אלו נועדו לו ולא לך"... השבתי לו שלמיטב הכרתי אין עוד אדם בירושלים שקרוי בשם זה, ובמיוחד שהנדיב כתב לי מפורש שהכסף ששיגר אליך נועד עבור בני ביתי..."

"בנתיים, נפטר אחד מילדי רח"ל מחמת הרעב, כי ביקש לחם ולא היה לי מה לתת לו וגווע ברעב מול עיני... משנפטר בני, הופיע הגבאי בביתי בימי ה"שבעה" ואמר לי: "ביררתי ומצאתי שאכן הכסף נועד לך". אך לגבי ילדי היה כבר מאוחר.

"ימים ספורים לאחר שקמתי מה"שבעה" שמעתי את הכרוז בירושלים שמכריז על פטירתו והלוויתו של הגבאי. הצטרפתי לקהל המלוים. שמעתי כיצד מספידים אותו שעשה שליחותו באמונה ועד כמה הקפיד להעביר כספים שקיבל וכמה ניצלו בזכותו מחרפת רעב..."

עמדתו בצד והרהתי מהמקרה שקרה אצלי והסקתי: כאן בעולם הזה מדברים בשבחו של נפטר, אבל שם בעלמא דקשוט הכל גלוי וידוע ומקפידים להראות לאדם את כל האמת... אותה שעה קיבלתי על עצמי לבל יספדוני לאחר מותי שהרי יודע אני מה דל ערכי ואם ירעיפו עלי דברי שבח יחייבוני בדין ובכך איני חפץ"... סיים רבי אריה דבריו.

עפ"י "צדיק יסוד עולם"

חינוך להמנעות משקר

אחד מתלמידי הגרא"ל שטיינמן שליט"א שאל אותה, האם עליו להכות את בנו, ללא רחם, על דבר שקר, כדברי הגר"א זצ"ל באגרתו. והשיב: "אם תכהו כך, אזי משקר אחד ששיקר עד עתה, ישקר כמה שקרים"... כי לא בכל דור ובכל מצב אפשר לקיים הדברים כפשוטם, שאף שיש ללמוד מהאגרת לחנך היטב להתרחק מהשקר כאזהרת התורה, אבל לא את ענין ההכאה ללא רחם.

ופעם סיפר אחד להגרא"ל כי הוא מכה את בנו מכה רבה על דבר שקר. אמר לו רבי אהרן לייב: "וכי את כל מה שכתוב באגרת הגר"א אתה מקיים? האם למשל אתה חוסם את פיך מדיבורים אסורים כמו שכתוב שם?"

ופעם התבטא רבי אהרן לייב: "אב מכה את בנו ללא רחם, על שקר, גם כאשר הוא עצמו שקרן גדול..."

רבי אהרן לייב

זמי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

מזל' – טוב!

אלול תשע"ו.

לוח השנה בישר ש'יום הדין' מתקרב.

במקביל הוא גם בישר ש'יום הולדת' של הבת מתקרב.

שמא זה גם 'יום הדין'? הרי היא כבר מתקרבת לגיל 23!

תגידו אתם, מה לא עשו לזכותה? איזו סגולה מקובלת לא ניסו? עשרות ספרי תהלים; צדקה לקופות המסוגלות; לימוד מסכת קידושין הן בבלי והן ירושלמי כעצתו של מרן שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א; סגולת 'המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר נענה תחילה'.

והשידוך? – כביכול הבחור עדיין לא נולד!...

* * *

באוירת 'הימים הנוראים' הקרבים ובאים החל להרהר במחשבה הבאה: יש כאן איזשהו עיכוב שמימי! 'מידה כנגד מידה' כזו או אחרת! אז בוא ניזכר, האם ציערנו פעם מישהו בקשר לשידוך? שמא פגענו במאן דהו?

קול דמיוני של אוושת דפים מתגלגלים נשמע ברקע. דפי לוח השנה עפו לאחור: אלול, תשע"ה – לא. שבט, תשע"ג – לא. סיון, תשע"א – לא. חשוון, תשס"ט – לא. תמוז, תשס"ז – לא. טבת, תשס"ה – לא. תשרי, תשס"ג – לא.

שנת תשס"א. הופ!

* * *

'מזל' (מלעיל) קראו לה לנערה, אך ה'מזל' (מלרע) לא היה בדיוק בן-חברתה. רק בגיל מבוגר הצליחה להתארס, וגם אז הגיעה למסקנה שיש לבטל את השידוך.

אנשים שהכירו את הסיפור ביקשו להניא אותה מרעיון הביטול. לשם כך נקרא מיודענו, שולח הסיפור אל הדגל. הבת שלו, שגילה נשק כעת ל-23, הייתה בשעת התרחשות זו ילדה קטנה. הוא התבקש לקחת דברים עם 'מזל' ולשכנע אותה שלא לבטל את השידוך.

"כפי הנראה הדברים היו קשים" הוא משחזר בכאב "ובמיוחד שהיה לה לב שבור".

* * *

חלפו כמה שנים.

ביום השבת, ח' חשוון תשס"ה, הלכה לבית עולמה המנוחה מזל בת אברהם ורחל. עוד קרבן של 'המחלה הנוראה'.

על קברה נחקק משפט שתמצת את כל אישיותה "רדפה והרבנה חסד". היא שאפה, כמו כל בנות גילה, להקים בית נאמן בישראל. אך בראותה שהיעד עדיין לא מושג, השקיעה הרבה מזמנה לסייע במסירות למשפחות ברוכות ילדים. והכל – בטוב לב ובצניעות.

אחד מאלה שנעזרו על ידה היה מיודענו.

כאשר נזכר בשיחה הכאובה שניהל אתה, היא כבר שהתה בעולם האמת. "היא הייתה צדיקה. בוודאי לא הקפידה. אבל לבקש מחילה חייבים – כמבואר בשולחן ערוך הלכות יום הכיפורים (ס' תר"ו) שאפילו לא הקניטו אלא בדברים צריך לפייסו, ואם מת זה שחטא לו מביא עשרה על קברו..."

* * *

יום שישי, ט"ו טבת תשע"ז, ערב ש"ק פרשת ויחי.

זהו. את הסיפור הזה חייבים לבצע.

עשרה אנשים התאספו סביב קברה של המנוחה בבית העלמין 'רקון' שבגוש-דן. מיודענו חלץ את נעליו, ניצב על האדמה הקרה והתחוחה וביקש סליחה בנוסח המקובל. הנוכחים הוסיפו ואמרו פרק תהילים, וחתמו בקדיש לעילוי נשמתה.

באותו יום קיבל על עצמו: באם איווכח לדעת שהישועה שלנו קשורה לסיפור הזה אפרסם את הסיפור!

* * *

כעבור שבוע בדיוק.

יום שישי, כ"ב טבת תשע"ז, ערב ש"ק פרשת שמות.

אוטוטו תפרוס השבת את כנפיה הצחורות – 'בואי כלה' בואי כלה' – אך בינתיים אפשר "להרוויח" כלה נוספת!

השעה שתיים בצהריים, נקבעה כשעת אמירת ה'לחיים' לרגל ארוסי הבת.

שבוע בלבד, ובדיוק, מאז בקשת המחילה בבית העלמין.

* * *

המסקנה שלי – מסיים השולח – שגם כאשר צריך להוכיח, יש לעשות זאת בשפה רכה ובדברים נעימים. תמיד להיזהר ולהישמר בכבוד הזולת!

אבקש מהקוראים הנבדים שיקדישו משנה או פרק תהלים לעילוי נשמת מזל בת אברהם ורחל. ויהיה פרסום הדברים לעילוי נשמתה המיוסרת.

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 193 | שנה ד' | פרשת משפטים - שקלים | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

וכתב היז-הקטנה (דעות ט), שכל דיבור הנמאס והנתעב אע"פ שהוא אמת נקרא 'שוא' ו'שקר'.

ועוד כתב החפץ חיים (פתיחה לאוין ד) המספר והמקבל עוברים על לפני עור, כי כל אחד נותן מכשול לחברו שיעבור על לאוין מפורשים אלו. אלא שהמספר עובר בין השומעים רבים או מועטים, וככל שיתרבו השומעים יתרבה עליו הלאו. והמקבל עובר רק אם הוא לבדו שומע ומקבל. אבל אם יש עמו נוספים, אפשר שאינו עובר בלאו זה.

ומבאר הבאר מים חיים, שאולי גם לגבי המקבל תלוי בריבוי השומעים להרבות הלאו, כי הקפידה התורה על המספר שהוא משיא שמע שוא (פסחים ק"ה). אז קרי ביה נמי לא תשיא, ואפשר שעובר על כל אחד מהשומעים, דומיא דמאכיל איסור לכמה אנשים, וכך המקבל, מכשיל את המספר גם כלפי האנשים ששומעים עמו.

וצ"ב, למה לא אמר שהמספר מכשיל [א.ה. "שירות"] את השומע השני, וכך מכשיל הוא [השני] את המספר בלפני עור כלפיו?

יתכן כי השומעים האחרים, אינם "מקבלים" כי אינם יודעים מאומה, אבל הראשון הוא "גם שומע וגם מקבל" וממילא הוא המכשיל ולא שאר השומעים נקראים "מכשילים" כי הם אינם גם "מקבלים".

במשנה ב"מ עה: כתוב, הערב והעדים אין עוברים אלא משום בל תשימון.

וכתבו התוס' דלפעמים הם עוברים בלפני עור, כגון שלא היה מלווה לו בלא ערב ועדים. אבל לא תשימון לא פסיקא ליה, אבל לפני עור, זמנין לא עובר באם היה מלווה לו בלאו הכי.

הרי לנו, דאף שמכשילים המלווה-והלווה את הערב-והעדים, אבל הם לא עוברים בלפני עור על שמכשילים את המלווה-והלווה בלפני עור.

אמנם יתכן שזהו רק היכן שאני מכשילו שיעבור בלפני עור, בכך ש הוא מכשיל אותי. אבל אם אכשיל אותו שהוא יעבור בלפני עור על שיכשיל אחרים בלפני עור, יתכן שעובר. ויש להסתפק.

ביזה עצמו

משפטים כא, לז "חמשה בקר ישלם תחת השור" פרש"י אמר ריב"ז חס המקום על כבודן של בריות, שור שהולך ברגליו ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפו, משלם ה'. שה נושאו על כתפו, משלם ד' הואיל ונתבזה.

נראה, שלא זה הסיבה המחייבת, שהרי הגנב גרם את בוינו. ועוד, הריהו מוכן להתבזות ולעבור עבירה צריך לקונסו יותר? ובכל זאת, הואיל ונתבזה בגניבתו, מענישים אותו פחות.

בטעם השני, אמר רבי מאיר בא וראה כמה גדולה כחה-של-מלאכה. שור שבטלו ממלאכתו, משלם ה'. שה שלא בטלו ממלאכתו, משלם ד'.

אי"ז טעם גמור לחייב, דאין חיוב לשלם שבת דבהמתו. ותשלום הגניבה לא על ביטול-מלאכה. וגם בנמצא זמן קצר שעדיין לא הספיק לבטלו, גם צריך לשלם ה'. אלא התורה החמירה בגניבה המבטלת מלאכה.

בבעלי חיים אחרים יש מיעוט ב"ק סז: ולס"ד שהיו מחייבים, היה חייב רק ד', אף שאין בהם טעם של ביטול מלאכה, או של בזיון, אבל תפסת מרובה לא תפסת, וישלם רק ד'. (פני יהושע שם בבב"ח ששייך הטעמים הנ"ל היה משלם ה', ובאחרים היה משלם ד').

אדם מצטער ולא יודע שזה לטובתו

משפטים כד, א "אתה ואהרן נדב ואביהוא" לא נזכרו אלעזר ואיתמר, משום שהיו חשובים פחות בזמן הזה.

כתב בפירושו הטור: לפי שהיה גלוי לפני ה' שימותו ממעשה זה. ואילו מתו אלעזר ואיתמר היה נכרת כל זרע הכהונה. מסתמא אלעזר ואיתמר הצטערו שהם לא זוכים לגשת לקודש, ואחר כך התברר שזה לטובתם. יש ללמוד מזה: הרבה פעמים מצטער האדם שלא נותנים גם לו, אבל בסוף מתברר שהכל זה לטובה.

ורצע אדוני את אזנו במרצע וגו'

ובגמ' בקידושין [דף כב, ב] ר' יוחנן בן זכאי היה דורש: מה נשנתה אוזן מכל אברים שבגוף? אמר הקב"ה: אוזן שמעה על הר סיני בשעה שאמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע.

וכתב הרב הגאון ר' משה הלוי פ' שליט"א: בזכרוני לפני רבות בשנים שמו"ד הגראי"ל שליט"א זעק מנהמת לבו הטורה 'וכי זה ההולך אחר תאוותיו ואחר יצרו הרע, האם אינו עבד לעבדים? איסור שוחד

משפטים כג, ח "ושוחד לא תקח"

בכתובות [ק"ה] מבואר שאפילו משני בעלי דינים אסור, רק מותר שכר בטלה. והאיסור הוא על המקבל. (יתכן שאפילו לזכות כסף לדין על ידי אחר באופן שלא ידע מזה הדין קודם הדין אסור, כי הלב מרגיש בוה).

הנותן שוחד, עובר בלפני עור, רמב"ם סנהדרין כג, ב. בחו"ל היה "נידון" בנתנית שוחד כשהוצרכו להישפט בפני גוי. כי לרמב"ן בפר' וישלח לז, יג בדיני ב"נ הלוקח שוחד נהרג, א"כ מכשילים באיסור שלהם (עיין בהג"א משלי יז, ח).

שוחד, בלא דעת נקייה

דיין הלוקח שוחד, פסול אף בדין שלא לקח בו שוחד. ומבארים בזה שאדם המוכן לענות הדין בשביל ענינים פרטיים, לא יכול להיות דיין, גם כשלא לוקח שוחד, כי אין לו דעת נקייה, ראשו מעוקם וכל מהלך מחשבתו נבנית על בלתי נאמנות של נגיעות ופניות! זהירות מפני שוחד המעורר עיני חכמים!

שם, כי השוחד יעור פקחים. פרש"י, אפילו חכם בתורה ונוטל שוחד, סוף שטרורף דעתו עליו וישתכח תלמודו ויכהה מאור עיניו.

בשם הגדולים מביא (מערכת מ אות ט) מעשה

עם רבי חיים כפוס שהיה דיין ונסתמאו עיניו והיו מרננים עליו שח"ו לקח שוחד. ואמר בתוך קהל ועדה, כי שמע דיבת רבים יחדיו ירננו שלקח שוחד, ואם האמת אתם, כן יהיה תמיד הענין יכסנו. ואם הוא נזהר מאד בזה, יאיר עיניו כבראשונה. ונתקבלה תפלתו בהלו נרו. ואני הצעיר ראיתי חתימתו כשהיה סגי נהור, והיה חותם מאומד, וכמעט אין האותיות ניכרות כמי שלא ראה. וראיתי חתימתו אח"כ: ה' נסי, חיים כפוס, כתובה מאושרה. ועד היום כל הנשבע לשקר על קברו, נענש, עכ"ל.

והעיר רבנו שבאמת צריך להבין איך ביקש בתפילה בקשה כזו, שהרי אם לא היה נענה, היו מוכח שלקח ח"ו שוחד?

מקבל לשון הרע

משפטים כג, א "לא תשא שמע שוא" פרש"י כתרומתו לא תקבל שמע דשקר, אזהרה למקבל לשון הרע.

החפץ חיים (לאוין ב, באר מים חיים) אומר שיש איסור לשוה"ר גם על אמת.

הוקדש לזכות ולרפואת הרה"ג רבי אברהם מאיר בן אסתר טויבא לרפואה שלימה במהרה

ט' קבין

אומרים בשם החזון איש דב"טוש" של מקלחת לא יוצאים ידי שפיכת ט' קבין דכיון שיוצא מכמה חורים חשיב כד' כלים ואין מועיל לשפיכת ט' קבין, ולפי"ז אם יסיר את ראש המחזור יכשר [ולכא"ו מועיל אפי"ו שאינו כל]. וסיפר אחד מתלמידי ישיבת מונטרי שבזמן שרבנו למד שם ולא היה מקוה לגברים שם, לימד אותם כיצד להיטהר בט' קבין בערב יוה"כ.

זמן ק"ש של הגר"א

מין החזון איש ז"ל אמר שלכתחילה ראוי להתפלל עם נץ החמה וכדמוכח בלשון הר"מ פ"א מק"ש הי"א, אבל מי שאי אפשר לו אז לכתחילה יוכל לסמוך להתפלל עד סוף הזמן תפילה של הגר"א. (אעלה בתמר מתורת החזון איש) וסיפר רבנו שהגרי"ז כשהיה בירושלים קרא ק"ש כהגר"א [ואמנם אמר שהיה זה מפני דקדוקו בגוף נק].

תנאי בק"ש

עי' סידור הגר"א בשם הגרי"ס זצ"ל, דהקורא ק"ש על הספק אם יעבור זמנו צריך משפטי תנאים. אבל לכא"ו מה שעושה האדם בינו לבין עצמו א"צ לדיני תנאי וי"ל. (אילת השחר וזבחים עו, א וע"ע הליכות שלמה תפלה. עמ' ז) והנה בהגהות רעק"א בשו"ע או"ח סימן מ"ו סעיף ט' כתב שהירא שזא יעבור זמן ק"ש יקרא ויעשה תנאי עי"ש. [עי' עוד ברעק"א ברכות כ"א ב] וצ"ב איך אפשר לעשות תנאי דהא אדם אינו יכול לעשות שליח את חברו שיקרא ק"ש עבורו וכל מידי דליתא בשליחות ליתא בתנאי?

אמנם יש אומרים שאין הכוונה שם לתנאי ממש, אלא שמתכוין לצאת יד"ח מצות ק"ש רק על צד זה. [ועי' רמב"ן בב"ב קכ"ו ב', ובש"ת עונג יו"ט ובדרך אמונה הל' תרומות פ"י ה"ח בביאור ההלכה בשם החזון"א] אמנם הרעק"א בשו"ת ח"א סימן מ"ח מביא מהשטמ"ק בנויר דדוקא במעשה אמרינן מילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי. אבל כשהחלות נעשה בדיבור אפשר לעשות תנאי אע"פ דליתא בשליחות וכ"כ הפנ"י בכתובות דף ג"ז והמנ"ח מצוה ס"ה ת"ו. (ימלא פי תהלתך תפילה עמ' צ"א),

וסיפר הרה"ג ר' דוד הלר זל"ה שלמד עם רבנו בשו"ץ שבעת שלמדו בישיבה והיה מנין רק בזמן ק"ש של הגר"א, היה רבנו והגרמ"ס זצ"ל והוא זל"ה קוראים ק"ש בבוקר ועושים תנאי.

מנין הנץ

בשנים שהיה רבנו שליט"א מתפלל בישיבה קטנה, היה מתפלל עמהם בימות החול בזמן של הישיבה (והיה זמן צדיק א' שביקש מרבנו שיארגן בישיבה קטנה מנין נץ, ורבנו לא הסכים לכך) וכשנפתחה ישיבת גאון יעקב התפלל שם בימות החול כג' שנים. אמנם אחרי שכבר לא היה צורך שיתפלל שם, התחיל להתפלל במנין ותיקין שהתקיים בבית הכנסת 'הלפרין', ולאחר מכאן עבר לבית הכנסת איצקוביץ. ושם התפלל בזמן הנץ המישורי, ואחרי שהתחיל להתפלל במנין בביתו החלו להתפלל בזמן הנץ הנראה.

וכשהתחיל להתפלל במנין בפני עצמו, נשאל כיצד רוצה שיעשה? ואמר דהא אסור להתפלל קודם הנץ החמה, והיות שמבואר בגר"א (אמרי נעם ברכות טא), שעיקר תפילת ותיקין הוא שיקרא קריאת שמע "קודם" הנץ החמה, ויתחיל שמונה עשרה "אחרי" הנץ, א"כ העיקר צריך לראות שהנץ החמה יהיה בין קריאת שמע לשמונה עשרה, וא"כ מהראוי לקרוא קריאת שמע "קודם" הנץ הראשון ולהתחיל שמונה עשרה תיכף בנץ הנראה, ואז בודאי קיים תפילת ותיקין כדונה, ובדרך כלל הפרש הוא רק כמה רגעים, ממילא זה מסתדר מצויין.

ונשאל רבנו באחד שמתפלל במנין שמתפללים לפי הנץ המוקדם יותר, ורוצה לחוש לזמן הנץ הנראה, אך מצד שני אינו רוצה להפסיד מעלת תפילה בציבור, וחשב עצה שיאמר עם הציבור "ה' שפתי תפתח", ואח"כ ימתין כמה רגעים, ויתחיל אבות עם הנץ הנראה.

ואמר רבנו שאין זה דרך לעשות הפסק גדול כל כך בין ה' שפתי תפתח לשמונה עשרה. ועוד דלכאורה פסוק ה' שפתי תפתח אינו חלק מהתפילה לענין שיחשב תפילה בציבור במה שמתחיל פסוק זה עם הציבור, לכן לא יעשה כן, ויתחיל עמהם כפי מה שנוהגים אותו ציבור [וכן נהג רבינו הרבה שנים].

כשהיה רבנו שליט"א בארצות הברית, הורה לש"ץ שעדיף שיתפללו לאט משום שגם קצת זמן אח"כ עדיין נחשב לתפילת נץ. והא דמבואר בגמרא (ברכות ט, ב) ששמחו שכיוונו לשעה של הנץ, ולכאורה משמע שהיו מדייקים לשעת זריחת השמש מעל הארץ, הכונה שבזמן הגמרא לא היה להם שעון כלל, ולכן היה להם שמחה גדולה שכיוונו לנץ.

ואמר רבנו: החפץ חיים לא התפלל ותיקין אלא היה מתפלל בזמן הרגיל בישיבה. (שיעורי ברכות)

גאל ישראל בקול רם

אמר רבנו שהמנהג היה לסיים ברכת גאל ישראל בקול רם ולענות עליה אמן. וכן נוהגים במנין שבביתו.

זמני תפילה

אמר רבנו שמרן החזו"א היה מתפלל עם הנץ, וגם בחו"ל הקפיד מרן ז"ל בזה אע"פ שהנץ היה שם מאד מוקדם, וגם כשעלה מרן ז"ל לארץ ישראל ועדיין לא היה לו את המנין שלו היה מתפלל בנץ ביחידות, והיה מתפלל מנחה גדולה, ומעריב 40 דק' אחרי השקיעה.

אולם מנהג הגרי"ז מברייסק הי' אחרת, שחרית התפלל בהיותו בברייסק בסוּחֶק"ש דהמג"א, וכשהגיע לא"י נהג כהגר"א, ומנחה התפלל סמוך לשקיעה ומעריב קרוב לחצות, היינו שכ"א יש את עבודת ה' שלו ולפעמים יש עוד סיבות. (אעלה בתמר מתורת החזון איש).

לישב וללמוד לצד המתפלל

שח הרה"ג רמ"ש שליט"א: פעם הי' לי אבלחט"א ויכוח עם הרה"ג ר' יצחק שלזינגר זללה"ה, בדין שאין לישב "אחורי" המתפלל רק כשעוסק בתורה או בתפילה, כמבואר בשו"ע סי' ק"ב ס"א ובמ"ב שם, האם דין זה הוא גם לכתחילה שיכול להתיישב אחורי המתפלל וללמוד או להתפלל, או רק למי שכבר יושב ולומד ואח"כ בא מתפלל, מהני מה שעוסק בתורה או תפילה, ודעת הנ"ל היתה כצד ה'ב', ולא הסכים לישב רק אם ישמע שרבינו אומר שמותה.

ושאלתי את פי רבינו, והשיב לי כך - בכלל חזו"א לפעמים הי' בא מרן הסטייפלר זצוק"ל בשבת לברית מילה שנערכה לאחר התפילה, והי' בא כשהציבור אחזו עדיין באמצע מוסף, ושמתי לב שהסטייפלר הי' מתיישב מאחורי מתפלל עם ספר בידו, ע"כ דברי רבינו. והחזרתי את הדברים להנ"ל ונחה דעתו, [המתבונן ילמד עד כמה הי' רבינו מתבונן בהליכות מרן זצוק"ל].

הפסק לבין הקיר

באילה"ש זבחים נט, א כ' דיש ללמוד מדין מזבח לפני אהל מועד שאסור דיהא הפסק ביניהם, לדין הפסק בין התפלל לכותל.

ובדף נה, ב כ' דפחות מג' טפחים ודאי אינו הפסק ונסתפק על יותר מג' טפחים כמה הוא שעורו. (הל' תפילה להרה"ג ר' י"כ שליט"א עמ' צא)

שעת הדחק

המשנ"ב (סי' ק"ב ס"ה"ח) כ' דבשעת הדחק אפשר לעבור בצדדים לפני המתפלל. ואמר רבנו שלוי שהולך ליטול מים לכהן זה נקרא שעת הדחק ואפשר לסמוך על זה. (שם עמ' קעה)

שכר פסיעות

אמר רבנו שראוי כשיורד [או כשעולה] מביתו לתפילה שירד [או יעלה] במדריגות ולא במעלית, שאז מפסיד שכר פסיעות. (הל' תפילה להרה"ג ר' י"כ שליט"א עמ' פ).

לחכות בק"ש

הרע"א (מכתבי הרע"א סי' קפ"ה) שבימינו צריך להמתין על הרב מסיבה נוספת של כבוד התורה שאם לא ימתינו לו הוי זילול בכבוד התורה.

ונראה שש"ץ שעומד באמצע הק"ש וראה שהרב סיים ק"ש יש לו לומר ה' אלקיכם אמת באמצע הפרשה, דהוי כמפסיק מפני הכבוד דשרי באמצע הפרק.

ש"ץ הרואה שהרב סיים את תפילתו יכול לומר יהיו לרצון בלא לומר אלקי נצור ולהתחיל חזרת הש"ץ. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' רע"ח)

נחש הכרוך על עקבו לא יפסיק

בשו"ע (סי' קד סעי' ג) ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק. הרוב הפעמים אינו מויקו. והק' הרש"ש בברכות לג, א דהרי אין הולכים בנפשות אחר הרוב?

ואמר רבנו דשאני הכא דהוי כעין סתמא כמו מכוניות ברחוב, רוב הפעמים אין דורסים והוי בגדר סתמו כן, ומש"ה מותר ללכת ברחוב ואינו נחשב מכניס עצמו לספק פיקוח נפש. (הל' תפילה להרה"ג ר' י"כ שליט"א עמ' קפה וראה הליכות שלמה תפילה עמוד צ"ו)

להפסיק באזעקה

רבנו שליט"א התיר להפסיק בתפילה י"ח, בשעת האזעקות מחמת הטילים משום שדומה לעקרב.

והנה אף שהסיכוי ליפגע רחוק, צ"ל דמ"מ דמיא לעקרב כיון שהמהלך בעקרב הוא שכונתו להזיק, וכן מבואר ברש"י ברכות לג והיינו דאז זה מצב סכנה אף דאולי הסיכויים שיצליח להזיק ולסכן הוא במיעוט. [ואולי יש עוד טעמים]

ליקוטים נפלאים פרשת משפטים

"אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונכה המכה" (כא, יט)

יש להתבונן מדוע אינם מענישים את המכה חבירו על הביטול תורה שגגם לחברו על ידי שהכה אותו ויושב בבית ואינו יכול ללכת ללמוד תורה, והתשובה היא כי אנו רואים שהוא מבריא ויוצא לטייל ברחוב ולא ינצל את הזמן ללמוד תורה אז ונכה המכה מפיצוי על ביטול תורה. (פרדס יוסף)

"ורפא ירפא" (כא, יט)

על הקב"ה נאמר (טו, כו): "כי אני ה' רופאך" – פעם אחת, ואילו אצל רופא בשר ודם נאמר: "ורפא ירפא" – שתי פעמים. כי רופא בשר ודם אינו מרפא בבת אחת ועל החולה לבוא אליו פעם אחר פעם. ואילו רפואת ה' כהרף עין, בבת אחת ורפואה שלמה. (הרב מנחם הכהן)

"ורפא ירפא" (כא, יט)

הגמרא (ב"ק ה): רבי ישמעאל אומר: "ורפא ירפא", מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות. למרות שהחולי הגיע מידי שמים אך נתן הקב"ה היתר לרופא לרפא את החולי. אך חס וחלילה אל יבעט בייסורים, כפי שאומר הגאון מווילנא: "אלמלי הייסורים לא היינו מוצאים ידינו ורגלינו ביום המשפט".

"ונתת נפש תחת נפש עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל" (כא, כג-כד)

בדרך הדרש מבארים זאת כך: מרמז על התשובה "ואם אסון יהיה" = חטאים גדולים, "ונתת נפש תחת נפש" יהפוך את הנפש הבהמית לנפש טהורה: עין = ראיית דברים מקולקלים לדברים טובים. שן = מאכלות אסורות. יד = עשיית עברות בידיים. רגל = רגלים ממהרות לרוץ לרעה ימהרו לבית המדרש. לפני שחזר בתשובה: יד רגל שן עין = ירשע. אחר שחזר בתשובה: עין שן יד רגל = עשיר.

"אם המצא תמצא בידו הגנבה" (כב, ג)

הרבי ר' בונם ז"ל אמר: ג' דברים בעבודת השם צריך ללמוד מגנב, א. גנב אינו עצל ובלילה וקור וגשם הולך לגנוב, ב. אם לא עלתה בידו בפעם הראשון לא יניח עד שיעשה הגניבה, ג. אף לגניבה קטנה לא ימנע את עצמו, כן בעבודה לא יתעצל ולא ייעף ואף למצווה קלה יזהר כגדולה:

ובספר עשר אורות (מערכה א אות כ) איתא בשם הרב הקדוש המגיד ממעזריטש ז"ל ג' דברים צריך ללמוד מתינוק, א. שהוא תמיד שמח, ב. שאינו יושב בטל, ג. שבוכה על כל דבר שמבקש, ומגנב צריך ללמוד ז' דברים, א. עבודתו בלילה, ב. אם לא השיג מבוקשו בלילה אחת יגמור בלילה שניה, ג. אהבה של הגנבים זה לזה, ד. מוסר נפשו גם על עבור דבר קטן להשיגו, ה.

"אם אדוניו יתן לו אשה וגו' האשה וילדיה תהיה לאדוניה" (כא, ה)

אמר הרה"ק רבי זאב מזיטומיר זי"ע, יצר הרע בא לאדם בטענה: הרי יש לך אשה וילדים, והנך מחויב למזונותיהם. צא לרחוב ודאג לפרנסה, ומדוע אתה מתבטל. וזה נרמז בפסוק 'אם אדוניו יתן לו אשה וגו', על כך יש להשיבו: 'האשה וילדיה תהיה לאדוניה', הם שייכים להשי"ת, והוא ידאג לפרנסתם. 'והוא יצא בגפו' ימשיך לעסוק בעבודת השי"ת, ויבטח באדוניו שימציא להם פרנסתם. (יגדיל תורה)

"והגישו אדוניו אל האלוקים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדוניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם" (כא, ו)

רש"י: "ומה ראה און להרצע מכל שאר אברים שבגוף, אמר ר' יוחנן בן זכאי און זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב תרצע". יש להבין, שמחמת זה הטעם היה ראוי יותר שמיד ירצע באזנו כעונש על הגניבה, ומדוע רוצעים את האוזן על דבר הגניבה רק אחרי שאינו רוצה לצאת? שכיוון שצריך להשיג את הכסף כדי לשלם את הגניבה, ולצורך כך הרי נמכר, לא רצתה התורה להענישו פעמיים. אמנם, כעת שאומר שאינו רוצה לצאת, מתברר שכל המכירה כלל לא נחשבה לו כעונש, על כן, דווקא כעת רוצעים את אזנו כעונש על הגניבה. (לקט אמרים למהרי"ל דיסקין)

"וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות" (כא, יד)

יש לומר בדרך צחות, על פי מה שאמרו חכמינו ז"ל במסכת שבת (קנו). כי מי שנולד במזל מאדים יהיה שופך דמים, ותקנתו שיהיה טבח או מוהל. וזה פירוש הפסוק, כי יטען הרוצח בערמה להגנתו שנולד במזל מאדים, ועל ידי זה יש לו נטייה לשפיות דמים. 'מעם מזבחי תקחנו למות', כלומר, המזבח מוכיח שמגיע לו עונש, כי היה בידו לשנות המזל על ידי שיהיה זובח זבח, טבח או מוהל. (כרם הצבי)

"וכי יריבו ואנשים והכה איש את רעהו..." (כא, יח)

המלשין ומדבר לשון הרע בחברו – הריהו מכה את רעהו בסתר, והוא גרוע מן המכה את רעהו "באבן או באגרוף". להכאה בידיים יש רפואה – "שבתו יתן ורפא ירפא", אך למלשינות וללשון הרע אי תרופה. לפיכך רמזה התורה: "והכה את רעהו", אף על פי שהכהו – רעהו הוא ויכול להתפייס עמו. אבל אחר לשון הרע אין חיים. (רבי יונתן אייבישיץ זצוק"ל)

ליקוטים נפלאים פרשת משפטים

בעולם הזה לאחר אריכות ימיו ושנותיו ולא לוקח אותו למעלה רק מצוות ומעשים טובים והכסף שנתן לצדקה או לשאר מצות זה לוקח עמו לעולם הבא וזהו הפירוש 'הון ועושר בביתו' נשאר בביתו אבל 'וצדקתו' הצדקה שעשה עם הכסף עומדת לעד גם בעולם הבא מלווה אותו עד למעלה, וזהו הפי' כאן אם כסף תלווה איזה כסף מלווה את האדם לעולם הבא את העני מה שנתת לעני עמך זה יישאר עמך. (נועם מגדים)

"את העני עמך" (כב, כד)

ה'צמח צדק' אמר לבנו, הרבי המהר"ש: כאשר יהודי עוזר לחברו בפרנסתו, אפילו הוא מסייע לו להרוויח שבעים קופיקות במסחר העגלים - נפתחים לפניו כל שערי ההיכלות העליונים.

"את העני עמך" (כב, כד)

תמורת גמילות חסדים אין צריך לומר 'תודה', כשם שלא צריך להודות למי שמתעטף בטלית ומניח תפילין בתפילה. את גומל החסד יש לברך בברכת "תזכו למצוות". (הרבי הרי"צ מליובאוויטש)

"ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו וגו'" (כג, יב-יג)

ע"פ מה דאמרו רז"ל (שבת קיח, ב) "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלים לו, וזה שאמר: ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות ובכ"ז אל תסמוך על ידי זה להקל במצוות התורה, רק בכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלוקים אחרים ל"ת. וזה ע"ד צחות. (משך חכמה)

"ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך לא תהיה משכלה ועקרה בארצך, את מספר ימך אמלא" (כג, כה-כו)

ביאר הגה"ק בעל ה"כתב סופר" זי"ע: חז"ל אמרו ג' הרי הם כמתים: "בעל ייסורים", "מי שאין לו בנים", "עני". וזה ביאור הפסוק: "ועבדתם את ה' אלקיכם", ואז, "וברך ה' את לחמך ואת מימך" - שלא תהיה עני. "והסירותי מחלה מקרבך" - ולא יהיו לך ייסורים. "לא תהיה משכלה ועקרה בארצך" - ויהיו לך בנים. על ידי זה "את מספר ימך אמלא" - שיהיו אלו חיים שלמים ולא תחשב כמת ח"ו... (פנינים)

כל עבודתו אינו נחשב בעיניו כי בבוקר מוכר מה ששווה הרבה בעד פחות שבמטבעות, ו. מקבל כל מיני עינויים והוא באחד שאינו יודע, ז. אומנותו יפה לו לא יחליפנו בשום דבר: (פרדס יוסף)

"כל אלמנה ויתום לא תענון אם ענה תענה אותו כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו" (כב, כא-כב)

כל הביטויים בפסוק זה כפולים: ענה תענה, צעוק יצעק, שמוע אשמע. הטעם לכך הוא, שבכל סבל שמסבים להם, סבלם הוא כפול: הם כואבים לא רק את הסבל עצמו, אלא נזכרים גם באובדנם וחיים אותו מחדש (למשל, היתום חושב בלבו, שאילו היה כאן אביו, לא היו מתייחסים אליו כך). ולכך רומזת התורה בכפל המלים. (ע"פ האלשי"ך הק')

"אם כסף תלווה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנושה" (כב, כד)

"את העני עמך - הוי מסתכל בעצמך כאלו אתה עני" (רש"י) צריך ביאור, האם כדי לתת הלוואה כספית לעני צריך האדם להסתכל על עצמו כעני, לכאורה מספיק שיודע שאדם זה עני ונזקק להלוואה? ביאר הסבא מקלם זצ"ל: אכן אין די בידיעה שהוא עני וזקוק להלוואה. אלא, צורת המצוה היא להיטיב בצורה מושלמת, להזהרות עם המקבל ולהרגיש בתוככי פנימיותו את הרגשותיו ותחושותיו של המקבל. כדי לבוא באמת להרגשה כזו, על האדם להסתכל על עצמו כאילו הוא בעצמו עני. רק כך יוכל להזהרות אתו הזהרות אמיתית ומוחלטת. ורק על ידי כך ידע איך להתייחס אליו ואיך לתת לו את ההלוואה בשלימות.

בפיהם של חסידי אדמו"ר הזקן ובני-ביתם היה שגור פתגם זה: בפרנסה שהקב"ה מעניק לך, מצוי גם חלקך. (ספר השיחות תש"ג)

"אם כסף תלווה את עמי את העני עמך" (כב, כד)

גדולה גמילות חסדים מן הצדקה, שבגמילות חסדים "העני עמך" - הוא יכול להוסיף ולהיות עמך, כשווה בין שווים, ולא יראה עצמו מושפל ומבוויש. (ספר הדרוש)

"אם כסף תלווה את עמי את העני עמך" (כב, כד)

דוד המלך אומר בתהילים 'הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד' ומפרש האלשי"ך הק' שהכסף והעשירות האדם משאיר

סיפורים נפלאים פרשת משפטים

ואכן כך היה, מאותו זמן התנהגו עמו אחרת בצורה הנאותה לו, ומאותו פעם הקפיד הרב לבקר את אותו חולה פעם בשבוע, ובכל פעם היה מביא לו ממתק אחר. ופעם לא יכל הרב ללכת ושלח את בנו שילך לבקר את אותו מסכן. (לבוש יוסף)

"לא תשימון עליו נשך" (כב, כד)

סיפר האדמו"ר ר' דוד משה מטשורטקוב צוק"ל, שהנודע ביהודה ז"ל, נשא אשה בת עשיר, ונתן לו נדן (נדוניה), ולא רצה ליתנו לבנק שלא יכשל באיסור 'ריבית' ח"ו, והיה תחת ידו בתיבה בחדר שלמד בו, פעם אחת בא איש אחד ואמר לו שיש לו בת שכבר הגיעה לפרק בתולה נישאת, ועשה שידוך, ומחמת שלא יוכל לסלק הנדוניה, וצרכי נישואין אין לו, יתנתק השידוך ח"ו, לקח מרן הנודע ביהודה את צרור הכסף מהתיבה ושאלו כמה אתה צריך, אמר לו האיש שלש מאות רובל, שהיה אז סכום עצום, ומרן הגאון הנודע ביהודה נתן לו תיכף סך מאתים ותשעים רובל, ואמר לו הסך עשרה רובל תוכל להמציא לך על ידי אחר, ויען כי אמרו חז"ל (תנחומא עקב ו') אין המצוה נקראת אלא על שם גומרה, על כן לא אוכל להתגאות שאנכי עשיתי המצוה הגדולה, ומשום כך נתתי לך פחות עשרה רובל, וסיים הרה"ק מטשורטקוב שמזה זכה הנודע ביהודה לגדלותו. (קובץ נחלת צבי גיליון ז' עמוד לז)

"מדבר שקר תרחק" (כג, ז)

פעם הגיעו עסקנים אל הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל עם בקשה מיוחדת ובלתי שגרתית: ישנו תלמיד חכם שהעלילו עליו עלילה שפלה והמשטרה עצרה אותו. כעת ברצונם לארגן הפגנה גדולה שתאלץ את המשטרה לשחררו ומבקשים שהגרי"ש יחתום על השתתפותו בהפגנה ועל ידי כן מובטח מן הסתם שרובבות אנשים יגיעו להפגנה ואז המשטרה לא תוכל להשתלט על המצב ותאלץ לשחרר את העצור מכלאו. השיב להם הגרי"ש: כיצד אוכל לחתום לכם על השתתפותי בהפגנה כאשר יודע אני שבאמת לא אוכל להגיע מחמת חולשתי, היאך אוכל לעשות שקר בנפשי ולחתום על דבר שאינו נכון ואינו אמיתי. ואף שהדבר הוא לטובתו של העצור, אבל צריך לדעת שלא יתכן במציאות שמשקר ייצאו דברים טובים. (מפי הגר"י זילברשטיין שליט"א)

מדבר שקר תרחק (כג, ז)

ישנם מקרים מסויימים שהותר לשנות מהאמת, כגון מפני השלום או כדאיתא בגמ' (ב"מ כג, ב) שבג' דברים משקרים אף ת"ח. דוגמא לדבר סיפר הגר"ח קנייבסקי: אבא זצ"ל סיפר לי שבזמן המלחמה למי שלא היה דרכון היה זה סכנת נפשות והיו יורים בו פעם אחת הלכו שני בחורים לאחד היה דרכון ולשני לא, ולפתע ראו חייל. אמר זה שהיה לו דרכון לחברו שיעמוד ואילו הוא ירוץ. כשרץ החל הגוי לרדוף אחריו עד שתפסו וביקשו דרכון, והלה הראה שיש לו. כשנשאל מדוע רץ? השיב

"עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיעו אליהם ישלם שנים לרעהו" (כב, ח)

אל המהרי"ל דיסקין זצ"ל הגיעו שני אנשים לבוררות. הוויכוח ביניהם היה על סכום כסף גדול, כחמשת אלפים רובל. השלישו בידו את סכום הכסף, עד שיפסוק. לאחר מספר ימים הופיע אחד מבעלי הדינים ואמר שהוא חייב לקבל למשך יומיים אלפיים רובל מתוך הסכום שהפקידו אצל הרב. אמר לו המהרי"ל דיסקין: "הבעיה היא שהחבר שלך הקדים אותך כבר אתמול ובקש שלשת אלפים רובל", נזעק המתדיין ושאל: "האם הרב נתן לו, הלא הפקדנו את הכסף אצל הרב מתוך אמונה". הרגיעו הרב שהוא לא נתן פרוטה וגם לך לא אתן עד שאפסוק בדין.

"כי יתן איש אל רעהו חמור או שור... לשמור" (כב, ט)

"פרשה ראשונה נאמרה בשומר חנים, לפיכך פטר בו את הגניבה... ופרשה זו אמורה בשומר שכר לפיכך אינו פטור אם נגנבה" (רש"י).
ה'סבא' מנובהרדוק, רבי יוסף יוזל הורביץ, פנה בשאלה אל רבי איצ"ל פטרבורגר: הוא מכהן כראש ישיבת נובהרדוק, הן בענייני הרוח והן בענייני הגשם. כספי הישיבה מגיעים אליו והוא מחלק משכורות לרבנים ולעובדים. האם עליו להפריש מכספים אלו גם עבורו?

את הסיפור סיפר רבי שלום שבדרון, שהדגיש, שאין נפקא מינה מה הניע את ה'סבא' מנובהרדוק לשאול את השאלה, האם קשיי הפרנסה, או שמא עניין רוחני שטרד אותו. אך מן התשובה שקיבל, נקבל מושג כיצד לפעמים עובד היצר הרע ונבין שגם כאשר ברור לנו משהו, דעת תורה תמיד כדאית. וכה השיב לו רבי איצ"ל: אם אינך נוטל כסף מן הישיבה, הרי שהנך שומר חנים. לעתים תחוש רפיון ותחפוץ להשליך מעליך חלק מן העול, שכן אינך מחויב בדבר ואינך מקבל שכר. מן הדין עליך ליטול משכורת מן הישיבה, בכך תהיה שומר שכר ותחויב באחריות רבה יותר. .. (במחשבה תחילה)

"אם ענה תענה אותו כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו" (כב, כב)

מסופר על רבי אריה לוי זצ"ל שכדרכו בקדש היה מקרב יהודים הרחוקים מהיהדות ומרבה בגמילות חסדים. יום אחד הלך לבקר בבית החולים של חולי נפש שאין ברגילות בני אדם לבקר אותם וראה שמכים אחד מהחולים, שאל לפשר הדבר, ואמרו לו אדם זה הינו מסכן ועושה שטויות, ובהיות שאין לו אף אחד ממשפחתו שיגן עליו לכן מכים אותו על כל שטות קטנה. מיד צעק הרב ואמר: אני הדוד שלו! כששמעו את דברי הרב כולם נבהלו ואמרו אם דוד שכזה יש לאדם הזה צריך לנהוג בו כבוד.

סיפורים נפלאים פרשת משפטים

"מדבר שקר תרחק" (כג, ז)

בעיירה אחת חיפשו שו"ב, והנה הגיע אחד שהציע את עצמו בפני המרא דאתרא, והראה בפני הרב כתב קבלה שהוא שוחט ובודק מומחה. הרב בחן אותו, כמו"כ ראה איך שהעמיד סכין חד לשביעות רצונו. אמר לו הרב, היות ורוב אנשי העיירה הם חסידים של האדמו"ר רבי ישראל מסטולין זצ"ל, על כן אם ברצונו להתקבל לרצון התושבים, עליו לנסוע לרבי ולקבל הסכמתו.

השוחט נסע בערב שבת לסטולין, אמנם עשה חשבון לעצמו, שאם יכנס לרבי עוד בערב שבת, יהיה מוכרח להשתתף במשך השבת בתפלות ובעריכת השולחן, וכיון שלא היה רגיל בכך, החליט להמתין עד מוצאי שבת. במוצאי שבת המתין כמה שעות - בכדי שהיית זמן נסיעה מביתו לסטולין. ונכנס למעון קדשו של הרבי, וסיפר על מטרת בואו, היות והציע את עצמו להתקבל לשו"ב בעיירה פלוגנית שרוב אנשיו הם חסידים של הרבי, ואמרו לו שכדי שיוכל להתקבל, עליו לנסוע לרבי ולקבל הסכמתו וברכתו.

הרבי פנה בשאלה אל האורח, מתי הגיע לסטולין? ענה האורח זה עתה הגעתי. אמר לו הרבי, אילו היית אומר את האמת, שאתה כבר נמצא כאן עוד מערב שבת, אלא שקשה היה עליך התפלות הארוכות, הרי היית נותן את הסכמתך, כי אין אני מקפיד על זה כלל וכלל שיבואו לכבדני. אבל עכשיו שהוצאת מפיק דבר שקר, אין באפשרותי לתת הסכמה לקבל אותך כשוחט.

(לב ישראל להגה"צ רבי ישראל גרוסמן זצ"ל)

"ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים

אשר דבר ה' נעשה" (כד, ג)

משה רבינו פנה לבני ישראל ושאל, האם מוכנים הם לקבל את התורה ואני שואל: היו שם שש מאות אלף איש. כולם השיבו. היה לכל אחד מהם לומר: "כל אשר דבר ה' אעשה" לחייב את עצמו. ואיך השיב כל אחד "נעשה" איך התחייב בשם כל האחרים?! אכן, שאלה!

אבל הכנתי את התשובה. פתחתי את השקית שהבאתי איתי ושאלתי:

קינדערלאך, ילדים, מי רוצה שוקולד?! "מיד ענו במקלה: "מיר" אנחנו!

תמהתי: "למה עניתם 'אנחנו'? איך אתה עונה בשם אחרים? הייתם צריכים לענות: 'אני'!"

ענו "שוקולד כולם רוצים!" אין ילד שאינו רוצה מעדן!

אמרתי: "אכן - והתורה, היא שוקולד!" כמה נפלא! ולכן, גם ילד לפני בר מצוה, שאין בו אלא יצר הרע, ישקוד על תלמודו בהתלהבות, אם המלמד והאב ידעו להנחילו את המתקנות שבתורה, את האור שבה!"

(ר"י גלינסקי)

א לוס שבת

כי הוא חולה מעיים והרופא צוהו לרוץ בכל יום כשעתיים. שאלו הגוי: הרי ראית שרודף אני אחריו ומדוע לא עצרת? והשיבו: חשבתי שגם אתה חולה מעיים... (דרך שיחה)

"מדבר שקר תרחק" (כג, ז)

הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק ז"ע אמר פעם לחסידיו שהוא סמוך ובטוח אחרי אריכות ימים ושנים הוא יזכה בחיי עולם הבא, וכל זה משום מה, כי אמר כשישאלו אותו בעולם העליון בעולם האמת האם עסקת בתורה למטה ואז אגיד "את כל האמת" לא קיימתי מצוה זו כהלכתו, מיד יפסקו בבי"ד של מעלה שבגלל דברי האמת שבגלל דברי האמת שבפי מגיע לי עולם הבא.

"מדבר שקר תרחק" (כג, ז)

בזמן שנאלץ ה"סטייפלער" לשרת בצבא רוסיה, הוטל עליו לשמור באחת המשמרות על בית חולים מסוים, ההוראה הייתה כי כאשר יראה איזו תנועה חשודה ירה ברובה, והם יכניסו את כל בית החולים לכוננות. ה"סטייפלער" שהיה עיף מעמל היום, נרדם על משמרתו ונפלט כדור מרובהו, מיד הכניסו את כל בית החולים לכוננות והכל ציפו בחרדה לבאות, כשלא אירע מאומה, נרגע, יצאו ושאלו את ה"סטייפלער" מה אירע ומדוע ירה. באותו רגע חלף הרהור בלבו, הן יכול הוא לשנות מהאמת, ולתרוץ עצמו שראה משהו חשוד ולכן ירה, אך תיכף נחרד ממחשבה כזו שיוציא ח"ו דבר שקר מפיו, והחליט בעזות קדושה לומר להם את האמת! הוא ענה בפשטות: "נרדמתי על משמרתי ונפלט לי כדור מהרובה". תיכף ומיד תפסוהו ואסרו אותו במקום אשר הפושעים הגדולים אסורים שם, וגזרו את דינו למוות בתליה. לימים סיפר ה"סטייפלער" כי לא פחד ולא חשש כלל, גדול היה בטחונו בהשי"ת כי יצילהו, שהרי "שומר מצוה לא ידע דבר רע", ולכן אף שבדרך הטבע לא היה נראה איזה פתח להצלה, אך היד ה' תקצר? ואכן, ישועת ה' כהרף עין, לאחר שלושה ימים חל יום ההולדת של הקיסר, ונתנו חנינה להרבה אסירים בטחוניים, ובתוכם היה ה"סטייפלער" שיצא לחופשי.

"מדבר שקר תרחק..." (כג, ז)

ר' שמחה זיסל, תלמידו של ר' ישראל סלנטר ז"ל, הוא וגיסו, קיבלו עליהם להישמר ולהיזהר ממידת השקר. קרה מקרה שגיסו הנ"ל חלה מחלה שהסבה לו כאבים עצומים, וגנח וצעק מנהמת לבו עד שבני ביתו לא יכלו לסבול את יללתו. והנה קרה מקרה נפלא: ר' שמחה זיסל בא לבקרו ואחרי שהלך ממנו חדל החולה לצעוק. שאלו את ר' שמחה זיסל איזה סגולה או תרופה נתן לו שהשקיט את כאביו? ענה ר' שמחה זיסל בתמימותו: אינני נותן תרופות ומכל שכן סגולות, רק הזכרתי לו שקיבלנו עלינו להתרחק משקר, ויש חשש שעוברים את הגבול באנחה יתירה, וזה מעין שקר שצריך להתרחק ממנו.

(מאוצר התורה)

גליון זה יו"ל לזכות ידידנו החשוב
הר"ר ירמיה סולטן שליט"א
להצלחה בכל הענינים לו ולב"ב

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

דבר העורך ✎ "אורחות יושר"

השבוע התקיים מעמד סיום מחזור לימוד מוסר היומי שע"י ארגון "אורחות יושר" בראשות נכדו חביבו של רבינו שליט"א ידידנו הר"ר אריה קניבסקי שליט"א בהשתתפות מרנן גדולי ישראל ובראשם רבינו מרנן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א, במרכז המעמד נשא דברים הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א, אשר הביא את דבריו של מרנן שר התורה שליט"א, שנאמרו השבוע במעונו כהכנה למעמד הגדול, מרנן שליט"א הראה בספר "מגיד מישרים" שהמגיד שהתגלה לבית יוסף עוררו על לימוד המוסר, והטעים מרנן שליט"א, שהרי הבית יוסף הלא היה מעמיד התורה לישראל. וכן ה"יערות דבש" מרבה לעורר אודות לימוד המוסר וכן פסק להלכה רבינו ה"חפץ חיים" את החיוב ללימוד המוסר.

ובאמת דבר פשוט שלולא לימוד המוסר לא תיתכן הצלחה בלימוד התורה. וסיים מרנן הגר"ח שליט"א, כי נזכה בקרוב לביאת המשיח והסיום הבא יתקיים בבית המקדש עם משיח צדקינו.

ונביא כאן קטע מתוך דברי ההקדמה שכתב רבינו לספרו החשוב "אורחות יושר":

...לפי שבכל דור ודור יש נסיונות אחרים, יש צורך בכל פעם לכתוב לפי צורך הדור, ולפי שראיתי בדורינו רבים באים ושואלים לפי הסיבות והנסיונות שיש בדורינו אמרתי ללקט קצת ממאמרי חז"ל לחיזוק האמונה ויראת שמים ותורה ותפילה ומדות טובות... ויה"ר שיהא לתועלת ולזכות את הרבים... ויה"ר שנזכה לתשובה שלמה ולזכות את הצבור ולגאולה קרובה ב"א.

מסכת ספ"ט ס"ט
מסכת ספ"ט ס"ט

✎ פשיט על הפרשה ✎

"אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנושה לא תשימון עליו נשך" (כב, כד)

הנה פ' רבית כתיב בג' מקומות, כאן לא מוזכר אלא כסף, ובפ' בהר כתיב את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך נזכר כסף ואוכל, ובפ' תצא כתיב לא תשיך לאחריך נשך כסף נשך אוכל נשך כל דבר אשר ישך הזכיר כל הדברים ועי' בגמ' ר"פ א"נ מה שדרשו מהפסוקים. ולפי פשוטו "ל הפסוקים מיירי מג' מיני נשך, דיש פוסק רבית כדי לדחוק את הלוח שיפרע בזמנו ולכן קוצב עליו רבית דהיינו אם יאחר מהזמן פרעון שקבע יוסיף על כל חדש כך וכך וזה כדי לדחוקו לפרוע בזמנו ובזה מיירי כאן כדמשמע הפסוק אם כסף תלוה וגו' לא תהי' לו כנושה לא תשימון עליו נשך דהיינו שלא תתבע לו החוב וגם אל תדחקנו ע"י שתשים עליו נשך אחר עבור זמן הפרעון ועי' במשנה סוף א"נ דהמלוה ברבית עובר על לא תהי' לו כנושה ופי' המפ' (עי' תפא"י) דאפי' אם אין נושה לו דהרבית בעצמו דוחקתו לפרוע דכ"ז שאין פורע מתרבה הרבית עי"ז ובכה"ג מיירי כאן, וזה אין דרך לעשות אלא בחוב של כסף לכן לא נזכר כאן אלא כסף, ויש עוד רבית שמתחלה מלוה לו המלוה כדי להרויח הרבית ועי"ז הזהירה תורה בפ' בהר את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך דהיינו שמתחלה נותן הלואה כדי להרויח וזה דרך לעשות בכסף או בתבואה שיחזיר לו אח"כ בשעת הקציר ברוחים ולכן כתיב כסף ואוכל אבל בשאר דברים כגון כלים וכה"ג אין דרך להלוות על רווחים, ויש מין רבית שלישי שנוטל בשביל מעותיו שהיו בטלים אצלו והיה יכול להרויח בהם ונוטל דמי ההפסד שהיה יכול להרויח וזה שייך בכל הדברים שהיה יכול להשכירם ולהרויח או לעשות מסחר בהם וכה"ג ועי"ז הזהירה בפ' תצא לא תשיך וגו' וכתב שם כל דבר אשר ישך, אך לפי שהיה אפשר ללמוד הני' א' מחברו לכן העמידו חז"ל הפסוקים חד ללוה או לעבור בכמה לאוין כמ"ש בגמרא.

(טעמא דקרא)

✎ עלי שי"ח ✎ "משנכנס אדר"

יהודי נכנס אל רבינו. ואמר לו כי יש לו משפט בעוד שבועיים ימים והוא חושש מאוד. ענה לו רבינו - אדרבה, אין זמן מתאים מזה, כמו שמובא בגמרא כי מי שיש לו דין עם גוי מוטב שידון עמו בחודש אדר שאז מזלו של היהודי יגבר, ואם כבר יש דין עם אדם שאינו הגון עדיף שיהיה בחודש אדר מאשר בחודש אחר.

ונסיף, כי ידוע מה שרגיל רבינו לומר בכל שנה כי מה שאמרו חז"ל משנכנס אדר מרבים בשמחה אין הכוונה כפשוטו להיות שמח סתם, כי אי אפשר להיות שמח בלחיצת כפתור... אלא יש לשנות מעט יין בראש חודש, ואולי גם יש ענין לשנות בכל יום מחודש אדר כדי להרגיש מעט שמחה, וכן מבחינה הלכתית יש לזה משמעות שמי שיש לו דין עם גוי יעשה בימים אלו וכו"ל... והיה שנים שנהג רבינו לשנות בכל יום והיו שנים שנהג לשנות רק בראש חודש.

ואמר רבינו עוד, שנשים שאין היין משמח אותם ואינם רגילות בזה, תשמח עצמה באיזה כגד יפה בראש חודש אדר או דבר אחר שיודעת שישמח אותה.

ולפני שנים רבות שאלה את רבינו בתו שהיתה ילדה, שראתה שכתוב ב'כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, ורוצה שיתן לה שני הלכות קצרות מאוד שתוכל לומר אותם בכל יום ויהיה לה חלק לעולם הבא, ענה לה רבינו כלאחר יד: "משנכנס אב ממעטים בשמחה", "משנכנס אדר מרבים בשמחה"...

סיפרו לרבינו שיש נוהגים להתחיל מסכת מגילה בתאריך ט"ו בשבט כדי לסיים עד פורים, שלומדים דף (וקצת יותר) ליום ויוצא שלקראת פורים משלימים, נענה רבינו ואמר: הרי מסכת מגילה ניתן גם להתחיל בפורים בלילה ולגמור בפורים ביום, ואת זה לא צריך להתחיל חודש קודם...

מענייני הפרשה

האם מותר להמלוה להראות ברחוב לפני הלוה אע"פ שיודע שאין לו ממה לפרוע, כדי לבקש ממנו עבוס?

מותר.

אם המלוה מבקש "עבוס" מהלוה שלא בשעת הלוואה ברחוב, האם יש איזה צד להגיד שיהיה אסור משום גזירת "לא תהיה עליו כנושה"?

מותר לו לבקש.

אם המלוה כבר לקח איזה משכון בשעת הלוואה שלא שוה כל הסכום, האם יכול שלא בשעת הלוואה להוסיף עליה עוד משכון ולקיים בו מצות עבוס?

כן.

לוה שיש לו שני כובעים, האם המלוה מותר לקחת שניהם ממנו בשביל עבוס?

כן.

אם המלוה לקח מהלוה כובע של חול ויש לו כובע של שבת האם יכול לקיים בו מצות "השבת עבוס"?

כן.

אם המלוה מבקש מהלוה עבוס לפני שמגיע זמן פרעון והוא נותן לו, האם יכול לקיים בו מצות השבת עבוס?

יתכן.

אם הלוה נתן להמלוה עבוס אחרי נתינת ההלוואה ולפני זמן הפרעון האם המלוה מקיים בו מצות עבוס?

לכאן' רק בזמן הפרעון וצ"ע.

אם הלוה נתן להמלוה עבוס בשעת נתינת ההלוואה בתנאי שיהיה בתורת עבוס עם כל דיניה, האם כל פעם שהמלוה מחזיר הלוה העבוס הוא מקיים המצוה?

לכאן' רק בזמן הפרעון וצ"ע.

האם מקיים מצות עבוס אפילו בחלק מבגד כגון שלקח ממנו שרוך נעל או כפתור מבגדו והוא צריך לה?

מסתבר שמקיים.

האם יש להקפת החנות דין הלוואה לענין עבוס?

מסתמא כן.

איזה מצוה מהתרי"ג מצוות מקיים בעל העבוס כשמברך את המלוה?

אינה מצוה.

באיזה נוסח יברך הלוה להמלוה בשעה שהוא מחזיר לו העבוס?

יברכה ה'.

כתב לי כת"ר שהלוה יכול לברך המלוה כשמחזירו העבוס ב"יברכה ה'" האם הוא יגיד השם "במפורש" או רק "השם"?

השם.

האם יש ענין להלוות כסף לאלמנה כדי שיכול למנוע מהלאו של "לא תחבול בגד אלמנה"?

אין ענין.

(מצוותך שעשועי)

הוא לא יחזיר לו הכסף ומבקש מהלוה שיביא מהערבים ג"כ משכונות והלוה לא רוצה להטריח הערבים ועי"ז הוא מחליט לא להלוות ממנו, האם עובר המלוה על "ל"ת פן יהיה עם לבבך"?

אם מתיירא אין עובר.

שאלתי כת"ר על מלוה המפחד יותר מרגיל וע"כ מבקש יותר בטחונות מהלוה ומפני כך הלוה לא לוקח ממנו הלוואה. וכתב לי "אם מפחד אינו עובר הלאו של השמר לך פן יש עם לבבך וכו'", מה ההבדל בין זה למקור הלאו שאע"פ שאדם מפחד שלא יחזירו לו הכסף לפני שמיטה אעפ"כ עובר על הלאו?

שאלת חייב הלוות ולהפסיד.

האם אומרים בפריעת בעל חוב - מצוה בו יותר מבשלוחו?

צ"ע.

השבת עבוס

מלוה שרוצה לקיים מצוות שחסרים אצלו, האם מומלץ לקחת ממנו משכון שלא בשעת הלוואה כדי לקיים בו מצות עבוס?

אני עשיתי כן.

האם יש ענין לחפש לקיים המצות עשה של "השבת עבוס" או שהוא כמו עריפת חמור, גירושין וכו'?

צ"ע.

הרוצה לקיים מצוות שחסרים אצלו, האם מומלץ להלוות כסף כדי לקחת ממנו משכון שלא בשעת הלוואה כדי לקיים בו מצות עבוס?

אפשר.

אם הלוה נתן הטלית גדול להמלוה מיד אחרי שחירתו, האם מקיים המצוה אם מחזירו לו אפ"ל באותו היום אע"פ שלא צריך את זה עד למחרת?

אם מחזירו לצורך מחר יתכן שמקיים.

האם מקיים מצות עבוס כשמחזירים את העבוס מיד או שצריך להחזיקו אצלו זמן מסוים?

א"צ להחזיק זמן.

אם בשעת הלוואה המלוה מכיר בהלוה שהוא דחוק ומסתמא לא ישלם לו עד הזמן המיועד, האם יכול המלוה לקיים מצות "עבוס" כשהלוה לא משלם לו בזמן המיועד?

לכאן' יכול.

האם מותר ליכנס לבית מלאכתו או לחנותו של הלוה כדי לקחת עבוס?

אסור.

האם מותר למלוה לקרוא ללוה בטלפון כדי לבקש ממנו להביא לו ה"עבוס" או שזה כאילו נכנס לביתו?

לכאן' מותר.

הלוואת כסף

מי שיש לו הרבה כסף שלא צריך לו עכשיו וחבירו מבקש הלוואת ממנו את כל הכסף, למה לא מחויב לתת לו הכל?

אולי מחויב אם אין לו סיבה.

האם מקיים מצות הלוואת כספים בפחות משוה פרוטה?

מסתבר שלא.

בצד שלא מקיים בהנ"ל, אם יש כמה שותפים בפרוטה אחד, כשמלווים אותו האם כל אחד מקיים המצוה?

כ"א משתתף בהמצוה.

האם יש ענין להשתדל שהחסד שלו יהיה דוקא בהלוואה בכל יום או יכול לסמוך על דברים אחרים?

חסד אינו דוקא בכסף.

מה יותר טוב לעשות, לנהל גמ"ח קטן מכספו בעצמו ויקיים המצות עשה מידי פעם, או לתת את כספו לגמ"ח גדול ועי"ז יקיים המצוה אפ"ל כמה פעמים ביום?

יותר טוב בכמה פעמים

כשאחד מפקיד כסף לקופת גמ"ח שמלוה להרבה אנשים, האם הכסף שלו מתחלק לכל ההלוואות שנמצאות ושעתיד להיות, או רק להראשון שבה אחרי ההפקדה שלו?

יתכן שמתחלק.

האם ענשינן בעידנא דריתחא למי שלא מלוה קצת מכספו בכל יום (אע"פ שאין לו את החיוב מפני שאולי יצטרך להם למסחר וכו') אם יש מי שצריך בהם, שהרי כתב באהבת חסד ח"ב פ"ד שהוא דומה לטלית?

לא.

האם מותר לכתחלה לעשות גמ"ח ממעות מעשר שלו בתנאי שהכסף ישאר שלו כדי שכל פעם שהוא יתן הלוואה הוא יקיים המ"ע "אם כסף תלוה"?

באהבת חסד מתיר לזמן ואח"כ יתננו למעשר.

אם אחד עושה גמ"ח ממעות מעשר שלו, האם מקיים המצות עשה של "אם כסף תלוה את עמי" או רק כשמלוה כסף פרטי שלו. ואם כן, האם מקיים המצוה כל פעם שמלוה מהכסף או רק בפעם הראשונה כשעושה הגמ"ח?

אם כבר הקנה זה לעניים יתכן שאין מקיים רק פ"א אבל המצוה הראשונה גדולה מאד.

האם החיוב של "אם כסף תלוה את עמי" הוא רק כשאחד מבקש ממנו הלוואה או אפ"ל אם הוא מכיר שאחד צריך לזה. ואם אין חיוב בזה מה"ת, האם יש חיוב מדרבנן?

אם ידוע שצריך ומלוהו מקיים מצוה.

בזמנינו נהוג שמלווים כסף למי שאינו מכירו ע"י חתימת ערבי קבלן המוכרים לו על השטר חוב. מי שמפחד שאעפ"כ אולי

ספרה הרבנית ע"ה שרבינו נהר מאד מכל חשש איסור ריבית [כגון שמחזיק חשבון רק בבנק הדואר שאין שם חשש ריבית]. ופעם אחת לקחו אותו לסנדקאות והנהגה היה בעל תשובה, [כידוע בשנים עברו מי שרצה שרבינו ישמש כסנדק אצלו בברית היה צריך לדאוג להביא את רבינו] והרכב לא נסע בשום אופן, ועבר לרכב אחר, ונתברר לאחר מכן שאביו של בעל התשובה קנה מכונית זו מכסף ריבית, ושמררו משמים על רבינו שלא יהנה מריבית.

(מנחת תודה)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק